

Iskolakönyvtáros

4. évfolyam 3–4. szám

17.

2001. január

- Nyilvános könyvtár és iskolai könyvtár
- A vakok és gyengénlátók könyvtári ellátása
- Tankönyvbemutató helyek országszerte
- Dedikált könyvek az iskolai különgyűjteményben
 - Könyvtári foglalkozások Devecserben
 - Egy pedagógus magánkönyvtára
 - Könyvismertetések

Módszertani és tájékoztató folyóirat

általános és középiskolák számára

E számunk szerzői:

Bajtai Mária tanár, könyvtáros, Bányai Júlia Gimnázium, Kecskemét; Cs. Bányai György tanár, Veszprém; Bara Zsuzsa könyvtárostánár, Puska Tivadar Távközlési Technikum, Budapest; Bencsik Józsefné könyvtárostánár, Nagy László Általános Iskola, Veszprém; dr. Csiszár Miklós könyvtárvezető, Veszprémi Közgazdasági Szakközépiskola, Veszprém; Emmer Gáborné könyvtárvezető, szakértő, Megyei Pedagógiai Intézet, Veszprém; Fábiánné Sáray Anna könyvtárostánár, Bem-Széchenyi Általános Iskola, Veszprém; Horváth Elvira pedagógiai szakíró, Veszprém; Kovács Emilné tanítónő, Gárdonyi

Géza Általános Iskola, Devecser; dr. Lányi Katalin pedagógia szakos előadó, neveléstörténész, Budapest; Melykóné Tőzsér Judit könyvtárostánár, Kodály Zoltán Általános Iskola, Hatvan; P. Miklós Tamás könyvtár- és múzeumigazgató, Gyermekek és Ifjúsági Centrum Kht., Zánka; Pappné Vőneki Erzsébet könyvtáros, XIII. Kerületi Pedagógiai Szolgáltató Központ, Budapest; Réthy Ákosné könyvtáros, Erzsébetvárosi Pedagógiai Szolgáltató Központ, Budapest; Sárossy Kálmánné könyvtáros, Megyei Pedagógiai, Közművelődési Intézet és Továbbképző Központ, Nyíregyháza; dr. Telegdiné Tóth Mária igazgató, Erzsébetvárosi Pedagógiai Szolgáltató Központ, Budapest; Tóth

Ildikó könyvtárostánár, Veres Pálné Gimnázium, Budapest; dr. Tölgyesi József főszerkesztő, Veszprém; Törkencziné Horváth Beáta könyvtáros, Gyulaffy László Általános Iskola, Gyulafirátót; Ugrin Gáborné ny. könyvtárostánár, szerkesztő, Budapest; P. Vásárhelyi Judit osztályvezető, Országos Széchenyi Könyvtár, Budapest; Zsoldos Jánosné iskola-könyvtáros, Kölcsey Ferenc Gimnázium, Nyíregyháza.

Fotók: Tölgyesi József Veszprém és archív felvételek

Címlapkép: A veszprémi Nagy László Általános Iskola könyvtárostánára és diákjai

Iskolakönyvtáros

Módszertani és tájékoztató folyóirat általános és középiskolák számára

Főszerkesztő: ^{Emmer Gáborné} DR. TÖLGYESI JÓZSEF. Főszerkesztő-helyettes: EMMER GÁBORNÉ. A szerkesztőség munkatársai: E. BART MARGIT, JÁKLI SÁNDOR, DR. TÓTH DEZSŐ. Tervezőszerkesztő: BORDÁCSNÉ MÓROCZA

ÉVA. Médiaasszisztens: SZENTE VIKTÓRIA. Szerkesztőségi titkár: T. MIHÁLYI HAJNALKA. Szerkesztőség: 8200 Veszprém, Bartók Béla u. 12. Telefon: 88/421-080, 423-244. Fax: 88/421-080. Felelős kiadó: VARGA ISTVÁN igazgató. Kiadja és terjeszti: NODUS KIADÓ – 8200 Veszprém, Bartók Béla u. 12. Telefon: 88/425-411; 88/423-244; 88/421-080. Megrendelhető: a kiadónál. A lap tanévenként négyszer jelenik meg. Az éves előfizetési díj: 900 Ft. Nyomdai előkészítés: SZURMAY LÁSZLÓ, Veszprém. Nyomdai munkák: OOK Press, Veszprém. Felelős vezető: SZATHMÁRY ATTILA. HU ISSN 1218-0963.

TARTALOM

E lapszám megjelenését az Oktatási Minisztérium és a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, a Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatták.

A szerkesztő jegyzete (Pedagógus magánkönyvtárak II.)	3
Emmer Gáborné: Nyilvános könyvtár és iskolai könyvtár	4
Emmer Gáborné: Szükség van-e tankönyvbemutató helyre a kerettantervek implementációja során?	8
Sárossy Kálmánné: Bemutatjuk a Megyei Pedagógiai, Közművelődési Intézet és Továbbképző Központ (Nyíregyháza) tankönyvbemutató termét	10
Telegdiné Tóth Mária–Réthy Ákosné: Tájékoztató az Erzsébetvárosi Pedagógiai Szolgáltató Központ tankönyvbemutató helyéről	11
Bencsik Józsefné: Könyvtárostánárok informatikai továbbképzése Veszprémben	11
Emmer Gáborné: „Esély? Egyenlőség? Iskolai könyvtárügy 2000.”	12
Ugrin Gáborné: Irányelvek (javaslatok) a könyvtárostánári munkaórák számával kapcsolatban	13
Ugrin Gáborné: A könyvtárpedagógiai munka fejlesztési terve (Vitaanyag)	15
Bara Zsuzsa: A vakok és gyengénlátók könyvtári ellátása	17
Csiszár Miklós: Dedikált könyvek Veszprémben Veszprémről	19
Tóth Ildikó: „Nem fecskemódra kell átsurranni a könyvön”	21
Fábiánné Sáray Anna: Az iskolai könyvtáros magányos fajta	22
Törkencziné Horváth Beáta: Az én könyvtáram – a mi könyvtárunk	23
Melykóné Tőzsér Judit: Könyvtárostánári pályaképem	26
Zsoldos Jánosné: Visszapillantás	28
P. Miklós Tamás: Könyvtár a változó világban (Bemutatkozik a Zánkai Ifjúsági Centrum könyvtára)	29
Kovács Emilné: A könyv részei (Foglalkozás 3. osztályosoknak)	32
Bajtai Mária: Könyves totók iskolai versenyekhez	34
Pappné Vőneki Erzsébet: Könyvtári betűrend (Rejtvényes feladatok)	36
Lányi Katalin: Szemléltetés az iskolában	38
Cs. Bányai György: Egy pedagógus magánkönyvtár évtizedei	40
Könyvismertetések (Cs. Bányai György, Horváth Elvira, Lányi Katalin, Tölgyesi József, P. Vásárhelyi Judit)	9, 14, 33, 37, 44–48

Nyilvános könyvtár és iskolai könyvtár

EMMER GÁBORNÉ

„Miért érdemes ma megőrizni és fejleszteni vagy ha nincs, létrehozni az iskolai könyvtárakat?” – kérdezi Bariczné Rózsa Mária „Az iskolai könyvtárak fenntartása és működtetése” c. könyvében. Az iskolai könyvtárak az oktatás történetében mindig akkor kerültek reflektorfénybe, amikor fontossá vált a tanulók önálló ismeretszerzése és az értő olvasás képessége. Az iskolai könyvtárak létezésének alapkérdése sohasem arról szólt, hogy kellenek-e a könyvtárak, hanem arról, hogy milyen szerepet kapjanak.

„Az, hogy szolgáltatásainkra szükség van, belátható, mivel

- az olvasáshoz és olvastatáshoz könyvtárak kellenek,
- a hiteles (dokumentált) információkat közvetítik,
- a nemzeti könyvtári rendszer szolgáltatásait is biztosítják,
- a könyvtáros tanárok meg tudják tanítani az ismeretszerzés logikai útját,
- a könyvtárak esélyegyenlőséget képesek biztosítani minden tanuló számára,
- használatukkal csökkenteni lehet az oktatásra szánt költségeket.”

(Baricz, 2000.)

Ezt felismerve az USA-ban már 1990 óta fontos pedagógiai feladatnak tekintik a tanulók, nevelők felkészítését a legkorszerűbb információs technológiák mindennapi használatára. Ehhez alapfeltételként fogalmazódik meg:

- a megfelelő (elkülönített, folyamatos) könyvtári költségvetés biztosítása,
- a megfelelő (számú) szakember alkalmazása,
- a szükséges technikai eszközök,
- a hálózati szervezés,
- a központi szolgáltatások biztosítása.

Angliában az iskolai szolgálat működését a közművelődési könyvtárakon belül szervezték meg ellátórendszerek,

letétek formájában és önálló irányelvekkel segítik munkájukat.

Dániában a legfejlettebb, az iskolai funkciókat a közművelődési könyvtárak gyermekrészlegei segítik jó eredményekkel.

Finnországban kevés iskolai könyvtár van, de világszínvonalon működik a közkönyvtári hálózat.

Németországban az iskola és a közművelődési könyvtár együttműködésé-
ként létrehozott iskolai könyvtári rész-
legek hoztak eredményt.

Magyarországon az iskolák egyharmadában működik szakmai szempontból is könyvtárnak nevezhető létesítmény.

A hazai iskolai könyvtárak összes könyvtári állományának éves gyarapodása és a nem hagyományos dokumentumok aránya tekintetében elmaradás tapasztalható, kb. egyharmada a nemzetközi ajánlásoknak.

A dokumentum átlagára vonatkozó változás nem következik egyértelműen a tankönyvtámogatást biztosító 5/1998. MKM rendeletből. Nem egyértelmű e rendelet jótékony hatása az iskolai könyvtárak szerzeményezésére, mert egysíkúbbá tehetik az állományt, illetve nem kapta meg az iskolai könyvtár az összeget.

A tartós tankönyvek beszerzése, a KELLÓ-n keresztül történő szerzeményezés csekély volta nem arra utal, hogy az iskolai könyvtárak ad hoc jelleggel költenek el százmilliókat és feldolgozatlan dokumentumok kerülnek szakember nélküli könyvtárakba.

Mi az oka, hogy így látja az iskolai könyvtárakat a felügyelet?

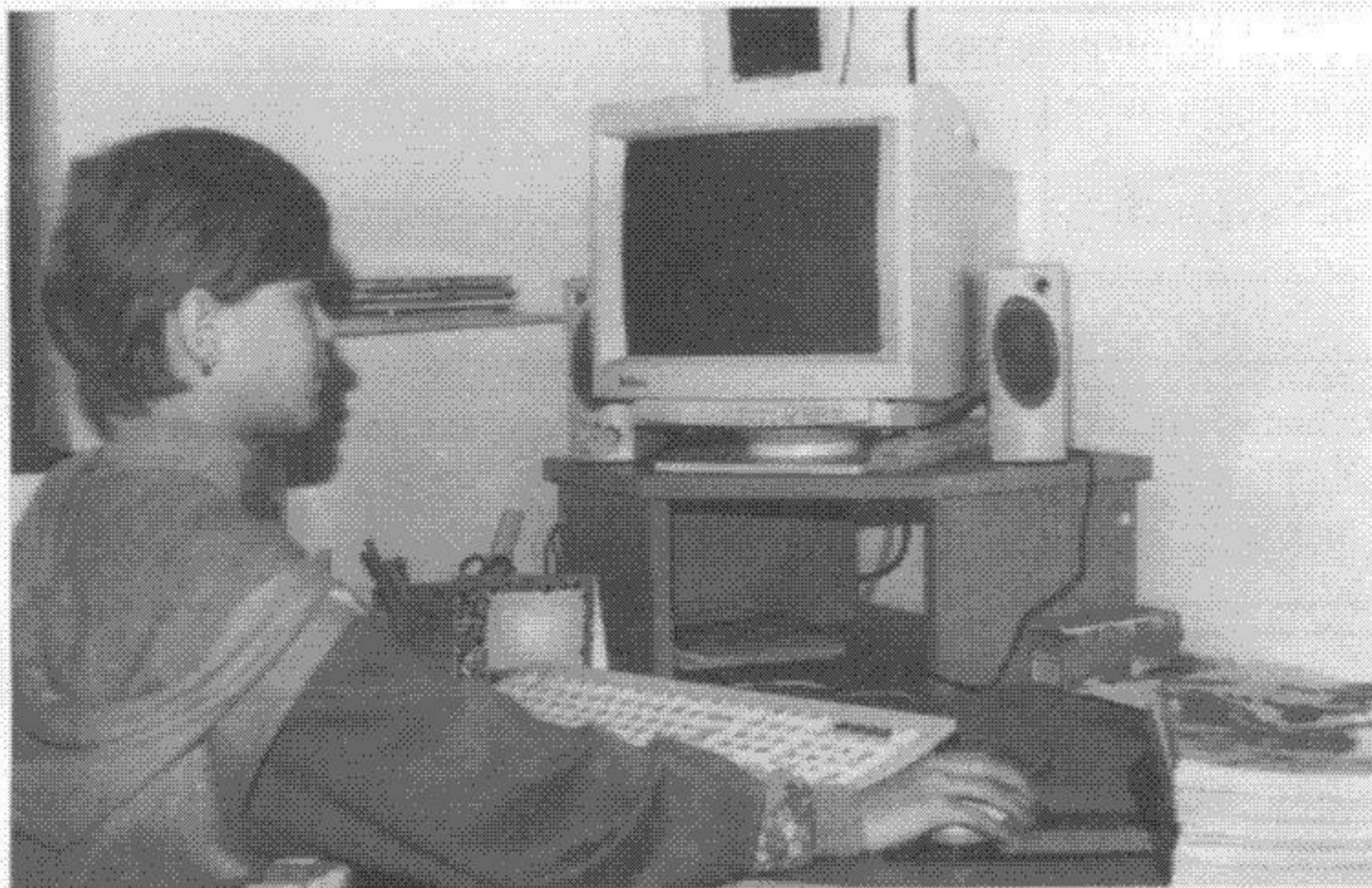
- Talán nincs iskolai könyvtár, amit folyamatosan fejleszthetnének.
- Lehet, hogy nincs könyvtári szakember, aki gondoskodna a fejlesztésről.
- Lehet, hogy más forrásból szerzi be a műveket.
- Talán más feldolgozottságot igényel az iskola.

Egyetértek viszont Bariczné Rózsa Mária azon megállapításával, hogy alapvetően **könyvtárostanárookra lenne szükség.**

Különösen szomorúnak tartom, hogy a 2001. évi költségvetési törvény elfogadásánál ismét a könyvtárostanárok mellőzésével kívánják biztosítani a pedagógusok béremelését.

Addig, amíg a könyvtárostanárok száma éppen hogy csak meghaladja az alkalmazott pedagógusok egy szá-

zalékát, nem várhatunk semmilyen pozitív változást az olvasási kultúra területén.

Nagy Attila fogalmazza meg az „Olvasás éve” kapcsán a *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros 2000. októberi számában*

- Magyarországon a 18 év felettek tizede életében még nem olvasott el egyetlen könyvet sem,
- 27% még sohasem járt könyvtárban, a tizenévesek legkedveltebb időtöltései között a 26 tétel-

ből a 12.-re csúszott vissza az olvasás.

A mellékállás, a különórák, a felbomló családok, a növekvő médiakínálat, a számítógépes játékok, a kulcsos gyerekek tüneteivel tarka életben ki fog beszélgetni a gyerekekkel, meghallgatni a konfliktusait? Vajon a 2001. január 22-én a Himnusz megírásának 178. évfordulóján meginduló – másfél-évesre tervezett – „Olvasás Éve” program mit tesz ezért?

Konferenciák, író–olvasó találkozók, bemutató foglalkozások, vetélkedők, pályázatok vannak az NKA által meghirdetett, Könyvtári Kollégium által 20 millió forinttal támogatott programok között. De sajnos iskolai könyvtári programról nem tudunk, talán nem is hiányzik?

Balogh Ferencné – szintén a 3K októberi számában megjelent a *Falusi olvasók könyvtárképe* című cikkében – leírja, hogy a falusi könyvtárak ma is elsősorban a gyerekek, tanulók könyvtárai, ahol szabadabb, kötetlenebb közösségi együttlétre van lehetőség, s ezt nem találják meg az iskolában.

Miért? Nincs könyvtár? Nincs nyitva? Nincs idő? Nincs könyvtáros az iskolában?

Ennek felderítése talán a Könyvtárostanárok Egyesülete – az említett cikkben leírtakhoz hasonló – pályázattal lenne elképzelhető, amelyben azt is megkérdeznénk, hogy

- Szükség van-e az iskolának könyvtárra?
- Hiányzik-e a tanulóknak, mint közösségi hely?
- Hiányzik-e a pedagógusoknak, mint oktatási-nevelési színtér?
- Milyen együttműködés képzelhető el a települési és iskolai könyvtár között?

Iskolai könyvtár kontra nyilvános könyvtár: avagy melyik mire való?

Az iskolai könyvtár alapkövetelményei 11/1994. MKM rendelet 3. sz. melléklet	A nyilvános könyvtár alapkövetelményei 1997. évi CXL törvény
1. Legalább egy olyan, a használók által könnyen megközelíthető helyiség , amely alkalmas az állomány szabadpolcos elhelyezésére és legalább egy iskolai osztály egyidejű foglalkoztatására .	1. Mindenki által használható és megközelíthető, kizárólagosan könyvtári szolgáltatások céljára alkalmas helyiség (amely szabadpolcos állományrészrel rendelkezik).
2. Könyvtárostanár (tanító) alkalmazása.	2. Könyvtári szakember alkalmazása.
3. Legalább 3000 dokumentum megléte.	3. Helyben nyújtott szolgáltatásai ingyenesek.
4. Szabadpolcos állományrész biztosítása.	4. Statisztikai adatokat szolgáltat.
5. Tanítási napokon a tanulók, pedagógusok részére megfelelő időpontban a nyitva tartás biztosítása.	5. Rendszeres a nyitva tartása.
6. Gyűjteménye tartalmazza azokat az információkat és információhordozókat , melyekre a nevelő-oktató munkában szükség van.	6. Gyűjteményét, szolgáltatásait a helyi igényeknek megfelelően alakítja.
7. Rendelkezik újabb dokumentumok előállításához, kiadásához, a könyvtárhasználat nyilvántartásához szükséges eszközökkel .	
8. Kapcsolatot tart más könyvtárakkal.	

Alapfeladatai

1. A gyűjtemény folyamatos fejlesztése, feltárása, őrzése, gondozása, rendelkezésre bocsátása.	1. A gyűjtemény folyamatos fejlesztése, feltárása, őrzése, gondozása, rendelkezésre bocsátása.
2. Tájékoztatás nyújtása dokumentumról, szolgáltatásokról.	2. Tájékoztatás nyújtása dokumentumról, szolgáltatásokról.
3. Tanórai foglalkozások tartása.	3. A fenntartó által kiadott alapító okiratban és SZMSZ-ben meghatározott fő céljait közzéteszi.
4. Egyéni és csoportos helyben használat biztosítása.	4. Más könyvtárak által nyújtott szolgáltatások elérésének biztosítása.
5. Könyvtári dokumentumok (tartós tankönyv, segédkönyv) kölcsönzése.	5. Részvétel a könyvtárak közötti dokumentum- és információcserében.

Kiegészítő feladatai

1. Tanórán kívüli foglalkozások tartása.	1. Kiegészítő feladatot határozhat meg a fenntartó.
2. Dokumentumok másolása, új ismerethordozók előállítása.	2. Országos dokumentumellátási rendszer kialakítása, használata (könyvtárközi, lelőhely-nyilvántartás).
3. Számítógépes informatikai szolgáltatások biztosítása.	3. Központi szolgáltatások működtetése: <ul style="list-style-type: none"> - országos könyvtári informatikai hálózat fejlesztése, - kötelezpéldány szolgáltatás, - határon túli magyarok könyvtári ellátásának segítése, - dokumentumazonosító számok nyilvántartása.
4. Tájékoztatás más könyvtárak szolgáltatásairól.	4. Közhasznú információt szolgáltat.
5. A gyűjtemény folyamatos fejlesztése, feltárása, őrzése, gondozása, rendelkezésre bocsátása.	5. Helyismereti dokumentumok gyűjtése.
6. Tájékoztatás nyújtása dokumentumról, szolgáltatásokról.	
7. Közreműködik az iskolai tankönyvellátás megszervezésében, lebonyolításában.	
8. Muzeális értékű iskolai könyvtári gyűjtemények gondozása.	

Könyvtári rendszernek nyújtott szakmai szolgáltatások:

<ul style="list-style-type: none"> - könyvtári szakemberek képzése, + - könyvtárhasználati kutatás, + 	
---	--

Fenntartása

1. Az önkormányzati szférában költségvetési szervként működő iskolák szervezeti egységei. (A Kt. nem írja elő kötelezően, de utal meglétére.) Nincs jogszabályi garancia?	1. Önálló költségvetési intézmény.
2. ÁMK esetén önálló intézményegység elláthat iskolai és települési, könyvtári feladatokat is. (Az alapító okiratban módosítás kell!)	2. Önkormányzatok társulásban is fenntarthatják.
3. Községi és iskolai könyvtár összevonásából létrejött többcélú intézmény. (Legyen az iskola épületében, lássa el a lakossági szolgáltatást 1000 lakos alatti kistélepülésen, időlegesen ajánlott.)	3. Megrendelheti a nyilvános könyvtári ellátást más intézménytől.
4. Az iskola biztosítja a feladatok ellátásához szükséges feltételeket.	4. A fenntartója többnyire az iskola fenntartója is!

Fenntartása	
1. Normatív támogatás 2200 Ft–1830 Ft–0 Ft 2000-ben	1. Közgyűteményi és közművelődési normatív állami hozzájárulás 1999-ben 635 Ft/fő.
2. A tankönyvvásárlási támogatás (5/1998. [II. 18.] MKM rend.) kötött összege 25%-át tartós tankönyvek vásárlására fordítja.	
Oktatási Minisztérium	Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma
1. Irányelveket, tantervi programokat és követelményeket, ezek felülvizsgálatát szabályozó dokumentumot ad ki.	1. Szabályozza a könyvtárak szakmai működését
2. Kidolgozza a közoktatási intézményrendszer működési és fejlesztési terveit.	2. Szabályozza a könyvtári alkalmazottak képesítési feltételeit.
3. Értékelteti, ellenőrizteti a nevelési-oktatási intézmények pedagógiai munkáját.	3. Meghatározza a különböző típusú könyvtárak szakmai követelményeit.
4. Működteti a közoktatás minőségbiztosítási rendszerét.	4. Kidolgozza az országos könyvtári informatikai hálózat fejlesztési tervét.
5. Meghatározza a közoktatás minőségbiztosítási rendszerét.	5. Véleményezi a települési könyvtár átszervezését.
6. Gondoskodik országos szakmai szolgáltatásokról, szakmai továbbképzésekről.	6. Ellenőrzi a könyvtári jogszabályok, szakmai követelmények betartását, a normatívák, központi támogatások felhasználását.
7. Kiadja a kötelező eszköz- és felszerelésjegyzéket, dönt a tankönyvekről.	7. Országos dokumentumellátási rendszert alakít ki.
8. Szakértői névjegyzéket vezet.	8. Szabályozza a könyvtári szakfelügyeletet.
9. Neveléstudományi kutatásokat biztosít.	
10. Meghatározza a közoktatási intézmények működési követelményeit.	

Ha végignézzük a fentieket, sok hasonló és különböző jellemzőt olvashatunk a kétféle könyvtárról, tehát magától értetődőnek tűnik, hogy együttműködéssel kiegészíthetők és erősíthetők egymást. Ugyanakkor mások a napi tapasztalatok:

1. A különböző könyvtárak közötti formális együttműködés megszűnt.
2. A településen lévő iskolák nem fogalmazzak meg konkrét elvárásokat a könyvtár felé.
3. A külső szakmai kontroll hiánya minden szinten érezhető hatását.
4. Nincs elfogadható szakmai koncepciója a fenntartóknak, az elvárásokat a pillanatnyi gazdasági helyzet és a helyi politikai viszonyok szabályozzák.

Változtatni kell, mert

- A könyvtárhasználók kétharmada oktatáshoz kapcsolódóan használja a nyilvános könyvtárat.
- A szolgáltatások népszerűségi listájában az újságok és

könyvek helyben használata mellett előre lépett a számítógép-, internethasználat igénye az iskolai könyvtárakban. (Mivel ezt a szolgáltatást elsősorban diákok használják.)

- Az erőforrások csökkenése, a tanulói létszám apadása a strukturális szervezések módosítását is felveti.

Mit tehetünk mi, könyvtárosok?

- Közös számítógépes rendszer kialakítása.
- Gyűjtőköri megállapodás.
- Szakmai koncepciók egyeztetése.
- Közös dokumentumellátó rendszerek kialakítása.
- Bibliográfiai rekordok cseréje.
- Programok, rendezvények egyeztetése.
- Közös továbbképzések szervezése.

Sorolhatnám, pontosíthatnám, részletezhetném tovább az elveket, de a tényleges, egyéni, személyes kapcsolaton alapuló együttműködés nem könyvtári rendszerek, hanem a könyvtárosok között jön létre.

Szükség van-e tankönyvbemutató helyre a kerettantervek implementációja során?

EMMER GÁBORNÉ

Különösen nagy figyelmet szenteltem az Új Pedagógiai Szemle 2000 márciusi *Nézőpontok* rovatában megjelent írásnak, mely *Szükség van-e tantervi adatbankra a kerettanterv után* címmel egy szerkesztőségi beszélgetés formájában ír az OKI tantervi adatbankjának múltjáról és jövőjéről.

Érdeklődésem egyik gyarló oka az volt, hogy a Veszprém Megyei Pedagógiai Intézet könyvtára és információs központja vezetőjeként, a tantervi adatbázis gondozójaként munkatársaimmal együtt magam is részt vettem a NAT implementációs munkájában. Tapasztalataink alapján megerősíthetjük, hogy az elektronikus tantervi adatbank rendkívül sikeres eszköz volt az iskolai helyi tantervek kialakításában. A szolgáltató pontok felől szemlélve is sikeres volt könnyű hozzáférhetősége, térítésmentessége, egyszerű használata révén, melyet a szolgáltató pontokon dolgozó szakemberek biztosítottak az érdeklődőknek.

A 19 megyei pedagógiai intézetben működő szolgáltató pont sajátossága, hogy könyvtárak tankönyvbemutató helye részlegében megtekinthetők, tanulmányozhatók a tantervek megvalósítását segítő tankönyvek, tanulási segédletek, s ezzel bővül a helyi tantervek kialakításának vetülete. Mint *Riedlné Péter Etelka*, a Pest Megyei Pedagógiai Szolgáltató Intézet igazgatója elmondta, az említett cikkben az iskolák tantervválasztásának igen gyakorlatias oka is volt: a pedagógusok sokszor a már használt tankönyvekhez kerestek tanterveket, s természetesen azokat részesítették előnyben, amelyekhez megvoltak a tankönyvek, tanári segédkönyvek, taneszközök stb.

Egyetértek *Környei László* helyettes államtitkár úrral abban, hogy a tanítók, tanárok, nevelők „*olyan szolgáltatást igényelnek, amelyek pedagógiai rendszerként funkcionálnak. A tantervek és a hozzájuk csatlakozó tankönyvcsalá-*

dok, tanári segédkönyvek, feladatgyűjtemények mellé továbbképzést, állandó tanácsadást kell szervezni, és olyan pedagógiai szolgáltatásokat, amelyeket a hatékony és színvonalas munka igényel”.

Mindezek figyelembe vételével alakították ki szolgáltatási rendszereiket a megyei pedagógiai intézetek, ezeken belül a tájékoztatási és információs feladatokat ellátó pedagógiai szakkönyvtárak. A 25/1998. (VI. 9.) MKM rendelet 3. sz. melléklete részletesen kimunkálta a pedagógiai szakkönyvtárak működésének általános követelményeit és feladatait, melyből kiragadtam a tankönyvekkel kapcsolatos elemeket.

- „*A pedagógiai szakkönyvtár gyűjteményének széleskörűen tartalmaznia kell azokat az információkat és információhordozókat, amelyekre az óvodai, iskolai, kollégiumi nevelő és oktató tevékenység segítéséhez szükség van.*”
- „*Ha a pedagógiai intézet által ellátott nevelési-oktatási intézmények között található olyan, amelyek részt vesz a nemzeti, etnikai kisebbséghez tartozók nevelésében, a pedagógiai szakkönyvtár állományának tartalmaznia kell az adott nemzeti, etnikai kisebbségi nevelő dokumentumokat is.*”
- „*Dokumentum: a szakkönyvtár állományába vett szakkönyv... tankönyv, tartós tankönyv, ... segédkönyv, ... pedagógiai program stb.*”
- „*Dokumentum alapfeladata*” a) a gyűjtemény fejlesztése, gondozása; b) a tankönyvbemutató hely működtetése; c) tájékoztatás nyújtása a könyvtár dokumentumairól stb.

E néhány utalás is érzékelhetővé teszi a pedagógiai intézetek tankönyvtári vonatkozású feladatainak egyértelmű-

ségét. Hogy miért van szükség most ennek bizonygatására? 2000. január 18-án a Taneszköz-bemutatók Információs Egyesületének (TIE) összejövetelén *Gál Ferenc*, az Oktatási Minisztérium tankönyv- és taneszköz főosztályának helyettes vezetője vázolta a tankönyvbemutatóhelyek rendszerének változásáról kialakított minisztériumi elképzelést. Ennek lényege, hogy a közel 10 év alatt kialakított 40 bemutatóhely helyett 25 működését támogatják csupán, a szerencsések pályázati úton kerülnek kiválasztásra. A pályázatok elbírálásának egyik fontos szempontja lesz a földrajzi lefedettség. Ennek lehet olyan következménye, hogy a pályázat kihagyólag érintheti a pedagógiai intézeteket, amennyiben a megye területén van másutt működő bemutatóhely is. Itt lepődtem meg igazán, hiszen néhány évvel a tantervi adatbázis kiépítése után már bizonyítani kell létjogosultságát, ahelyett, hogy a továbbfejlesztés lehetőségét fontolgatnánk.

Az 1999 őszén hallgatott kerettantervi tájékoztatók során már felvetődött a kérdés: „*Hogyan ismerik meg a pedagógusok a kerettantervet, esetleges változatait? Milyen segítséget kapnak az iskolák a helyi tantervük átdolgozásához?*” Tudjuk, hogy az elektronikus adatbázisban keresés lényegesen takarékosabb megoldás, mint a nyomtatott formában való terjesztés, de nincs mindenütt lehetőség számítógépes hozzáférésre. Mikor már sikerült az adatbank segítségével népszerűsíteni az oktatás világában az elektronizált információs csatornákat, hasznossá tenni azt a tankönyvnyilvántartás valamint a most „*fejlődő*” középiskolai felvételi rendszer, a KIFIR alkalmazásával, a pedagógiai rendszerek kialakításának motorjává lehetne tenni.

A recept egyszerű: végy

- egy továbbképzési jogokkal bíró szakmai szolgáltatót,
- egy értékelési-mérési ismeretek

Az írás és az olvasás története képekben

Az OPKM által megjelentetett nevelés- és oktatástörténeti köteteket mindig szellemi izgalommal vehetik kézbe az olvasók. Ezek többnyire olyan témákat dolgoznak fel, amelyek a pedagógusok széles körében számíthatnak érdeklődésre.

Ilyen kiadvány az *Adamikné Jászó Anna* által készített írás- és olvasástanítás-történetet bemutató munka is. Forrása az OPKM tankönyvtárának rendkívül gazdag gyűjteménye, amelyből a szerző jó szakmai meglátással, az írás- és olvasástanítás fordulópontjait kitűnően érzékeltetve dolgozta fel a kultúránk, személyes műveltségünk alapját jelentő témakört.

Közismert, hogy hazai ábécéskönyveink az európaiak után némi késéssel jelentek meg. Európában az abc-s könyvek őseinek a *Luther-Melanchton-féle Fibelet* tartjuk, amelyeknek eredeti célja a bibliaolvasásra történő megtanítás volt. A mi abc-s könyveink első példányai (mai ismereteink szerint) a 16. század elején jelentek meg. Ezekből nem maradtak fenn példányok, csak közvetett utalásokból tudunk egykori létezésükről. Az első fennmaradt olvasókönyvünk az ún. *Krakkói abc* 1549-ből, *Dévai Bíró Mátyás Orthographia Ungarica* című műve, amelyből silabizáló (betűztető) módszerrel tanították az olvasást. (Adamikné az első fennmaradt abc-s könyvként az 1553-ban kiadott ún. *Kolozsvári ábécé-t* említi. Ez annyiban igaz, hogy ez megnevezetten gyermekek számára is készült, mint ahogyan a kötet címlapján olvasható: „*A gyermetskeknek és az egyéb együgyű keresztyeneknek épülésére*”.)

A szerző az Előszóban összefoglalást ad az olvasás- és írástanítás múltjáról, s hivatkozik *A magyar olvasástanítás története* című monográfiára, amely más jelleggel és szempontok szerint dolgozta fel ezt a kérdéskört. Adamikné rövid tájékoztató magyarázatokkal operál, s rendkívül gazdag – a könyvekből, füzetekből vett – ábrákkal (többek között nyomtatottbetű- és írottbetűmintákkal) illusztrálja a változásokat.

A kötet nagy fejezeteiből jól nyomon követhető, hogyan vezetett az út a gondolattól a hangig és a képtől a betűig. A mű kitűnő szakmai, módszertörténeti munka, amely más oktatási területek hasonló feldolgozásaihoz is ösztönzést adhat.

(OPKM, é. n. – 388 p.)

CSBGY

és 43%-ban részt vesz a tankönyvrendelés-döntésben az egyes szaktanár, tanító. A statisztikai adatok azt mutatják, hogy a tankönyvek 50%-át már lecserélték az iskolák, de még hasonló mértékű változtatásra számítanak. (Különösen a gimnáziumok 37,8%-os tankönyvcseréje eredménye adhat munkát a tankönyvbemutató helyeknek.)

Az egyre növekvő számú tankönyv és segédkönyv közötti eligazodásban való segítségnyújtás szükségességét mutatja az idézett kiadvány egyik táblázata, mely szerint az alapfokú oktatás tankönyveinek száma 1990 óta a 20-szorosára nőtt.

A 2000 januárjában megjelenő tankönyvjegyzék az előző évihez képest kb. 25%-kal bővült. A kiadók száma 142-ről 183-ra nőtt. Az 5151 db dokumentumot ismertető jegyékben 1055 új cím szerepelt, s ezen adathalmazban való visszakereséshez már számítógépes segítség szükséges. A tankönyveket tartalmazó cd segítségével könyvenként 25 féle adat kereshető vissza, köztük a borító, a tartalomjegyzék, de maga a dokumentum fizikai valóságában elsősorban a tankönyvbemutató helyen tekinthető meg. E tankönyvbemutató helyek szükségessége egyre inkább erősödik, és funkciójuk koncentrikusan bővül a tankönyvek számának, árának, tantervi vonatkozásainak növekedésével. Ha visszagondolunk a kezdetekre, akkor az 1991-től induló egyéni kezdeményezésekként létrejövő, kiadói támogatással bővülő bemutatóhelyek a Tankönyvesek Országos Szövetsége támogatását élvezték, majd az 1995-ben önállósult Taneszköz-bemutatók Információs Egyesülete mára 40 bemutatóhely képviselőjét látja el. 2000-ben a 19 megyei pedagógiai intézet, 11 budapesti kerületi pedagógiai szolgáltató központ, 6 városi könyvtár, három országos hatáskörű pedagógiai intézmény által fenntartott tankönyvbemutatóhely működött. Munkájuk lényegét a tervszerű, szakmai továbbképzési rendszerben folyó tevékenység adja, mely során az új tankönyvek megismerésére, az egyéni kutatásra egész tanévben lehetőséget biztosítanak.

bíró pedagógiai intézményegységet,

- egy tanulmányi versenyek, pedagógiai szakszolgálatok ellátását végző modult,
- bővítsd ki egy számítógépes tantervi adatbázissal,
- egy tankönyvbemutató hellyel,
- egy „közhasznú pedagógiai információkkal” rendelkező központtal,

s máris kész az a szakmai szolgáltató, ahol együtt vannak (lehetnek) mindazok az elemek, amelyek a tantárgyi programok kiépítését szolgálják.

A már említett 25/1998. MKM rendelet a 9. §-ban előírja a pedagógiai szakmai szolgáltatásokat ellátó intézmények számára a pedagógiai szolgáltatás eszközeit és módszereit, különösen:

- a) a pedagógiai szakkönyvtár működtetése, ennek keretén belül a tankönyvtár, médiatár, pedagógiai adatbank fejlesztése, bibliográfiai szolgáltatások ellátása, kollégiumi könyvtárak tevékenységének módszertani segítése,
- b) tankönyvek, segédkönyvek, pedagógiai kiadványok bemutatása, forgalmazása, kölcsönzése.

A megyei pedagógiai intézetek ezen elvárásra készültek már 1995-ben is, amikor a Soros Alapítvány támogatásával létrejött OKI közoktatási információs irodáiban, majd a további szolgáltató pontokon biztosították a tantervekhez való hozzáférést. Bár 1997 májusa óta az OKI adatbázisai interneten is elérhetők – a szolgáltató pontok felkeresése nélkül –, mégis nagyon sok pedagógus kereste fel 1997 őszén–1998 tavaszán az információs központokat a választásra érdemesnek ítélt tantervek tankönyvi háttérének felkutatása céljából. A Jelentés a magyar közoktatásról 1997 című kiadványból is érzékelhető, kiolvasható, hogy a tankönyvek a korábbi években és az elkövetkező években is meghatározták, befolyásolják az oktatás tartalmát (94–94,9%-ban). A tankönyvek kiválasztásában szerepet játszó személyek vizsgálatánál kiderült, hogy az iskolákban 55%-ban dönt,

Bemutatjuk a Megyei Pedagógiai, Közművelődési Intézet és Továbbképző Központ (Nyíregyháza) tankönyvbemutató termét

SÁROSSY KÁLMÁNNÉ

A tankönyvbemutató helyek a magyar tankönyvpiac megerősödésének, bővülésének termékei. A hazai tankönyvellátás a rendszerváltás utáni években rendkívül gyorsan reagált a vállalkozásokra. Megtörtént a közismereti tankönyvek gyors felülvizsgálata, a tartalmában vagy szellemiségében elavult tankönyvek kivonása a forgalomból, felgyorsultak a tankönyvvé minősítés eljárásai. Az ország 40 bemutató helye közül az egyik legrégebbi Nyíregyházán működik.

A Pedagógiai Műhely – megyei pedagógiai és közművelődési folyóirat – 1995. évi 5. számában adta hírül a tankönyvbemutató megnyitását: „1995. november 3-án megnyitotta ajtaját az ország egyik legmodernebb, műfajában elsőnek és egyedülállónak is nevezhető állandó Megyei Tankönyvbemutató terme. A 70,5 m² alapterületű létesítményt az MKM bocsátotta a Megyei Pedagógiai Intézet rendelkezésére és anyagiilag is támogatta annak megvalósítását. A tankönyvbemutatóba óvodai, általános és középiskolai közismereti tankönyvek kerültek elhelyezésre. A megnyitó napjáig 46 kiadó több mint 1200 féle könyvét 3000 példányban juttatta el díjtalanul az intézethez. A tankönyvbemutatóban így jelenleg a magyar tankönyvek több mint 90%-a megtalálható szabadpolcos formában, mindenki számára hozzáférhetően. A tankönyvbemutató átadásának napján Tankönyvpiac és az iskola címmel tudományos konferenciára került sor.”

Az MKM támogatása lehetővé tette, hogy az intézetben lévő tankönyvbemutató mellett egy jól mozgatható, mobil egység is megvalósuljon. Ez azokban a változásokkal teli években igen nagy jelentőségű volt, hiszen a legtávolabbi kistélepülésekre, kisiskolához is eljuthattak a kiadványok, a nevelők megismerhették az alternatív tan-

könyveket. A tantárgyakként és osztályonként rendszerezett és feliratozott könyveket a könyvtárakban is használatos gurulókocsin, utánfutón szállították az általános és középiskolákba. A könyveknek ez az utaztatása a tankönyvbemutató terem átadását követően 1–2 héttel már beindult, s mintegy két éven keresztül hetente 3 alkalommal (hétfő, kedd, szerda) „útrakelt”. Az iskolákon kívül regionális szakmai értekezleteken is többször bemutatták. Minden alkalommal nagy érdeklődéssel forgatták a különböző kiadók által reprezentált könyveket, s a tankönyvválasztás felelősségét ekkor kezdték izlelgetni a pedagógusok.

1997 őszén – az intézet felújításával, korszerűsítésével egyidőben – új, méltóbb helyre kerültek a tankönyvek. A főépület földszintjén, esztétikus környezetben, speciálisan megtervezett könyvtári bútorokkal berendezve, jól megkezelhető helyen, a könyvtárhoz szervesen kapcsolódva napi 8 órában várja az érdeklődőket. A tankönyveket szabadpolcos formában, tematikus elrendezésben helyeztük el, áttekinthető (vertikális és horizontális) rendszerével mintegy türkorképe a szervezett nevelésnek, oktatásnak az óvodától az érettségiig. Ez a praktikus elhelyezés, valamint a könyvtár „szomszédsága” teszi lehetővé, hogy minden olvasó egyben a tankönyvtár használója is legyen.

A legutóbbi ellenőrzésünk szerint 5200 dokumentumot őrzünk, melynek döntő hányada tankönyv, de vannak gyűjteményes és összefoglaló munkák, valamint tanulói és tanári segédletek is. Egy számítógép is rendelkezésre áll azoknak, akik alaposabban akarják tanulmányozni a tankönyveket, összevethetik a tankönyv cd-t a mi kínálatunkkal.

Látogatóink körét a nyíregyházi főiskola hallgatói és a megye pedagógusai alkotják, de végeztek itt már komoly kutató-elemző munkát is a forgalomban lévő tankönyvekről.

Számítógépes nyilvántartásunk naprakész, ami szintén segíti a gyors tájékozódást. Újabban oly módon is bővítettük szolgáltatásaink körét, hogy a másodpéldányokat kölcsönözhetővé tettük. A tankönyvbemutató terem, a tankönyvtár feladatait, szolgáltatásait működési szabályzat rögzíti, mely a törvényi előírásokra épül.

A tankönyvreferensek folyamatosan tájékozódnak az állományról, segítenek a hiányok pótlásában, az új kiadványok megismertetésében, a szóróanyagok terjesztésében. Nagy hiányt pótol a Támpont tankönyvkritikai kiadvány megjelenése, melyet szintén elhelyezünk a bemutatóteremben, hiszen a pályakezdő pedagógusok így juthatnak a leghitelesebb információkhoz a tankönyvekről vagy tankönyvcsaládokról.

Visszatekintve az utóbbi 2–3 év forgalmára, azt tapasztaltuk, hogy a NAT bevezetésével összefüggésben, s annak évében ugrásszerűen nőtt a forgalom, majd némi visszaesés után most újra fellendülőben van az érdeklődés. Az elmúlt tanévben szervezett formában sok munkaközösség, s még több tantesztület ismerkedett a tankönyvekkel, a főiskolai hallgatók pedig inkább egyénileg kerestek fel bennünket. A pedagógusok most nagy várakozással tekintenek az újabb változások elé azért, hogy a kerettantervi megfelelés hogyan fogja érinteni a tankönyvkiadást s a tankönyvválasztás gyakorlatát.

Öt évvel ezelőtt, a megnyitó ünnepélyes perceiben Báthory Zoltán a következőket mondta: „Hamarosan bebizonyosodik, hogy ez a hely alkalmas-e arra, hogy információi alapján okos döntések szülessenek a magyar pedagógusok saját örömeire, munkájuk gazdagítására”. Ez alatt az öt év alatt mi úgy gondoljuk, hogy mindenben megfelelt az elvárásoknak. Ma már el sem tudnánk képzelni a munkánkat e bemutatóterem nélkül.

Tájékoztató az Erzsébetvárosi Pedagógiai Szolgáltató Központ tankönyvbemutató helyéről

Az Erzsébetvárosi Pedagógiai Szolgáltató Központban 1993 óta működik a tankönyvbemutató helyünk, ahol az óvodától a középiskola befejezéséig a megjelent tankönyvek, ill. a tanulást, tanítást segítő kiadványok nagy része megtalálható. (Több mint 4500 kötetünk van, amelyet számítógépen feldolgoztunk, a szakkönyvekről pedig külön cédulakatalógust készítettünk.)

A tankönyveket tantárgyanként, ezen belül évfolyamonként – zárható, üveges szekrényekben – jól láthatóan helyeztük el. A szakkönyveket (lexikonokat, pedagógiai kiadványokat stb.) témánként, „fülekkel” elválasztva szabadpolcon tartjuk.

Folyamatos kapcsolatunk van a kiadókkal. A tankönyvrendelés időszakában – amikor az Oktatási Minisztérium elküldi a rendelőlaponkat –, megrendeljük a hiányzó tankönyveket és szinte minden kiadótól kérünk tiszteletpéldányt, melyekről visszajelzést, illetve köszönőlevelet küldünk.

Sok látogatónk van, vidékről is gyakran jönnek hozzánk pedagógusok, mert bemutatóhelyünk mindenhol nagyon jól

megközelíthető. A kerület pedagógusai pedig rendszeres látogatói könyvtárunknak, ugyanis itt megismerkedhetnek a tankönyvpiac kínálatával és a Pedagógiai Szolgáltató Központ szaktanácsadói is segítséget tudnak nyújtani a tankönyvválasztásban vagy egyéb szakmai kérdésben. A szülők is szívesen eljönnek bemutatóhelyünkre.

Szaktanácsadóink videófilmeket is készítettek a VII. kerületben alkalmazott különböző tanítási módszerekről (pl. olvasástanítás, matematika), melyek szintén segítik a pedagógusok megalapozott döntését. Ezekben a filmekben a pedagógusok bemutatják a módszer lényegét, az ehhez tartozó tankönyvcsaládokat, elmondják előnyeiket és azt, hogy milyen képességű és érdeklődési körű tanulóknak ajánlják. A szülők is szakszerű tanácsot, tájékoztatást kapnak az egyes módszerek, tankönyvcsaládok lényegéről.

Kerületünk tantárgygondozói, munkaközösség-vezetők is eredményesen használják állományunkat, rendszeresen készítének ajánlásokat a különböző tankönyvcsaládokról, melyek a pedagógusok rendelkezésére állnak. A hagyományossá vált Erzsébetvárosi Pedagógiai Napra rendszeresen

meghívjuk a kiadókat, akik megtisztelnak bennünket kiadványaikkal. Az elmúlt években többször tartottunk vásárlással egybekötött tankönyvbemutatót.

Az ELTE Tanárképző Főiskolájának hallgatói és tanárai állandó látogatóink, mert számukra is fontos megismerni a tankönyvválasztékot. Tankönyvbemutató helyünkön gyakran tartanak könyvtári, illetve egyéb órákat is a főiskolai hallgatóknak. Több főiskolai hallgató a nálunk lévő tankönyvcsaládokról, ill. tankönyvekkel kapcsolatos témákról írta szakdolgozatát.

Tankönyvbemutatónk számos szakmai továbbképzésnek, tanfolyamnak adott eddig otthont (pl. Grafológia, Bibliaismeret magyar- és történelemszakos tanárok számára stb.). Ezek a tanfolyamok, továbbképzések nagyon népszerűek a pedagógusok körében.

Könyvtárunk heti 20 órában tart nyitva (hétfőn, szerdán, csütörtökön 11–16 óráig, kedden 8–13 óráig). Előzetes telefonbejelentkezés alapján más időpontban is fogadjuk az érdeklődő pedagógusokat, látogatókat.

*Dr. Telegdiné Tóth Mária,
Réthy Ákosné*

Könyvtárostanárok informatikai továbbképzése Veszprémben

Egész életünk során folyamatosan tanulnunk kell annak érdekében, hogy meg tudjunk felelni az újabb és újabb kihívásoknak. Munka és család mellett ez bizony nem könnyű. Éppen ezért nagyon fontos, hogy a felkínált képzési lehetőségekből mindig azt tudjuk kiválasztani, amely számunkra a lehető legkedvezőbb. Erre figyeltem akkor is, amikor a Veszprém Megyei Pedagógiai Intézet hírleveléből tudomást szereztem egy novemberben induló, a könyvtárostanárok számára hirdett képzésről. Vonzó volt számomra a meghirdetett program, mert tartalmazta a könyvtári munka egész területét érintő informatikai alapképzést. Az intézmény a Soros Alapítvány „Közoktatási fejlesztések hasznosítása” pályázatán nyert összegből finanszírozta a költségeket. A 40 órás továbbképzés gazdája Emmer Gáborné közoktatási szakértő, a pedagógiai intézet könyvtárosa volt.

A november elejétől december közepéig hetente egy illetve két alkalommal tartott foglalkozásokon minden résztvevő külön számítógépen gyakorolhatta a hallottakat, s mivel voltak közöttünk informatika szakot is végzett könyvtárosok, így egymástól is tanulhattunk.

Találkoztunk a Szirén, a George, a MEZO, az ISIS számítógépes könyvtárfeldolgozó program alkotóival, akik munkájuk, eredményeik ismertetése mellett tájékoztattak bennünket további terveikről is. Számomra a legnagyobb élményt mégis az jelentette, amikor a Szirén rendszert már évek óta alkalmazó könyvtáros kollégák gyakorlatközeli, a problémákat sem kendőző beszámolóit hallgattam. Ízelítőt kaptunk az internet használatáról, az információkereső rendszerekről, gyakoroltuk az elektronikus levelezés módját éppúgy, mint a szövegszerkesztés, táblázatkezelés fortélyait.

Természetesen ennyi idő nem volt elég arra, hogy elmélyülten foglalkozzunk minden említett területtel, de úgy érzem, sok hasznos információt kaptak azok is, akik most ismerkedtek a modern technika lehetőségeivel, s azok is, akik gyakorlottak már e témakörben.

Örömmel tapasztaltam, hogy az iskolai könyvtárosok nyitottak az újra, igénylik a továbbképzéseket, helyesen látják a számítógép alkalmazásában rejlő lehetőségeket. Csupán egyetlen kérdés motoszkál a fejemben a tanfolyam befejezése óta: Vajon mennyi oktatási intézményben tudják beszerezni a megszerzett tudás elmélyítéséhez, s állandó frissítéséhez szükséges technikai berendezéseket, biztosítják-e az internet-használat költségeit?

Bencsik Józsefné

„Esély? Egyenlőség? Iskolai könyvtárügy 2000.”

EMMER GÁBORNÉ

2000. november 27-én tartotta a Könyvtárostánárok Egyesülete őszi szakmai napját a budapesti Városmajori Gimnázium dísztermében, ahol az iskolai könyvtárügy esélyeiről, feladatairól tanácskoztak az érintettek. Más szemszögből ugyan, de ugyanez a téma szerepelt két hónappal korábban is, 2000. szeptember 20-án, amikor is az Országgyűlés oktatási és tudományos bizottsága tartotta kihelyezett ülését a gimnáziumban.

A novemberi szakmai nap már a könyvtárostánároknak szólt, hogy az oktatási bizottsági ülés iskolai könyvtárak támogatását magunk mellett tudva feltárjuk a megoldandó problémákat, előkészítsük a változás-változtatás stratégiáját.

A szakmai napot *Szebedy Tas*, az iskola igazgatója nyitotta meg és méltatta intézménye könyvtárának értékeit és könyvtárostánárának munkáját, egyszerűsített. Az első előadást a Köznevelés c. pedagógiai folyóirat jogi munkatársai (*dr. Ferencz Győző*) tartották a könyvtárostánárok munkajogi helyzetéről. Válaszoltak a kérdésekre, melyek munkaidőre, megőrzési felelősségre, túlóradíjra, helyettesítésre, továbbtanulási kedvezményekre, iskolaösszevonásokkal kapcsolatos témákra vonatkoztak. A válaszokból leszűrhető volt, hogy a sok megoldatlan kérdés az iskolai könyvtárakkal kapcsolatban, tehát célszerű lenne ezekről az Oktatási Minisztérium és a Könyvtárostánárok Egyesülete szakmai állásfoglalását közzétenni.

Ezt követően *Téglási Ágnes*, az Oktatási Minisztérium munkatársa vázolta a közoktatás és a felsőoktatás könyvtári feladatait. Nagyon fontosnak tartotta az előadó a könyvtárhasználói ismeretek tudatos, tervezett, egymásra épülő rendszerének kiépítését. A könyvtári munkában a segítő asszisztenciától az eligazító orientáción át az ismeretátadás folyamata valósul meg. Így érhető el, hogy „*az információ dzsungelében iránytű szerepet töltsön be a könyvtár, ugyanakkor széles spektrumú gyűjtésével alapvetően de-*

mokratikus intézményként funkcionáljon”. A „jólinformáltság” igénye mellett a könyvtáraknak az információs kultúra kiépítését, hagyományozását kell szolgálni: megtanítani tanulni, tudást megszerezni, az információk között válogatni, értékelni. Az előadó azt hangsúlyozta, hogy az információt kommunikálható formába öntött tudás a könyvtárnak kell szervezni, feldolgozni, mások által hasznosíthatóvá tenni. A felsőoktatási könyvtárak számítnak az attitűdfejlesztést, magatartási szokásokat, képességeket, készségeket kialakító közoktatásra, annak eredményeire, és ez egyre gyakrabban jelenik meg a könyvtári továbbképzéseken is.

A két előadással lezárult a nap szakmai része, s a tisztújító közgyűlés következett. 2000. október 20-án *Hock Zsuzsa*, a KTE elnöke egészségi állapota miatt lemondott. Az elnökség úgy döntött, hogy valamennyien megválnak tisztségüktől, hogy a tagoknak legyen módja az elnökség megújítására. A lemondást *Hock Zsuzsa* e rendezvényen megerősítette, majd kiegészítette írásos elnöki beszámolóját. Az írott beszámolót a KTE Hírlevel 2000 októberi számában valamennyi tag megkapta. A személyes köszönetnyilvánítások után a beszámolót a tagság elfogadta.

Az előzetes és a helyszíni jelölések után lebonyolított szavazás eredményeként a KTE elnöke *Varga Zsuzsanna* (Székesfehérvár), a Fejér Megyei Pedagógiai Szolgáltató Intézet szakkönyvtárának vezetője lett.

Elnökségi tagok:

1. *Emmer Gáborné* Veszprém, a Megyei Pedagógiai Intézet könyvtárvezetője
2. *Horváthné Szandi Ágnes* Szombathely, a Bolyai János Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium könyvtárostánára
3. *Kovácsné Garamszegi Marianna* Budapest, a Kispesti Pedagógiai Szolgáltató Intézet könyvtárvezetője
4. *Szokmári Klára* Budapest, a Budai Nagy Antal Gimnázium könyvtárostánára
5. *Tóth Józsefné* Kecskemét, a Bolyai János Gimnázium könyvtárostánára
6. *Tóth Viktória* Budapest, a Szent-Györgyi Albert 12 évfolyamos iskola könyvtárostánára
7. *Melykóné Tőzsér Judit* Hatvan, a Kodály Zoltán Általános Iskola könyvtárostánára

Lukács Zsuzsanna, az Ellenőrző Bizottság elnöke beszámolt az egyesület gazdálkodását érintő vizsgálatáról. Dicséretes rendet és pontosságot tapasztalt a megbízott könyvelő, *Jakócs Tamás*, valamint a gazdasági vezető, *Szokmári Klára* munkájában.

Az Ellenőrző Bizottság is megújult, elnöke:

Gérnyi Ferencné Budapest, a Pest Megyei Pedagógiai Szolgáltató Központ könyvtárvezetője

Tagjai:

dr. Horpácsy Andrásné Szeged
Fazekasné Sín Gyöngyi Székesfehérvár

Kisari Ottília Kunszentmiklós

A 148 tagot számláló egyesület 84 tagja adta le szavazatát, tehát a közgyűlés határozatképes volt és érvényes döntést hozott. Az elnökség megtartotta első ülését annak reményében, hogy a jó hagyományokat megőrizve új fejezet nyílik az egyesület életében.

Irányelvek (javaslatok) a könyvtárostánári munkaórák számával kapcsolatban

UGRIN GÁBORNÉ

Az irányelvek megfogalmazása segítséget jelent egy adott iskolában az alapvető könyvtárostánári munkához szükséges óraszám mennyiségének megállapításához (aminek függvénye egy iskolában a könyvtárostánári összes óraszám mennyiségének biztosítása), a könyvtárostánár(ok) munkaköri leírásához, valamint a heti munkarend meghatározásához.

Az irányelvek hiánya egyaránt gondot jelent napjainkban mind a könyvtárostánárok alkalmazása, mind munkaköri leírásuk, mind heti munkarendjük meghatározása során.

Az első és legfőbb probléma két kérdés összemosása. Az alábbiakban igyekszem vázolni a különbséget.

1. *Az első feladat egy adott intézményben a szükséges könyvtárostánári munkaóra mennyiségének meghatározása, melyet a fenntartó hagy jóvá.*

Az iskola pedagógiai programjában és a helyi tantervben szerepelnie kell a könyvtár-pedagógiai feladatoknak, valamint a *megtervezett* könyvtárismeret átadásának és a könyvtárhasználati gyakorlatoknak is.

Egy átlagosnak tekinthető iskolában az *alappeladatok teljesítésére* a könyvtárban tartott osztályfőnöki és különféle szakórák rendszerét átgondolva *irányelveként* a mellékelt munkaidő-mennyiséget tekintjük szükségesnek egy-egy oktatási intézményben.

Az alappeladaton túl a helyi tervben – a kerettantervnek megfelelően – az iskola beállíthat speciális feladatot. Ahogyan lehet egy iskolában zenei vagy sporttagozatos osztály, különösen középiskolában szerepelhet speciális angol vagy matematika, úgy az iskola helyi tervében szerepelhet valamelyik osztályban vagy évfolyamon speciális könyvtárismeret, akár önálló tárgyként, akár valamelyik tantárggyal megosztva. Egyik évben lehet 7.-ben az informatikával, vagy a 11. évfolyamon például etikával osztani, de lehet délutáni szakkör vagy felzárkóztatás is.

(Ezen túl lehet speciális helyzetben a tanári munkán kívül könyvtári munka: például nagyobb muzeális állomány kezelése, területi, azaz nyilvános könyvtári feladatok ellátása, melyek szakkönyvtáros vagy könyvtári asszisztens alkalmazását teszik szükségessé.)

A lényeg: meg kell állapítani egyrészt mennyi munkaóra szükséges a könyvtárostánári munka elvégzéséhez. Az időmennyiség megváltoztatásához a fenntartó engedélyre van szükség.

2. A második feladat annak az irányelvnek részletes kidolgozása, mely a munkavállalóra vonatkozik. Ez az irányelv két részből áll.

- a) Ha egy iskolában a könyvtári munkát végző egyén besorolása pedagógus, ha a testület tagjaként az iskola meghatározott számú osztályban valamennyi

tanuló fejlődéséért felelősséggel tartozó tanárként kell ellátania feladatát, akkor munkába lépésekor vállalnia kell a tanári beosztással járó fizetési besorolást, szabadságot, jogot és kötelességet, a munkaköri leírásában szereplő feladatokat.

Ehhez alapelveként javasolt a 11/1993. (XII. 20.) MKM rendelet. (Lásd Magyar Közlöny 1993/183. sz.) Az eddigi gyakorlat szerint ez bevált a gyakorlatban az elmúlt 30 évben, ahol tervszerű könyvtárpedagógiai munka folyt. A munkaköri leírásokra példákat kell megjelölni, s több megoldási lehetőséget szükséges a szakirodalomban közzétenni. A munkaköri leírás a könyvtár működési szabályzatának melléklete.

- b) **A heti munkarendet** – az éves tantárgyfelosztásra és az érvényes iskolai órarendet figyelve – évente felül kell vizsgálni. Ennek egyik legfontosabb része annak megjelölése, van-e a kötelező óraszám teljesítésén felül fizetendő túlórája a tanárnak? A könyvtár nyitvatartási idején felül (nem azzal azonos időben!) milyen és hány tanítási órát (például fizika, ének, speciális könyvtárismeret stb.) lát el a kolléga, melyik nap, melyik órában?

A szakirodalomban minél több heti munkarendet is közzé kell tenni, mivel még sok iskolában eddig nem készült sem munkaköri leírás a könyvtárostánárok részére, sem a heti munkarend nem alakul ki szakszerűen.

Minimális könyvtárostánári óraszám a könyvtárostánári teendők ellátásához (javaslat)

1. Általános iskola: alap óraszám 5

4. oszt. ált. isk.	5+	4	=	9 óra	„olvasóval”***
8. oszt. ált. isk.	5+	8	=	13 óra	„olvasóval”
16. oszt. ált. isk.	5+	16	=	21 óra	„olvasóval”
24. oszt. ált. isk.	5+	24	=	29 óra	„olvasóval”

tanárra (egyénre) való hatás, ha 20 óra a kötelező**

9 kt	+	11	más tárgy
13 kt	+	7	más tárgy
20 kt	+	1	túlóra

a) tanár 20 kt

b) tanár 9 kt + 11 más tárgy

2. Középiskola: alap óraszám 10

4. oszt. közép.	10 kt+	4	=	14 óra	„olvasóval”***
8. oszt. közép.	10 kt+	8	=	18 óra	„olvasóval”
12. oszt. közép.	10 kt+	12	=	22 óra	„olvasóval”

16. oszt. közép. 10 kt+ 16 = 26 óra „olvasóval”
 19. oszt. közép. 10 kt+ 19 = 29 óra „olvasóval”
 24. oszt. közép. 10 kt+ 24 = 34 óra „olvasóval”

egyén(ek) órái lehetnek pl.:

14 kt + 6 más tárgy
 18 kt + 2 (fizika)
 20 kt + 2 túlóra
 a) 20 kt
 b) 6 kt + 14 (történelem)
 a) 16 kt + 4 (informatika)
 b) 13 kt + 7 (latin)
 a) 20 kt
 b) 14 + 6 (irodalom)

3. Szakközépiskola: alap óraszám 15

8. oszt. szakk. 15 kt+ 8 = 23 óra „olvasóval”***
 14. oszt. szakk.. 15 kt+ 14 = 29 óra „olvasóval”

egyén(ek) órái lehetnek pl.:

20 kt + 3 túlóra
 20 kt = alapfizetés + 9 túlóra

4. Az alapfeladatok ellátásán felüli munkához további szakkönyvtáros, asszisztens, tájékoztatótanár kell a feladat milyenségétől függően (pl. muzeális állomány gondozása, adatok gépi feldolgozása visszamenőlegesen is, kiemelkedően sok tehetséges vagy hátrányos tanulóval való egyéni foglalkozás stb.)

Megjegyzés:

* Alap óraszám: az adott iskolatípusban a könyvtárra fordított órák száma.

** Sok a heti 20 óra is. Ennél több már vagy kimerüléshez, vagy felszínességhez vezet 2–3 év után. A 24 óra túlterhelő.

A 20 óra még elviselhető, ez 40 munkaórát jelent:

20 olvasókkal töltött óra

10 állománygondozás,

10 felkészülés, másik könyvtárral kapcsolat, vásárlás, továbbképzés.

Ha 24 lesz a kötelező óra, az önképzés és a belső könyvtári munka megsínyli!!!

*** Az „olvasót” a tantestület, az osztályok és egyénileg a tanárok, diákok jelentik az órákon és a heti nyitva tartás idejében.

KÖNYVISMERTETÉS * KÖNYVISMERTETÉS * KÖNYVISMERTETÉS

A minden titkok költője

Ady Endréről írni mindig különleges irodalomtörténeti és -esztétikai felelősség, mert életútját, munkásságát már könyvtárnyi műben, tanulmányban dolgozták fel kortársai és a későbbi kutatók. Ez az újabb kötet mindezek ellenére figyelemre méltó, mert szerzője, Sára Péter, aki hosszabb időn át a Petőfi Irodalmi Múzeum munkatársa volt, elsősorban Ady-kutatásokat végzett: gyűjtötte a költő hagyatékát, majd több kiállítást rendezett, többek között az első nagy bemutatót 1957-ben, amelyet több hazai és külföldi követett. Szerepe volt az Ady-képeskönyv megjelentetésében és az Ady Emlékmúzeum létrehozásában is.

Munkája során még találkozhatott a költő kortársaival, többek között Bölöni Györggyel, Hatvany Lajossal, Dénes Zsófiával, Gellért Oszkárral és másokkal, akik személyes élményeit fel tudt használni az Ady-életmű gondozásában, értékelésében.

„Az itt közölt kisebb terjedelmű tanulmányaimat én a fenti gondolatok szellemében írtam, azzal a határozott céllal, hogy rámutassak Ady költői és prózai írásainak elválaszthatatlanul szoros egységére, annak sokrétűségére, költészetének új, eddig ismeretlen forrásaira és nem utolsósorban konkrét elemzésekkel kívánta jelezni azt a rendkívül jelentős hatást, amelyet Ady gyakorolt kortársaira és utódaira – mindenekelőtt Juhász Gyula és József Attilára” – írja a bevezetőben.

A tanulmányok változatos témákat dolgoznak fel: Ady költészetét értékeli (Ékes magyarnak soha többet címmel), a versmotívumokat vizsgálja novelláiban, elemzi a Margita élni akar című verses regényét, szól a versekben megjelenített színélményekről, színhatásokról, a meseélményekről és mesemotívumokról. Leírást ad Adyék Veres Pálné utcai lakásáról. s végül Ady és Juhász Gyula kapcsolatát vázolja fel, s azt mutatja be, Ady milyen hatással volt József Attila költői fejlődésére.

(Sára Péter: A minden titkok költője. tanulmányok Ady Endréről. Bp.: Püski Kiadó, 2000. 184 p.)

CSBGY

A könyvtárpedagógiai munka fejlesztési terve (Vitaanyag)

UGRIN GÁBORNÉ

I. A közoktatásban kialakult követelményrendszer könyvtárpedagógiai *területei*:

1. Igényes életmód alakítása, személyiségfejlesztés könyvtári eszközökkel.
2. Tájékozódási, ismeretszerzési, válogatási, értékelési, könyvtárhasználati, tudásátadási képesség fejlesztése, olvasási szokások alakítása.
3. Könyvtárismereti alapok elsajátítása.

A fentiekhez szükséges *feltételek*:

1. a közoktatást irányítók igénye, a fejlődést szolgáló rendeletek, ellenőrzés,
2. tanári szakképzettség léte:
 - valamennyi tanár rendelkezzen könyvtárpedagógiai ismeretekkel és könyvtárhasználati gyakorlattal,
 - speciális könyvtárostánári képzettség (pl. gyakorlóiskola könyvtárában vizsgatanítást stb.),
 - valamennyi tanári továbbképzés során könyvtárpedagógiai kérdések felvetése.
3. eszközrendszer: iskolai könyvtár,
 - terem könyvtári berendezéssel,
 - dokumentumok folyamatos beszerzése, kivonása, feldolgozása, gondozása,
 - számítástechnikai és reprográfiai eszközök (számítógépek, szoftver: könyvtári integrált rendszer, nyomtató, fénymásoló).
4. Szolgáltatások:
 - nyilvános könyvtár léte a tanárok, szülők, tanulók részére,
 - pedagógiai szakkönyvtári szolgáltatás.

II. *Fejlesztési feladatok öt szinten*: tantestületi, szakmairányítói, felsőoktatási, fenntartói és minisztériumi (kormány) szinten egyaránt vannak.

1. *A tantestületek feladata*

- a) Az iskola pedagógiai programjában el kell helyezni a könyvtárpedagógiai tervet, valamennyi évfolyamra lebontva.
- b) A pedagógiai terv alapján a helyi tantervben meg kell nevezni valamennyi évfolyam könyvtárismereti órájának helyét (osztályfőnöki és más szaktárgyak megnevezése) és óraszámát.
- c) A könyvtárpedagógiai téma felelősének neve,

az iskolán belüli ellenőrzés gyakorlatának módja szerepeljen az éves programban.

2. *Szakmairányítói feladatok*

- a) Az országos pedagógiai intézetek (kutató, minőséget biztosító, szakkönyvtári ellátást biztosító helyek) *hozzanak létre könyvtár-pedagógiai kutató-fejlesztő műhelyeket.*
- b) A szakértők a megyei és az országos szervek támogatásával alakítsanak *kistérségi munkaközösségeket.*
- c) Specializálódjanak az egyes szakértők. 2–3 fős csoportban elemezzenek egy-egy területet a könyvtárpedagógiai gyakorlatból. Jelenjenek meg elemző tanulmányok.

3. *Felsőoktatási feladat*

A tanárképzésben a könyvtárpedagógia elhelyezése.

4. *Fenntartói feladatok*

A fenntartók elemezzék az 1986-ban, 1994-ben, 1988-ban (kötelezően) elkészített saját könyvtári fejlesztési tervüket. Vessék össze a mai helyzettel, és készítsenek az iskolaszervezetnek megfelelően 8, 11, 12 vagy 3 évre fenntartói (fejlesztési és ellenőrzési) tervet.

5. *Minisztériumi-, kormány szintű feladatok*

- a) Nyilvánosságra kell hozni a könyvtárpedagógiai eszközök, az iskolai könyvtárak *fejlesztési és ellenőrzési tervét.*
- b) Létre kell hozni egy *minisztériumok közötti szakmai testületet* az alapelvek egyeztetése érdekében. Kapjon helyet az OSZK, OPKM és az Országos Közoktatási Intézet is a könyvtárostánárok képviselői mellett.
- c) Az oktatási minisztérium *iskolai könyvtári felelőse* nevezze meg a területért *felelős* intézetet, amely
 - elkészíti a megtett út eredményeinek, hibáinak elemzését,
 - sürgősen elkészít és nyilvánosságra hoz egy kutatói és kiadói tervet (az égető hiányok megszüntetése, a párhuzamosság elkerülése, a fontossági sorrend tisztázása érdekében),
 - javaslatot állít össze a következő évtizedre, majd
 - az elfogadott program megvalósítását figyeli, segíti, ellenőrzi, valamint
 - a fejlesztés folyamatában felelősként értékeli, és szükség esetén új javaslatot tesz.

- A könyvtárért felelős főosztály *kezdemenyezze*
- a személyi feltétel biztosítását az új szakma, a könyvtárostánári munka kutatásához, elméleti kidolgozásához; jegyzetek, egyetemi- és közoktatási továbbképzések segédleteinek megírásához és kiadásához,
 - hogy a nyilvános könyvtári ellátás szempontjából hátrányos helyen működő iskola kapjon támogatást személyi és anyagi szempontból 2001 szeptembertől. Pályázat útján évente 200 általános iskola, 100 középiskola, 50 egyéb (gyakorlóiskola, zeneiskola, kollégium, speciális: mozgássérült stb.) jusson könyvtári berendezéshez, felszereléshez,
 - az iskolák szakmai segítő rendszerében kapjon helyet az iskolai könyvtári szakember.

III. *Kidolgozandó (több esetben kutatással járó) témák címszavakban*

1. Könyvtár-pedagógiai
 - tartalma, tervezése, hasznosítása, felhasználása mint „segédtudomány”,
 - iskolaszervezeti különbségek szerinti sajátosságok,
 - tantárgyankénti, téma szerinti specialitások,
 - az osztályfőnöki munkában,
 - a tanári kézikönyvekben, a pedagógiai szakkönyvekben, külföldön és itthon.

2. Könyvtárostánárok képzettsége, olvasottsága, információs kultúrája:
 - képzés, továbbképzés,
 - munkaköri leírási lehetőségek (elemzés),
 - időbeosztás, időmérleg,
 - kereseti lehetőségek,
 - szakmai életutak leírása.
3. Szakfelügyelők, munkaközösség-vezetők, szakértők feladata, lehetősége, díjazása 1970–2000 között a közoktatásban.
A szakmai vezetők eddigi kutatómunkájának összegzése, tervek a következő évtizedre.
4. Iskolai könyvtárak
Megyei pedagógiai szakkönyvtárak
Felsőoktatási intézmények és a Gyakorlóiskolai könyvtárak feladata, vezetése, fenntartása, felügyelete, építészeti és berendezési témák, működési szabályzatok itthon és külföldön (elemzések).
5. Az állomány
 - gyarapítása, csökkentése az utóbbi évtizedekben,
 - feldolgozása napjainkban – gépesítés helyzete,
 - összetétele a különböző intézményekben,
 - raktározása,
 - restaurálása, muzeális anyag védelme ma és holnap.
6. Tájékoztatói lehetőségek, könyvtári szakirodalom (folyóiratok, szakkönyvek, cd-k, tankönyvek, internet stb.).

KOMA KÖZOKTATÁSI MODERNIZÁCIÓS KÖZALAPÍTVÁNY

A Közalapítvány célja:

- Tantervek, tanítási programok (beleértve a nemzeti és etnikai iskolák, a speciális nevelési igényű tanterveit és programjait) fejlesztésének és terjesztésének támogatása;
- az országos vizsgák (érettségi vizsga, alapvizsga) intézményi szintjének támogatása;
- a közoktatás információs rendszere kialakításának és tájékoztatás fejlesztésének támogatása iskolai és iskolarendszeri szinten;
- a közoktatás fejlesztését szolgáló neveléstudományi kutatások támogatása;
- a közoktatásban jelentkező pedagógiai problémák vizsgálata, pedagógiai megoldások és eljárások

rások kifejlesztése körében a pedagógiai innováció támogatása;

- az iskola és társadalmi környezete, az iskola és a fenntartó kapcsolatát javító, a diákság és a szülők demokratikus kultúráját erősítő projektek támogatása, elsősorban a diákönkormányzatok, a szülői civil szerveződések, szülői munkaközösségek és az iskolaszék intézményének fejlesztése.

A Közalapítvány címe:

1054 Budapest V., Báthory u. 10. VI/601.
Tel./fax: 06-1/302-65-15, 06-1/302-65-22
e-mail: komalap@elender.hu,
honlap: www.koma.hu

A vakok és gyengénlátók könyvtári ellátása

BARA ZSUZSA

Hogyan olvashat az, aki nem lát? Mindenekelőtt az ujjával. Az ujjak végződésein lévő receptorok, a tapintóidegek ugyanis olyan kifinomultak, érzékenyek, hogy sík felületen a legkisebb kiemelkedést is képesek kiválóan érzékelni. Ezt a tulajdonságunkat használta ki és fel *Louis Braille*, amikor a franciaországi vakok számára kidolgozta azt a hatpontos írásrendszert, melyet aztán róla neveztek el. Ez a Braille-, más néven pontírás. Ezzel az írással ma háromféleképpen készíthetnek szöveget:

- Braille-tábla segítségével, valahogy úgy, mint a kódexmásolók hajdanán, lassan, fáradságos kézi munkával. A hat pontot külön-külön kell átnyomni a táblán speciális, vastag papírra. A papír vastagsága és minősége nagyon fontos, hiszen meg kell tartania a bele nyomott pontokat eredeti formájukban. Egy 1910-ben pontozott könyv manapság is ugyanolyan jól olvasható, mint készítésekor.
- Készülhet speciális írógéppel. Ez az eljárás gyorsabb, mivel egy több pontból álló karaktert egy leütéssel elő lehet állítani. Hasonló elven működnek a Braille-nyomdák is.
- Ma már lehetőség van a pontírással írt szöveg számítógéppel történő készítésére is.

Hogyan olvashat az, aki nem lát? Hogyan tudhatja meg, mit rejt a látók által használt síkírás? „Hangosbeszélő”-vel. A „hangosbeszélő” maga a csoda! A beszélő számítógép. Amikor a Műcsarnokban először láttam számítógépet, azzal bíztattak, kérdeztek tőle, s a gép majd felel. A kérdést írásban kellett feltenni, s a gép is így válaszolt. No igen, ez az, amit a vak nem tud megtenni. De ha valóban hangosan mondja a gép, ami a monitoron megjelenik, akkor használhatja a számítógépet ő is! Első hallásra kicsit meghök-

kentő a gépi hang, de gondoljunk csak bele! Kinyílik a világ s ugyan honnan tudná a net másik pontján a *chat*-elő, hogy az, aki válaszolt neki, nem lát?! A nyomtató programjától függően a síkírás átkonvertálható Braille-írássá. A legkorábbi DOS-os volt, ma már háromféle Windows-os változatot is használnak hazánkban.

A Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége székházában könyvtárat tart fenn. A könyvtárat a szövetség költségvetéséből működtetik. A könyvtárnak automatikusan mindenki tagja, aki tagja a szövetségnek. Kölcsönzési díj nincs, illetve az éves szövetségi tagdíjban (600 Ft) benne foglaltatik a könyvtárhasználati díj is. A vidékieknek postán küldik az *olvasnivalót*. A postával történt megállapodás értelmében 7 kg-ig a könyvtár küldeménye ingyenes az ország bármely részébe. Ez ugyan érvényes Budapest területére is, ám itt nehezebb a postai szállítás, előfordul, hogy csak reklámítás után kézbesítik a címzettnek a csomagot, mert egy-egy könyv kazettára olvasva vagy Braille-írással pontozva bizony csomagnyi súlyú! Egy átlagos terjedelmű mű több doboz kazettát is jelenthet. Egy 60 perces kazettára – értelmező olvasással – 15–17 oldalnyi szöveg fér. (Régebben nagyszámú szalagra olvastak. Ez „gazdaságosabb” volt, ám a kezelése komplikáltabb, s a technika is túlhaladt ezen.)

A könyvtárnak két részlege van. Az egyik az ún. *Braille-könyvtár*. Ez a hagyományos Braille-írással készített dokumentumokat tárolja. Az állomány száma folyamatosan változik, bővül. Jelenleg a könyvtár több mint 800féle művel rendelkezik, ez mintegy 9000 kötetet jelent.

A könyvtárból 180 fő kölcsönöz rendszeresen, egy olvasó 6–12 könyvet olvas évente. A művek száma szinte kizárólag klasszikus szépirodalom, versek, regények (köztük iskolai kötelező olvasmányok), ill. olyan művek, amelyek nehéz felolvasásban visszaadni.

Öt másoló végzi a pontírást, ún. Braille-tábla segítségével, kézzel. Ez a leglassúbb és egyben a legdrágább előállítás. Ezzel az eljárással készítve pl. a kis Vuk történetéről szóló mesekönyv teljes ára 10 000 Ft. Ebben benne van a másolás és a kötés díja is. Így évente csupán 10–12 mű készülhet el. Egy átlagos, kézzel pontozott Braille-kötet 75 oldalas, ami 22–25 oldalnyi síkírásnak felel meg. Néhány példa a terjedelmre: a *Tűskevár* 10 kötet, az *Aranyember* 21, a *Nyomorultak* 59 kötetet tesz ki! Ez rámutat a kölcsönzés nehézségére is, hiszen egy-egy mű több kg súlyú, s esetleg a város másik végébe, többszöri átszállással kell hurcolni. Ez is egyik oka, annak, hogy a pontírás háttérbe szorult az olvasók körében. A másik oka pedig az, hogy a pontírást igazán jól elsajátítani csak a vakon születettek tudják, illetve azok, akik a látásukat kisgyermekkorban veszítették el. A többiek az írást jól elsajátítják, a pontolvasást azonban nehezen. A gyengénlátókra pedig szinte egyáltalán nem jellemző a pontírással olvasás használata. Pedig a kézzel olvasott mű nagyobb, maradandóbb élményt nyújt – vallják a gyakorlottak –, mint a hangoskönyvtári. Itt az olvasó nincs kiszolgáltatva a felolvasónak, beleképzheti magát a történetbe ugyanúgy, mint a látók. Ezen túl ez a fajta olvasás bővíti a szókincset s javítja a helyesírást. Gyakorlott Braille-írást olvasó egyszerre két kötetet képes elolvasni. Azután már annyira elfárad az ujjá, annyira kimerül, hogy nem képes tévesztés nélkül tovább olvasni.

A Braille-könyvtárnak katalógusa jelenleg még nincs, most készül, remélhetően jövőre megjelenik. Honnan értesülnek akkor az olvasók az állományról? Egyrészt a könyvtáros – nagyon lelkes, lelkiismeretes fiatal lány, maga is *aliglátó* –, szóbeli ajánlásából, másrészt ő maga időnként javaslatot készít és küld a rendszeres olvasóknak.

A Braille-könyvtár állományában szerepel még néhány külföldi folyóirat,

amit a szomszédos országok szövetségei küldenek.

Mivel a Braille-írással készült könyvek igen drágák, selejtezés szinte nincs, kivéve, ha nagy ritkán elveszik vagy tönkremegy a könyv.

A könyvtár másik részlege az ún. *hangoskönyvtár*. Itt a magnókazettára felolvasott művek kölcsönzését végzik. Az állomány száma 2400 körül van. Régebben csak klasszikus szépirodalom, iskolai kötelező olvasmányok voltak, mára ez bővült a sikerkönyvekkel, a bestsellerrel. De megtalálhatók az állományban a gyermek- és ifjúsági irodalom, valamint a gyermekneveléssel, pszichológiával kapcsolatos kiadványok. Azonban szinte teljes egészében hiányzik az ismeretterjesztő irodalom, holott erre egyre nagyobb az igény. Ezek felolvasását a sok ábra, rajz, kép miatt még nem sikerült megoldani.

A könyvtár síkírású könyveket nem gyűjt. De akkor honnan kerülnek ide azok a könyvek, melyek felolvasásra kerülnek? Több módja is van ennek. Az olvasók, az itt dolgozók kölcsönzik családjuk házi könyvtárából, a könyvtárosok a maguk számára, saját pénzükből megveszik s kölcsönzik a stúdióknak, ill. a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár fiókkönyvtáraiból könyvtárközi cserével kapják.

Annak kiderítése, hogy milyen könyveket szeretnének a szövetség tagjai hallani, a következőképpen történik:

- A szövetség **oktatási és kulturális bizottsága** összeállít egy listát a szóba jöhető művekből.
- A szövetség székházában van egy **doboz**, amelybe bárki bedobhatja az általa javasolt műnek a címét, melyet szeretne felolvasatni. Ezeket rendszerint el is fogadják.
- Alkalom van az igényeket jelezni a taggyűléseken, a megyei és az országos küldöttgyűléseken, ahol ez állandóan visszatérő téma.
- Évente rendeznek **olvasó-felolvasó találkozót**, ahol az olvasók azt is elmondhatják, melyik felolvasó felolvasása nem nyerte el a tetszésüket és miért. Ezen a szö-

vetség aztán igyekszik javítani, a felvett jegyzőkönyveket továbbítják a hangoskönyvtárnak.

A könyvtár látogatottsága igen nagy. Sokszor annyi a látogató, hogy a portán sorszámot kell kérni, s bizony órákig is eltarthat a várakozás.

A hangoskönyvtár népszerűsége leginkább azzal magyarázható, hogy a mű hallgatása közben lehet más tevékenységet is folytatni, pl. házimunkát végezni. Sem fizikai, sem idegi megterhelést nem jelent, ellentétben a Braille-írás olvasásával. A felolvasó hangja a magány elviselését is megkönnyíti az egyedülálló számára. A kazetták használata, otthoni tárolása, sőt hazavitele sem akkora probléma, mint a pontírással írt könyvek esetében.

A könyvtárban látó írással és pontírással is ráírják a könyv legfontosabb adatait (szerző, cím), a kazetták darabszámát. Valamennyi kazetta elejére Braille-számmal azt, hogy ez az adott könyv hányadik kazettája, a kezdő oldalon a felolvasók rámondják ugyanezeket az adatokat a szalagra.

A könyvtár anyagának a nyilvántartása – a Soros Alapítvány jóvoltából – korszerű számítógépen történik. A kölcsönzési idő a budapestieknek hat hét, az elvihető művek száma kilenc. A vidékiek postán kapják meg a kért műveket, de ők nyolc hétre kölcsönözhetnek. Külön kérésre a fővárosiaknak is postázzák az anyagot.

A hangoskönyvtár korábban könyvtárközi csere keretében ellátta a szomszédos országok magyarságát is hangos olvasnivalóval. Jelenleg csupán Lőcsével van ilyen jellegű kapcsolatuk. Ez a szolgáltatás ingyenes s fél évre kölcsönöznek. A hangoskönyvtár kölcsönzése ugyanakkor rendkívül népszerű a külföldi, az ún. nyugati magyarok körében. Ők éves tagdíj – jelenleg 100 USA dollár – befizetése ellenében juthatnak könyvekhez. A könyvtárnak így a világ szinte minden részéből: Svájc-ból, Franciaországból, Izraelből, Argentínából, Ausztráliából is vannak olvasói.

A könyvtárosok nagyon fontosnak

tartják a könyvajánlást. Állományukról katalógust készítettek, melyet évente frissítenek, s mely meg is vásárolható. A közeljövőben megvalósuló terveik között szerepel, hogy az ajánlott könyvekhez rövid tartalmi ismertetőt is mellékelnek.

A könyvtár *Lapról hangra* címmel kéthetente kétórnyi anyagot jelentet meg a *Heti Világgazdaság*, a *Nők Lapja* és az *Élet és Tudomány* számaiból. Ezt lehet kölcsönözni, a többi hangos folyóiratot előfizetéssel kapják meg a szövetség tagjai.

A kölcsönzők száma 2380 fő. Egyötödük rendszeresen olvas, a többiek alkalmanként.

A könyvtár egyik fontos partnere a *stúdió*, ahol a felolvasásokat végzik. Jelenleg 16–18 felolvasót alkalmaznak, köztük 8 „hivatásos” színészek, szinkronszínészek, akik elsősorban segítő szándékból és nem a jelképes díjazásért vállalják ezt a munkát. A felolvasók ismertség alapján kerülnek ide. A felolvasásra szánt keret szűkös, évi 1700–1800 órára elegendő. A rögzített anyagot gyorsmásolóval sokszorosítják 4 példányban.

A vidéki, elsősorban a megyei könyvtárak hangoskönyvtár iránti igényeit is itt teljesítik. Ezeknek csupán a kazetta önköltségét és a felolvasás díját kell megfizetniük.

Egy, a legutóbbi pályázaton szerzett pénznek köszönhetően nagy változás következhet be a sokszorosításban. Számítógéppel lehetséges lesz a kazetta sokszorosítása 16-szoros sebességgel, a rögzítést is digitálisan fogják megoldani, s az archiválásban fokozatosan át kívánják térni a cd-re, melyen mintegy 4 órnyi anyagot tudnak tárolni. Ezt igény szerint kölcsönzésre is szánják.

S talán most már tényleg nincs messze az az idő, amikor a vakok számára a kölcsönzés nem jelent fizikai megterhelést. Igaz, ehhez biztosítani kellene számukra a szükséges lejátszót is, ami pénz, sőt PÉNZ és megint csak pénz.

Dedikált könyvek Veszprémben Veszprémről

Egy gyarapodó iskolai különgyűjtemény

A *Veszprémi Közgazdasági Szakközépiskola* könyvtárának gyűjtőkori leírásában a „Veszprém városára és válogatva Veszprém megyére vonatkozó helyismereti, helytörténeti kiadványok” a könyvtár mellékgyűjtőkörébe vannak besorolva. Ennek megfelelően beszerzésük elsősorban a fő gyűjtőkörben leírtak teljesítése után biztosítható. Szűkre szabott lehetőségeink, a könyvek folytonosan felfelé araszoló ára erősen korlátozza azt, hogy kizárólag vásárlással alakítsunk ki egy olyan állományt, amelyik megfelel a honismeret NAT-beli követelményeinek. Noha a NAT már csak kevéssé hasonlít az eredetileg megfogalmazott Nemzeti alaptantervre, – ahol szinte minden műveltségi terület leírásánál ott van a hon- és népismeret követelményeire utaló kis Magyarország piktogram – mégis úgy gondolom, hogy a hon- illetve helyismeret irodalmának szerzeményezése kiemelt figyelmet érdemel. Nem nőhet fel új generáció anélkül, hogy ne ismerné meg szűkebb hazáját, annak történetét, élő és élettelen környezetét, a város és a megye híressé vált személyiségeinek, íróinak, költőinek, tudósainak a munkáit.

Iskolánk jogelődje, az 1895-ben alapított Veszprémi Állami Felső Kereskedelmi Iskola az akkori vallás- és közoktatási miniszter engedélyével és anyagi támogatásával – természetesen a diákság anyagi hozzájárulását is igénybe véve –, már az első években létrehozta az iskola könyvtárait. Könyvtárait, mert külön volt tanári könyvtár és külön volt ifjúsági könyvtár. Sőt, az 1900-ban *Vörösmarty Mihály* születésének centenáriuma alkalmából megalakított iskolai Vörösmarty Önképzőkör is rendelkezett saját könyvgyűjteménnyel, amit a néhány megmaradt könyvben fellelhető önképzőkori könyvtári tulajdonbélyegző is mutat. Ezek a könyvtárak, sajnos, nem élték túl a világháborús megpróbáltatá-

sokat. Veszprémben a Palotai úton (ma Budapest út) 1898 őszén birtokba vett és 1899. május 15-én ünnepélyes külsőségek között felavatott iskolaépület az első világháború során magyar katonai kórház, a második világháború végétől pedig szovjet katonai kórház volt. Ehhez járultak még a többszöri kényszerű költözködésből adódó veszteségek. Nem kell különösebb képzelőerő ahhoz, hogy megértsük, annyi más iskolához hasonlóan nekünk sem sok maradt meg a régi állományból. Pedig az évente rendszeresen megjelenő iskolai értesítőkben tételesen feltüntetett könyvtári állománygyarapodások egy igen szép tanári és ifjúsági könyvtárról tanúskodnak. A beszámolóban rendre megadták a beszerzési árat, illetve rögzítették azt is, ha a gyarapodás ajándékozással történt. A gazdag szépirodalmi és szakirodalmi állomány azonban gyakorlatilag elveszett. A „jobb” könyvek eltűntek, mára már torzónak sem nevezhető a megmaradt néhány száz, zömében kötelező olvasmány jellegű könyvtári könyv. Mégis – csak illusztrációképpen – következzen néhány könyvcím a valamikori könyvtári állomány veszprémi kötődésű részének maradványából:

Veszprémi Nefelejts. Méltóságos Dr. Fenyvessy Ferencz urnak, a Vaskorona rend lovagjának, volt országgyűlési képviselőnek, Veszprém Vármegye főispánjának beiktatási ünnepélye emlékére. Összeáll.: Bessenyei József. Veszprém, 1889.

(A pápakovácsi körjegyző részletes beszámolója az eseményről. Korrajz Veszprém vármegyéről, ismertető a főispánság intézményéről, a lemondott és az új főispánról.)

Várkonyi Dezső: Szegénylegények és egyéb apróságok. Veszprém, 1889.

(A betyárokról, vadászatokról szóló novellák szerzője ismert hírlapíró és többek között a Veszprém c. hetilap,

CSISZÁR MIKLÓS

majd a Veszprémi Hírlap és a Veszprémi Ellenőr független politikai hírlap szerkesztője volt.)

Zsigmond János: Angliai emlékek. Veszprém, 1909.

(Az útikönyv írója a Veszprémi Kegyesrendi Gimnázium tanára, több földrajzi tárgyú könyvet jelentetett meg Veszprémben. A könyvben *Zsigmond János Kr. tanár úr ajándéka* bejegyzés olvasható.)

Helytörténeti, helyismereti gyűjteményünk gyarapítására minden lehetséges eszközt igyekszünk kihasználni. Az immáron ötödik tanéve folyó városi és megyei intézményeket bemutató helyismereti kiállításaink résztvevői is jelentősen gyarapították könyvtári állományunkat ajándék könyvekkel. Így több helyismereti, helytörténeti művet kaptunk a Művészetek Házától, a Comitatus Kiadótól, a Megyei Pedagógiai Intézettől, az Új Horizont Kiadótól, a Veszprémi Hagyományörző Egyesülettől, a Magyar Irodalomtörténeti Társaság Veszprém Megyei Tagozatától, a Veszprém Megyei Levéltártól, de kaptunk könyveket Veszprém városától és a megyei önkormányzattól is. Magán-személyek adományai folyamatosan gyarapítják állományunkat. (Szigorú betűrendben néhány név a teljesség igénye nélkül a legújabb támogatókról: *Albercht Sándor* újságíró, *Balogh Ferencné* könyvtáros, *Benkőné dr. Kiss Aranka* iskolánk nyugdíjas tanára, *Bontó Józsefné* helytörténész, *Bősze Ferenc* ügyvéd, *Fenyvesi Ottó* költő, *Gécsi János* író és költő, *dr. Hermann István* pápai könyvtárigazgató, *Hogya György* helytörténész, *dr. Kiss Lajos* közgazdász, *dr. Kopátsy Sándor* közgazdász, *Oláh Miklós* szociológus, *dr. Praznovszky Mihály* múzeumigazgató, *dr. Szabó Márta* VEAB-titkár, *Szokoli István* antikvárius, *dr. Tatai Zoltán* öregdiákunk, *dr. Tóth Dezső* helytörténész és mások).

Ahogy minden alakul, minden módosul az idők során, új ötletek is gazdagíthatják az eredeti elképzelést. Így jött a gondolat, hogy az ajándékba kapott vagy az esetenként vásárolt műveket a szerzőkkel, szerkesztőkkel vagy a kiadóval dedikáltassuk. Azt kértük tőlük, ők fogalmazzák meg, miért ajánlják írásaikat iskolánk diákjai, tanárai számára. Mi az, amit fontosnak vélnék saját munkájukban, mi az, amire feltétlen fel kell hívniuk a diákok figyelmét, mi az, amit kiemelendően tartanak. A kérés nem volt egyszerű, sőt, szokatlan volt. Nagyon is eltért egy obligát könyvnap szerzői szignótól, vagy az író-olvasó találkozók szabvány dedikálásától. Mi többletet kértünk, és bizony esetenként ez némi értetlenkedést is kiváltott. A szerzők döntő többsége azonban elfogadta a felkérést és szívesen adta nem formális dedikálását, néha még pár mondatos kísérő levelet is mellékelve a műhöz. Talán csak egyet adunk közre ezekből a kedves szavakból. A 70 éves *Bodosi Györgynek* küldtük Pécselyre két legújabb könyvét, kérve, hogy ajánlja azokat diákjainak.

„.... Örömmel küldöm vissza s dedikálva két legutóbb megjelent kötetemet, egyben köszönöm is a megtiszteltetést és a figyelmet. Örülök, hogy van olyan oktatási intézmény – iskola is – Veszprém-ben, aki (!) figyel a közelükben élő alkotók munkáira is.

Üdvözlettel *Bodosi György* (dr. *Józsa Tivadar*) Pécsely.”

Alakuló és gyarapodó gyűjteményünk talán most még kevésbé érdekes diákjainknak, de a ma az holnap már történelem és ebből a perspektívából szemlélve a bejegyzéseket, már ma is izgalmas és sokak számára nóvum lehet az, ami a dedikált lapokon olvasható. Csak néhány példa a folyamatosan gazdagodó gyűjteményből:

Gutheil Jenő: *Az Árpád-kori Veszprém*. – Veszprém, 1977.

A könyv írója, dr. *Gutheil kanonok* (1887–1963) tudós ismerője Veszprém múltjának. A mű városunk múltjáról a püspöki levéltárban őrzött okleveleket

felhasználva ad részletes ismereteket egészen az Árpád-kor végéig. A kéziratot 14 évvel a szerző halála után rendezte sajtó alá dr. *Kredics László* könyvtáros-levéltáros. Az ő szavai ajánlják a könyvet számunkra:

„Növelje öntudatunkat, fejlessze a város iránti szeretetünket, megbecsülésünket a várkút peremén olvasható írás: *Ez az a város, ahol hajdan a magyar nemzeti művelődés legdúsabb forrásai fakadtak.*”

M. Tóth Antal: *Újra hallom szép szavát. Veszprém zenéje 1762-től a ki-egyezésig*. – Veszprém, 1998.

A évtizedek óta Veszprém-ben élő orvos-kandidátus szerző *Séd-parti városunk száz évének zenei történetét* összegző könyvét a következőképpen ajánlja diák olvasóinak:

„Szeretettel ajánlom ezt a könyvet a *Veszprémi Közgazdasági Szakközépiskola diákjainak*, remélve, hogy kedvet kapnak csodaszép városunk gazdag múltja vallatására.”

Somfai Balázs: *A veszprémi Megyeház 100 éve*. – Veszprém, 1987.

A könyv írója és a közölt képanyag válogatója, aki a Veszprém Megyei Levéltár igazgatóhelyettese, a Ház történetét a következő dedikációval nyújtja át az iskola diákjainak:

„Tisztelettel ajánlom e könyvet a *Veszprémi Közgazdasági Szakközépiskola minden diákjának*. Kívánom, hogy a többi várostörténeti művel együtt forgatva legyenek kíméletes olvasói a könyveknek, hű patriótái és építő polgárai a városnak és a hazának.”

Kemény Géza: *Rekviem egy mosolyért* – Veszprém, 1997.

A veszprémi költő-tanár így foglalja össze gondolatait ajánlásában:

„Még egy betegség is építheti belső világunkat, esendőseink felismerése is gazdagíthat. Ez a könyv többek között arról is szól, hogy lehet éppé épülni, megtartani, visszaperelni a haláltól a mosolyt.

Szeretettel ajánlom a *Veszprémi*

Közgazdasági Szakközépiskola könyvtárának, kedves olvasóinak.”

Csikász Imre 1884–1914. Vár ucca tizenhét negyedévkönyv. – Veszprém, 1994.

A századelő Veszprémének fiatalon meghalt szobrászművésze, *Csikász Imrere* emlékező könyv vendégszerkesztője, *Gopcsa Katalin* művészettörténész írja dedikálásában:

„Egy nemzetnek nemcsak az a fontos, hogy vannak-e értékei, hanem az is, vannak-e értékeinek megbecsülői. Ha *Egry Józsefnek* idézett mondásán elgondolkodunk, még biztosabbak lehetünk abban, hogy nekünk a kötelességünk *Csikász Imreink életművének megmaradásán munkálkodnunk.*”

Lehetne folytatni a sort, de talán így is érzékelhető a szerzők különböző habitusából eredő gondolatok sokrétűsége és gazdagsága, amelyek szerves egységet képeznek a művekkel.

Mióta a kis helyismereti gyűjtemény kikerült a lezárt könyvszekrényből – jórészt az osztályfőnöki, de a történelemórák keretében is –, rendszeresen kell Veszprémről a városról vagy a város egy-egy történelmi korszakából diákjainknak felkészülniük kiselőadások megtartására. Az elmúlt tanévben a történelem munkaközösség eredményes pályázatot írt ki „Veszprém megye Árpád-kori emlékei” témakörben. A különböző vetélkedőkre készüléskor is kézbe kerülnek ezek a művek. Elsősorban ilyenkor használják tanár- és diák-olvasóink helyismereti-helytörténeti állományunkat, de a kézikönyvtárban elhelyezett gyűjtemény könyveit sokan mások is forgatják.

Tudjuk, hogy teljességre nem lehet törekedni – nem is feladatunk –, de a belekóstolás saját környezetünk megismerésébe, saját múltunkba, talán további érdeklődést is kiválthat. A dedikált könyvek kézbevétele érdekes (és először sajnos szokatlan) volt diákjaink számára, de visszajelzéseik, megjegyzéseik azt mutatják, hogy érdemes volt elkezdni és érdemes lesz folytatni ezt a munkát.

„Nem fecskemódra kell átsurranni a könyvön” (Móra Ferenc)

TÓTH ILDIKÓ

A Bod Péter Társaságnak a budapesti Bakáts Téri Általános Iskolában tartott megbeszélésén a társaság pártoló tagjaként ismerkedtem meg Balogh Endréné és Csepeti Péterné könyvtárosokkal.

Az iskola könyvtára három kicsi, barátságos szobából áll. A falakon a könyvekkel kapcsolatos, olvasásra buzdító idézetek, az asztalokon magyaros terítők, az egyik tárlóban az iskola történetével kapcsolatos tárgyak láthatók.

A házigazda könyvtárostanárok a megbeszélés után megmutatták azokat az albumokat, amelyekben képek, rajzok, levelek szólnak az iskola történetéről. Belelapozhattam két évkönyvbe is: az egyik az iskola fennállásának 150., a másik a 160. évfordulójára készült. Megtudtam, hogy az évfordulókat könyvkiállítással, vetélkedők, pályázatok indításával és lebonyolításával ünneplik. 12 év alatt 22 kiállítást rendeztek az iskola könyvtárában. A következőket:

- 1988 Szent István halálának 950. évfordulója
Iskolánk 150 éves (dokumentumok, évkönyv)
- 1990 Mátyás-év – halálának 500. évfordulója
- 1991 Finn-napok – a Kalevala napja
Kínai papírmetszetek
Széchenyi István születésének 200. évfordulója
- 1992 Szent László szentté avatásának 800. évfordulója
- 1993 Petőfi születésének 170. évfordulója
Iskolánk 155 éves
Ferencváros 200 éves
- 1994 Kossuth halálának 90. évfordulója (Kossuth-émlékek hazánkban)
- 1996 A HONFOGLALÁS 1100. évfordulója
Ezeréves az iskolaalapítás (ősi iskolák: Pannonhalma, Pápa, Sárospatak, Debrecen)
- 1997–160 éves az iskolánk – az
98 ének-zenetagozat 40 éves
Ferencváros 205 éves
Pest-Buda-Óbuda egyesítésének 125. évfordulója
A forradalom és szabadságharc 150. évfordulója
Petőfi születésének (jan.) 175. évfordulója

1999 Az aradi vértanúk halálának 150. évfordulója
Radnóti halálának (nov.) 55. évfordulója

2000 Millenniumi év – Királyok és királynék városa – Árpád-kor

Ide írom, hogyan vélekedett erről a kiállításról egykori kollégám, Frigyesi Miklós.

„Szívet melegítő öröm volt végignézni a kiállításokat a könyvtárban, a traktusokban és a folyosókon. A színvonal nemcsak az iskolában folyó pedagógiai munka nívóját tükrözi, hanem azt a szeretetet is, mellyel a tanárok munkájukat végzik, s amellyel a gyerekek iránt viseltetnek. Szívből gratulállok, és mint szülő hálásan köszönöm!”

Az ezredfordulóra szervezett kiállítást volt alkalmam egyedül, majd tanítványaimmal együtt is megtekinteni május 5-én. Kilencedikeseim írásban nyilatkoztak róla. Tőlük szeretnék idézni.

„Egy kis csendes, szelíd teremben képek, idézetek, évkönyvek segítségével nyerhettünk betekintést Magyarországra és az iskola történetébe. Nekem nagyon tetszik az az ötlet, hogy az iskola könyvtárában ilyen kiállítást szervezzenek. Nemcsak azért, mert így többen látogatnak el az iskolába, hanem azért, mert az odajáró gyerekek kedvet kapnak az olvasáshoz, és többet tudnak meg iskolájuk történetéről!”

Korda Nóra

„Három asztalhoz ültünk, melyeken könyvek sorakoztak. Mind-mind a kiállítás témájához kapcsolódott. Mindenki megtalálhatta a kedvére valót. Én is rábukkantam a kedvenc könyvemre.

A könyvtáros nénik meséltek nekünk a kiállítás témájáról. De nemcsak a témáról tudtunk meg többet, hanem arról is, hogy az iskola nagyon büszke a múltjára, a régi – ma már híres – diákjára. Sok, ha jól emlékszem, 22 kiállításnak adott otthont a könyvtár.

Megnéztünk egy régi németül írt füzetet, írhattunk a vendégkönyvbe is.”

Povázsai Anna

Úgy vélem, hogy az ilyen kiállítások példamutatók, példások, és lényegesen nagyobb propagandát érdemelnek. Legalább a környező iskolákba jusson el a hírük körtelefonon vagy meghívóval.

A tanulóknak örömet okoz, hogy a kiállítás rövid ismertetése után kezükbe vehetik az asztalra kitett könyveket, belelapozhatnak bármelyikbe. A tablóban függő képekről és cikkekről kitálalhatják, melyik magazinból, újságból, folyóiratból valók. Kedvet kapnak ahhoz, hogy saját iskolájuk könyvtárában is körülnézzenek, vagy beszerezzék a megkedvelt könyvet, lapot, folyóiratot.

Május 10-én megköszöntem, hogy megnézhettük a kiállítást.

Beszélgetés közben kiderült, hogy a kerületi nyugdíjas pedagógusok és iskolai dolgozók minden hónap első csütörtökjén e könyvtárban találkoznak, sőt a pedagógus szakszervezet karácsonyt is itt rendez a tagjainak.

Ugrin Gáborné kolleganóm és iskolatársam elmondta, hogy Csepeti Péterné évtizedek óta vezeti a kerületi pedagógus szakszervezet nyugdíjas tagozatát, hogy a Bod Péter Társaságnak alakulása óta titkára, hogy aktivitás, nyitottság, béke, derű jellemzi egész lényét és munkáját. 1947 óta tanít a Bakáts Téri Általános Iskolában, 1976-ig vezette az évről évre fejlődő könyvtárat. 1976-tól Balogh Endrénével együtt rendezte be a már önálló könyvtárhelyiséget. Ekkor kezdett működni Balvykné vezetésével a könyvtári szakör Könyvbarát néven, amely később Móra Klubba alakult. Együtt leltároztak és négy éven át gyűjtötték a Széchenyi könyvtárban, a Fővárosi és az Országos Levéltárban az iskola történetére vonatkozó adatokat, dokumentumokat.

Ma is nagy egyetértésben dolgoznak, minden továbbképzésen részt vesznek, tökéletességre törekszenek. Mindenféle könyvtárpedagógiai munka kezdeményezői, szervezői, támogatói. Négyszer nyerték el pályázat útján az Iskola-mintakönyvtár I. helyezett címet. Műsorokat adtak és adnak az iskolarádióban a Gyermekkönyvhét és az évfordulók alkalmából.

Minden iskolának ilyen könyvtárostanárokat kívánunk!

A millenniumi kiállítás Babits Mihálytól vett jelmondatát megtanultam, s egy életre a szívembe zártam: „Örököse vagy őseid kincsének, és rajtad a sor megőrizni őket”.

Az iskolai könyvtáros magányos fajta

Akkor is, ha könyvtárostannak hívják

FÁBIÁNNÉ SÁRAY ANNA

Iskolai könyvtárosnak senki nem születik: vagy a könyvtárosképzés során döbben rá, hogy ez a neki való hivatás, vagy a körülmények alakulnak úgy életében, hogy azzá kell válnia, például, ha munkahelyként talál egy iskolát, abban egy szép könyvtárat, ami holnapról az övé, ahol optimális esetben főállásban – végletesen rossz esetben heti két órában – igyekszik ellátni feladatát. Úgymint:

1. Sajátos könyvtárosi lelkülete vezérli a minél funkcionálisabb könyvtár létrehozása, fenntartása, gondozása irányába. (Tervező szerzeményezés, feldolgozás, katalógusépítés stb.)
2. Könyvtáros-pedagógus hozzáállás mindennek értelmet keres: cél az olvasók könyvtárba csábítása, s a megszerzett könyvtárlátogatók olvasóvá, könyvtárhasználóvá nevelése. (Könyvtári foglalkozások, cd rom-bemutatók, szakórák a könyvtárban stb.)
3. Pedagógusként részt vesz az iskola mindennapi életében, természetesen a könyvtárával, szolgáltatásaival a háta mögött:
 - szabadidős tevékenységek résztvevője (videózás, mesedélutánok stb.),
 - helyszíneként szerepel (versenyek, továbbképzések, szakörök stb.),
 - helyettesít a legváratlanabb helyzetekben, hiszen könnyen mobilizálható.

A könyvtáros mint személy „központi figura” az iskolában, azonnal feltűnik, ha nincs jelen. A szerep – bocsánat: hivatás! – megajándékoz a nélkülözhetetlenség érzésével.

Iskolai könyvtárosnak lenni jó, mert:

- tagja egy zárt közösségnek, az iskolának,
- munkájában messzemenően alkalmazkodik az iskola specialitásaihoz, igényeihez,
- a könyvtárban szabadon dolgozhat, képére formálhatja azt, egyetlen könyvtáros kollégához sem kell alkalmazkodnia.

A „könyvtárostannak” mint könyvtáros nagyon magányos.

Mindez akkor tudatosul, amikor véletlenül el kell mennie egy szakmai összejövetelre (könyvtárhasználati vetélkedő, tankönyvbemutató, továbbképzés stb.).

Meghallgatja, megnézi a hivatalos programot, aztán hamar rájön a szünetek „ízére”: kollégák veszik körül! (Élnek máshol is könyvtárosok!) Beszélgetni lehet – nem a szülői értekezletekről, a folyosói ügyeletről, hanem, hogy miként lehet a felsősöket újra a könyvtárba szoktatni, hogy a helyettesítéssel fel lehet használni könyvtári órák tartására, a számítógépes kölcsönzésről, esetleg munkajogi vagy költségvetési problémákról.

S az iskolai könyvtáros rádöbben lappangó magányosságára.

Innentől kezdve – viaskodva saját lelkiismeretével, hiszen tudja, minden percet az olvasóitól, könyvtáráról rabol el –, önként elmegy a meghirdetett szakmai rendezvényekre. A programokért, a találkozásokért, a beszélgetésekért.

Egy idő után igényli, hogy munkáját, könyvtárát a többiek megismerjék, igénye van arra is, hogy ő is megismerje a környezetében dolgozó kollégákat, azok körülményeit. Veszprém megyében közel egy éve már, hogy konkrétan is megfogalmazódott az „Ismerjük meg egymást, segítsünk egymásnak!” gondolata. Ennek jegyében 2000. április 5-én a veszprémi Bem József Általános

Iskolában 17 könyvtáros közös elhatározásaként megalakítottuk a KTE Veszprém Megyei Szervezetét. Első közgyűlésünket 2000. december 6-án tartottuk a Megyei Pedagógiai Intézetben, ahol megválasztottuk tisztségviselőinket, s kialakítottuk szervezeti szabályzatunkat. Emmer Gáborné választott ügyvezető elnökünk javaslataira megterveztük éves programunkat.

Hogy mi köze van a szabad, kötetlen, „folyosói”, „szünetek alatti” beszélgetéseknek a KTE Veszprém Megyei Szervezetéhez? Legfőképp az, hogy keretet ad a találkozásainknak. Összejöveteleinket rendszeresebbé teszi, alkalmat teremt a folyamatos információcserére. Mint szervezet kapcsolatokot építhet ki a megyei közoktatási, könyvtári és pedagógiai egyesületekkel, szervezetekkel, intézményekkel. Mint szervezet képviselheti szakmai érdekeinket, rendezvényeket, továbbképzéseket szervezhet, pályázatokat írhat ki, támogathatja szakmai kiadványok megjelenését. Emellett szeretnénk, ha megtartaná frissességét, rugalmasságát, alkalmazkodóképességét, személyességét. Szeretnénk, ha előzetes munkatervünk, az elfogadott programok mellett mindig maradna idő a kötetlen beszélgetésre, vitára, az aktuális problémák megbeszélésére, esetenként a feladatok megosztására, a tapasztalatok kicserélésére.

Az eredeti gondolat – Ismerjük meg egymást, segítsünk egymásnak! – szellemében kellene ezt a szervezetet „berendezni”: hozza magával mindenki a tudását, tapasztalatait, s ossza meg a többiekkel. Hozza magával a kétségeit, problémáit, s próbáljunk egymásnak segíteni.

A többi már csak rajtunk, tagokon múlik... Reméljük, egyre többen leszünk.

Az én könyvtáram – a mi könyvtárunk

Bemutatkozik a gyulafirátóti Gyulaffy László Általános Iskola könyvtára és könyvtárosa

TÖRKENCZINÉ HORVÁTH BEÁTA

Egy könyvtárostánár vallomása

Találkozásunkra 15 évvel ezelőtt került sor. Első pillantásra nem volt igazán vonzó látvány: üveges és zárt szekrények, rengeteg lakat és kulcs, könyvek rendezetlenül, mindez egy osztályteremben. Mégis örömmel lettem a gazdája. Kapcsolatunk azóta is tart, egyre elmélyültebb, csak egyszer „szakítottam vele” öt évre, a gyermekeim kedvéért. Ahogy múlnak mögöttünk az évek, egyre inkább összetartozunk: én és a könyvtáram.

Sokszor gondolkodtam azon, miért történt mindez így. Akkor, frissen megszerzett magyar-történelem szakos diplomával tanítani akartam, s ez így is lett. Az évek múltával aztán egyre kevesebbet tanítottam, s egyre több időt szentelhettem a könyvtári munkára. Időközben szakképesítést is szereztem, s ma már főállású könyvtárosa vagyok iskolánknak.

Ha visszapillantok a gyerekkoromba, tudom, hogy valahol ösztönösen, mélyen mindig is erre vágytam, ezt akartam: könyvekkel foglalkozni, könyvtáros lenni.

Egy gyerekkori „csínytevésem” erre az ékes bizonyíték: édesapám nagy könyvbarát és lelkes olvasó volt, így szűkös anyagi helyzet ide vagy oda, egész kis könyvtárat vásárolt össze magának. Talán 8–9 éves lehettem, amikor egy szép napon elhatároztam, hogy meglepem az apukámat, akiről tudtam, hogy néha nehezen talál rá egy-egy keresett könyvre. Gondoltam: „Rend a lelke mindennek!”. Gondosan megsorszámoztam a könyveket (persze a gerincükön!), s egy kockás füzetbe megkezdtem a könyvek jegyzékének összeírását. Elképzelhető szüleim meglepettsége, amikor megpillantották ügybuzgalmam eredményét: a könyvek gerincére 2–3 centiméteres nagyságban fekete filccel felrótt számokat! Emlék-

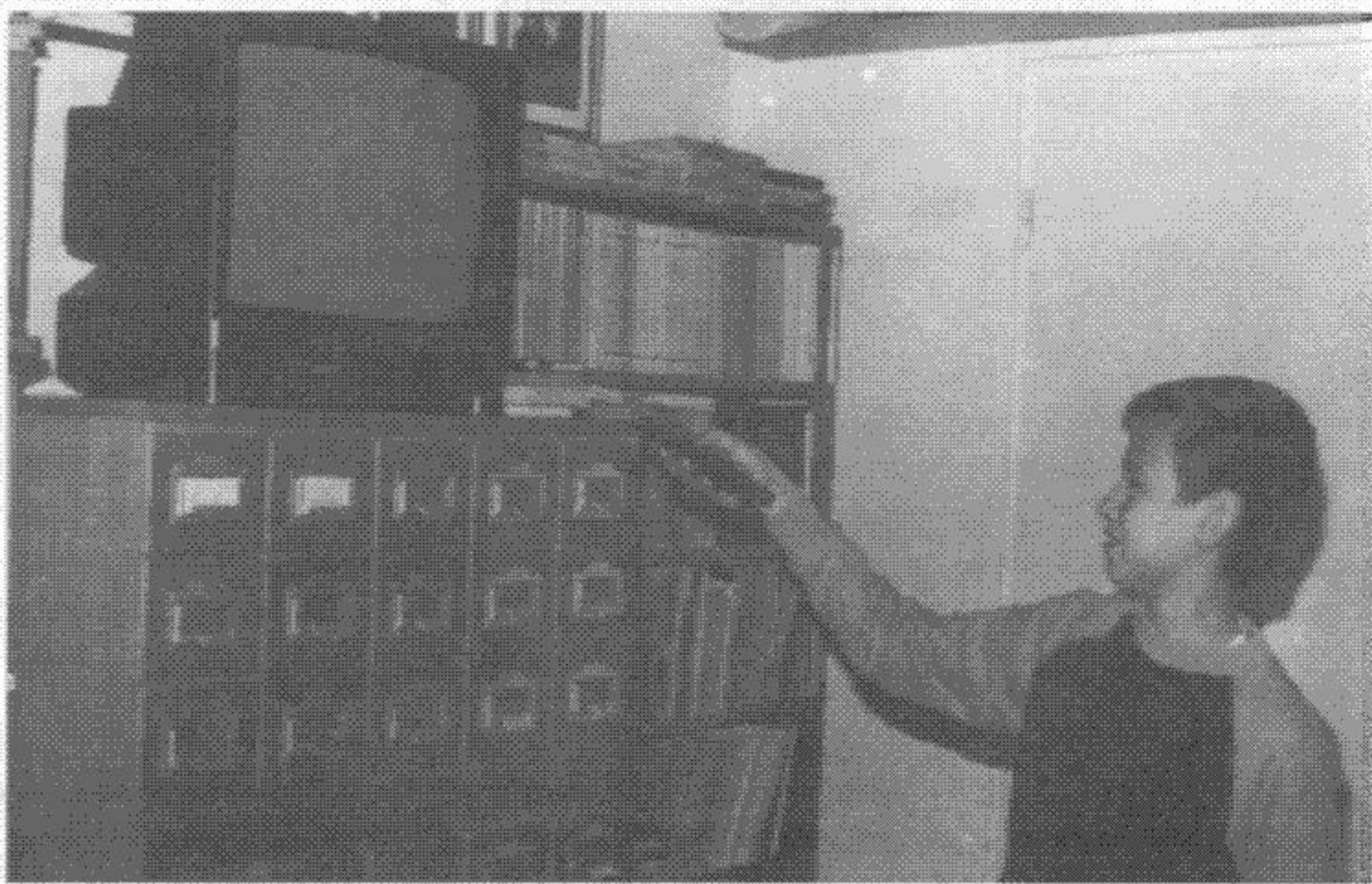
szem: még szidást sem kaptam, s nemrégiben édesapám könyvei közt megtaláltam a kockás füzetet, benne első „katalógusommal”.

Egy kis Komárom megyei faluban, Vérteskethelyen születtem. Kedves helyem volt a kisközség könyvtára, gazdája, Eta néni, a könyvtáros. Azóta is ő az! Felidéződik bennem az aprócska könyvtár hangulata, a könyvek illata, a beszélgetések. Az iskolákban, ahova jártam (általános iskola és középiskola) akkoriban még nem működött intézményen belüli könyvtár. Így a kisváros közművelődési könyvtárát bújtam. Az egri Líceum hallgatójaként legkedvesebb búvóhelyem az irodalom tanszék könyvtára volt: kellemes hangulatú helyiség, szép bútorok, nagy tudású, segítőkész könyvtáros.

Sokat jelentenek számomra a könyvtárak, sokféle érzést, élményt, értéket adtak nekem: biztonságérzetet, meghittséget, kellemes perceket, órákat, nemes gondolatokat, fontos ismereteket, tudást. Iskolai könyvtárosként jómagam is ezen értékeket szeretném megmutatni, átadni a könyvtárba látogatóknak.

Gondolatok az iskolai könyvtárról

Néhány hónapja elgondolkodtató beszélgetésnek voltam résztvevője, s így fűltanúja. Egy továbbképzésen Veszprém megyei tanintézetek könyvtárosai az iskolai könyvtárak létjogosultságát bizonyítandó érveket gyűjtöttek csokorba: mire is jó az iskolai könyvtár? Az elhangzott érvek, gondolatok többségét magam is elfogadtam, csupán azt nem értettem igazán, hogy e közösen összeállított gondolatcsokrot miért épp a közművelődési könyvtárosoknak szántuk. Kétlem, hogy bármiféle érdekellentét feszülne az iskolai és a közművelődési könyvtárak között a legfontosabb szempontból: a céljaikat tekintve. Ha más jellegű érdekellentétek állnak fenn, akkor azokat bizonyos érdekeknek megfelelően külső erők szítják. A politikusok döntenek a közpénzek felhasználásáról, s a kultúrára, az iskolákra, a könyvtárakra bizony nagyon kevés jut. A politika számára az a leghasznosabb, ha a kultúra területén belül sikerül egymás ellen hangolni egyes csoportokat, amelyek aztán marakodnak a morzsákon, ahelyett, hogy

közösen próbálnának meg nagyobb szelethez jutni a kenyér szétosztójától.

Most, abban a reményben, hogy a valódi címzettekhez is eljut ez a néhány gondolat, lássuk, mire is „jó” az iskolai könyvtár?

Az információrobbanás fogalma ismert: ugrásszerűen megnőtt az információmennyiség, s újfajta hordozók is megjelentek a hagyományos nyomtatott forma mellett. A helyzet új feladatot ró az iskolákra: ma már nem csak a tudás átadásán van a hangsúly, hanem a gyerekek számára a tudás, az ismeretek, az információk megszerzésének módjait is meg kell tanítanunk. Ez egyszerűen elképzelhetetlen iskolai könyvtár nélkül! A könyvtárnak ahhoz, hogy e feladatának eleget tegyen, jelen kell lennie az iskolában! Sőt, úgy gondolom, az intézményen belül központi helyre kell válnia, amolyan szellemi műhelyé!

A könyvtárnak az iskolai élet minden területével elválaszthatatlan kapcsolata van: a tanítás, az ünnepek, versenyek, vetélkedők, honismeret, hagyományápolás, a szabad idő hasznos eltöltése, olvasóvá nevelés, információszolgáltatás stb. E sokrétű feladatnak csak a helyben (s hozzáfűzöm, jól) működő könyvtár felelhet meg. De a jó működéshez számos feltételnek kell megvalósulnia.

Kulcsfontosságú a könyvtáros személye, s ezzel szoros összefüggésben a könyvtár ismertsége, elismertsége, megítélése intézményen belül, a kollégák és diákok, valamint az iskolavezetés körében. A sokrétű és nagy mennyiségű feladat, mellyel egy iskolai könyvtár irányítása jár, jól képzett, főállású könyvtárostannár alkalmazását követeli(i) meg valamennyi tanintézetből.

A tárgyi feltételek sem elhanyagolhatóak: megfelelő méretű, önálló helyiség, (sok iskolai könyvtár tanteremben vagy tanteremként „üzemel”), célszerű bútorzat, s a legfontosabb: a megfelelő könyvtári állomány. Ennek korszerűnek és a működtető intézmény oktatási-nevelési céljaival összetételben, féleltségben, példányszámban adekvátnak kell(ene) lennie. Különösen lényeges, hogy az alapvető fontosságú kézikönyvekből megfelelő példányszám álljon rendelkezésre.

Az utóbb említett tárgyi körülmé-

nyek, de az elsőként felhozott személyi feltétel is a fenntartó által biztosított anyagi kondícióktól függenek, leszámítva a pályázatok útján megszerzett tárgyi és anyagi juttatásokat. Az anyagiak szűkösek, nehézségeink jelentős része ebben gyökerezik. Mit lehet tenni? Alapvetően két megoldás lehetséges: elfogadjuk a helyzetet, s megpróbáljuk a legcélszerűbben, leghasznosabban felhasználni az adott keretet, vagy megkísérelünk többet „kicsikarni”, eredményesen, hasznosan működünk a meglévő háttérünkkel, de minden fórumot és lehetőséget felhasználunk arra, hogy beszámoljunk eredményeinkről. Tervezzük meg a jövőt! Mit is szeretnénk, milyen feltételei vannak? Ismertessük meg, ismertessük el munkánkat!

Könyvtárunk múltja, jelene, jövője

1986-ban néhány ezer kötetből álló, zárt szekrényben tárolt, rendezetlen könyvhalom volt a könyvtár. Hetente két délutánon volt látogatható egy-egy órában. Mára önálló helyiséggel rendelkező, megfelelően bebútorozott, két számítógéppel, kb. 12 000 rendszerezett dokumentummal (köztük elektronikus információhordozókkal), főállású könyvtárossal, napi több órás nyitva tartással működő könyvtár lett belőle.

A kezdő lépés az állomány rendezé-

se volt. Selejtezés, egységes leltár felvétele, a könyvek csoportosítása, ellátásuk raktári jelzettekkel. A munka szakmai részében *Molnár Jánosné* segített nekem, mivel könyvtáros szempontból képzetlen voltam. A gyakorlati munkához, ifjonti lelkesedésemet támogatva, igazgatónk, *Demény Pál* segítségre kérte fel tanártársaimat. Vagyis szép számmal találtam támogatót, segítőt. Erre azért is szükség volt, mert a sok tanítási órámmal mellett csak néhány óra jutott a könyvtárra. De már a kezdetektől fogva bevontam a könyvtári munkába diákokat is. Ez a mai napig így van. Minden tanévben akad 6-7 lelkes kisdíák, aki szívesen segéd-könyvtároskodik.

Az otthon, gyermekeimmel töltött éveim alatt Gyulafirátóton „csoda történt”: befejeződött az iskolaépület korszerűsítése és bővítése, s az új szárnyban önálló könyvtárhelyiség is készült! Főállású könyvtárosként állhattam újra munkába! Ezután munkámban a könyvtári állomány korszerűsítése, frissítése és a könyvtárhászatali ismeretek tanítása kerültek előtérbe. Ez utóbbi feladatra egyrészt autodidakta módon készültem, másrészt nagy segítséget, rengeteg ötletet kaptam *Patona Ferencné*től, az akkori könyvtáros szaktanácsadótól. Elhívott a veszprémi Kossuth Lajos Általános Iskolába és hospitálhattam a könyvtárhászatali óráin. Néhány tőle látott ötletet azóta is használok, mint például a „lapozó vizsgát”, melyet minden első osztályos tanuló letesz; vagy a „könyvkórház” történetét, ahova a sérült könyvek kerülnek. Azután már jöttek a saját ötletek, amilyen például a könyvek birodalmának két uralkodója, Csendkirály és Rendkirály.

Az évek során gyűlt az ötlet, alakult a tematika, míg a NAT megjelenésekor rendszerré állt össze a könyvtárhászatali ismeretek tanítása. Az időkeret mindig más és más volt, leginkább a tanító nénik és magyartanárok „engedték át” magyaróráikból e célra, s szívesen tették és teszik ezt, mert felismerték a saját munkájukat is pozitívan befolyásoló jótékony hatását. A legcélszerűbbnek és leghatékonyabbnak az a forma bizonyult, amikor magyarórák keretében, de csoportbontásban tartottam a foglalkozásokat. Így ideális a létszám a könyvtári foglalkozáshoz (10-

12 fő), s ez az időkeret a magyart tanítónak is módot ad differenciált foglalkozásra a csoport másik felével. Igaz, ez látszólag duplázza a könyvtári órák számát, de ez a valóságban nem áll, mert kisebb létszámmal az óra hatékonyabb, azaz egy-egy tanulóra nézve csökkenthető a könyvtári órák száma ebben a formában.

Újabb változást jelentett könyvtárunk történetében egy másik költözés. Az eredeti könyvtárhelyiségből számítógépes terem lett, s az addigi, oszlopokkal tagolt klubhelyiség vált a könyvtár új otthonává. A belső tér adta lehetőségeket jól kihasználó bútorzat készült, így az állomány elfért a valamennyivel kisebb alapterületű helyiségben. Azóta némi átalakítással bő-

szoftverüzemeltetői alapismeretek, humán informatika, oktatási és egyéb elektronikus anyagok készítése stb.) sokrétűen hasznosíthatom könyvtárosi munkámban.

A Szirén felhasználására többféle módon próbáltam felkészülni. A készítőik által szervezett képzésen ismerkedtem meg a szoftverrel; átolvastam a téma szakirodalmát, s részt vettem a Szirén-felhasználók Országos Konferenciáján Szentendrén; végül záródolgozatom témájául is a Szirént választottam. Azóta már a gyakorlatban is használom a programot: megkezdtem az állomány feldolgozását, bár elég lassú ütemben haladok. Ennek leginkább két oka van. Egyrészt sok egyéb irányú feladatom adódik abból, hogy osztályfőnök va-

vült az új könyvtárhelyiség mérete is. A könyvtári állomány szabadpolcokon, illetve néhány szaktanteremben (német, magyar, rajz) és a tanári szobában letéti formában került elhelyezésre.

A tárgyi feltételek gondolatkörében maradvá: 1998 óta nagyot léptünk előre a számítógépesítés területén. Ekkor a Soros Alapítvány pályázatán elnyertünk egy multimédia-számítógépet, valamint a Szirén integrált könyvtárkezelői számítógépes programot. Néhány hónap múlva iskolai költségkeretből újabb számítógéppel gazdagodtunk. Ez a gép a könyvtárlátogatók rendelkezésére áll. Az új eszközök megfelelő bútorzatot kaptak. Időközben oktatási informatikus képesítést szereztem, az elsajátított ismereteket (hardver alapok,

gyok, illetve magyart és történelmet is tanítok. Másrészt állományunk jelentős része régebbi, s ennek feldolgozása adatbázis híján nehezebb.

Az iskolai könyvtár legnehezebb s egyben legnehezebb feladatának az olvasóvá nevelést tartom. E terület nevelőtestületünk szerint is alapfontosságú feladat, s ezért az 1995/96-os tanévben egy nevelési értekezletünk tárgyául is ezt választottuk. A téma átgondolása után véleményemet, ötleteimet egy kis írásban adtam közzé. („Hősi de ostoba vállalkozás?” = Megyei Pedagógiai Körkép, 1996/2.)

A könyvtárhasználat fokmérője a város könyvtárai által szervezett különféle olvasópályázatok, vetélkedők, melyek elsősorban a Gyermekkönyvhét

programsorozatához kötődnek. Számos tanulónk eredményesen szerepelt ilyen pályázatokon. A Gyermekkönyvhét keretében rendhagyó irodalomóráknak, író-olvasó találkozóknak adtunk otthont. Csak a legemlékezetesebbeket idézem fel: *Praznovszky Mihály* Mikszáth-órája, *Marék Veronika* mesélőrajzos varázslata, s *Csejténé Riez Ilona* csilingelő dalai. A legnagyobb erőpróbát minden tanévben a Bod Péter könyvtárhasználati verseny igényes, magas színvonalú megyei fordulójára történő felkészülés és a részvétel jelenti.

Iskolánk az új épület birtokba vétele óta új arculatot teremtett magának. Intézményünk nevet választott, s e névadással megkezdtuk a Gyulaffy-hagyomány megteremtését, ápolását. Névadónknak, *Gyulaffy László*, egykori híres törökverő vitéznek műalkotások állítanak emléket: *Somogyi Győző* festőművész *Gyulaffy párviadala* című alkotása és *Merencsics Tibor* műve, névadónk bronz mellszobra. Évente megrendezzük a rangos kulturális események szemléjét jelentő Gyulaffy Napokat. Megszületett iskolánk „himnusza”: *Kemény Géza Oláh Miklós* által megzenésített verse *Alvó kardok fölött* címmel. Iskolánk legkiválóbb 8. osztályos tanulója Gyulaffy-díjban részesül stb.

Úgy érzem, az új arculat szerves része a könyvtárunk is, melynek egyik új feladata a Gyulaffy-hagyománnyal kapcsolatos dokumentumok gyűjtése, rendszerezése.

A jövő? Sok-sok új terv, feladat. Álmok? Remélem, teljesülnek!

Lássuk csak: a könyvtári állomány számítógépes feldolgozásának befejezése, a könyvtári gépek összekapcsolása, illetve az iskola valamennyi számítógépének hálózatba rendezése után áttérni a Szirén hálózati verziójára, internet a könyvtárban, zenesarok kialakítása; az állománygyarapítás szempontjából sok színvonalas, új mesekönyv és gyerekeknek szóló vonzó ismeretterjesztő könyvek vásárlása, a sérült könyvek és a folyóiratok teljes évfolyamainak folyamatos bekötötése, sok élménydús program, ötlet, ami még inkább megszeretteti használóival a könyvet, a könyvtárat.

Az én könyvtáramat, vagyis a mi könyvtárunkat.

Könyvtárostánári pályaképem

MELYKÓNÉ TÓZSÉR JUDIT

1986-ban új általános iskola nyitotta meg kapuit Hatvanban, ahol optimizmussal és nagy szakmai lendülettel kezdtem hozzá a tanításhoz és az iskolai könyvtár megalapításához. 1988-tól az iskolánkban az Értékközvetítő és képességfejlesztő pedagógiai program szerint tanítunk, amibe kezdetektől bekapcsolódtam az Önművelés-könyvtárhasználat tevékenységosztályokban. 1992-ben a Pedagógus Szakma Megújítása Projekt pályázatán az Önművelési kultúra megalapozása és fejlesztése tárgykörben díjat nyertem. 1993-ban jelent meg a PSZM Projekt támogatásával a Dinasztia Könyvkiadó gondozásában az az alternatív tankönyvcsaládom, amely A könyv és birodalma címet viseli. 1993. november 15-én az akkori művelődési és közoktatási miniszter a könyvcsaládot tankönyvvé minősítette, és az 1994–95-ös tanévtől iskolai alkalmazásra bevezette. A tankönyvcsalád megjelenését követő időszakból a hazai könyvtárostánárok szakmai munkájának tartalmi megújításával foglalkozom.

Publikációimmal az önművelés, az önvezérlésű képzés és a többkönyvű oktatás fontosságára hívtam fel a figyelmet. (Az Iskolakultúra, Új Katedra, Könyvtárhasználat című folyóiratokban.)

1993-tól az Országos Bod Péter Könyvtárhasználati Verseny szervezésében és lebonyolításában veszek részt. Azóta minden évben az országos döntő szóbeli kérdéseinek az összeállítása és a zsűrizése a feladatomban.

1996. szeptember 1-jétől a Heves Megyei Pedagógiai Intézet állandó szaktanácsadója vagyok könyvtárhasználat-részműveltség területén. A megyében dolgozó könyvtárostánárok munkáját szakmai tanfolyamok szervezésével, konzultációkkal, tanácsokkal segítem. 1998-tól mint továbbképzési programalapító akkreditált tanfolyamo-

kat tartottam, 30 és 60 órában könyvtárhasználat témakörben.

1999-ben több, mint 50 iskolát megmozgató többfordulós írásbeli levelezős könyvtárhasználati csapatversenyt irányítottam, szerveztem Heves megyében.

1996-tól a dr. Széplaki György–dr. Vilcsék Béla által írt Világjáró című 5–8. osztályos irodalomkönyvek és a Dinasztia Könyvkiadó könyvtárhasználatlaltal kapcsolatos tankönyveinek lektorálását végeztem.

1997. június 1-jétől az Országos Szakértői Névjegyzékre kerültem az ÉKP pedagógia és a könyvtárhasználat szakirányokban. Ezekben a szakterületeken azóta a pedagógiai programok készítésében és/vagy szakértői véleményezésében, valamint az iskolai könyvtárak szervezeti és működési szabályzatának, gyűjtőkori szabályzatának szakszerű elkészítésében és értékelésében vettem részt szakértőként.

A Heves Megyei Önkormányzat Pedagógiai Intézete, a Heves Megyei Szakértők Egyesülete és néhány esetben maga az oktatási intézmény megbízásából közoktatási szakértői vizsgál-

latokat végeztem a működés, a pedagógiai programok beválása vagy az iskolai könyvtár további fejlesztése céljából. Jelenleg mint minőségbiztosítási megyei konzulens a CED holland minőségbiztosítási modellt választó referens iskolákban segítem a rendszer kiépülését. A Hatvan és város és kistérsége társulás keretében a társuláshoz tartozó 13 település iskolai könyvtárának helyzetelemzését és a szakmai kommunikáció kiépítését is végeztem. 1999-től az Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola tanügyigazgatás szakán tanulok.

Szakmai tevékenységem

1995-ben végeztem a Neumann János Innovátorképző Intézet innovációs menedzser szakán iskolafejlesztési szakirányban. Az intézetben az iskolai munka tartalmának, szervezeti formáinak, módszertani kultúrájának, eszköztárának stb. mélyreható átalakítását, korszerűsítésének lehetőségeit tanulmányoztam. *Mint kiképzett iskolafejlesztési menedzsernek ismereteim és elképzeléseim vannak az iskolát részleteiben vagy egészében érintő innovációk, kísérletek, adaptációk, követő fejlesztések szakszerű segítésére, ellenőrzésére, értékelésére.*

1995 novemberében a Közoktatási Modernizációs Alaphoz pályáztam egy tanulmánnyal, amely az Iskolai innováció címen e fejlesztő folyamat belső világát, összefüggéseit, dinamizmusát, szerkezetét elemzi, s a közeljövőben lát napvilágot.

Az oktatási intézmények tartalmi- és szerkezeti korszerűsítése, modernizálása, az iskola jövője, az önművelés, könyvtárhasználat témák foglalkoztatnak a leginkább.

Az Értékközvetítő és képességfejlesztő pedagógiában találtam meg az

alternatív pedagógiák között azt az értéket, amely a kultúra teljes rendszerére építve a tevékenységosztályai és a közvetített ismeretei révén a gyermekek egyéni szükségleteit elégíti ki és fejleszti, ugyanakkor elősegíti a magasabb rendű szükségletek kialakítását, – a tanulóknak pozitív viszonyulását, fejlesztését, – hozzájárul a reális énképük kialakításához, – lehetővé teszi, hogy reális világképük alakuljon ki. A programban fontos stratégiai elem és alapvető követelmény a hiteles információnyújtás. A felnövekvő nemzedék meg kell tanítani a különböző érzékelési csatornákon hozzájuk eljutó információk kezelésére és alkotó módon történő felhasználására. Ezért gyűjtöttem össze azokat a szakmai tapasztalataimat, amelyek ezeknek a képességeknek a fejlesztésére szolgálhatnak a mindennapi könyvtárostánári gyakorlatban. *Feladatfüzet a könyvtárhasználat tanításához* címmel ebben az évben jelenik meg az újabb munkám, melyet a tankönyvjegyzéken is megtalálhatnak az érdeklődő könyvtárostánárok.

Könyvtáros szaktanácsadói munkám

1996-ban azzal a határozott céllal jelentkeztem a szaktanácsadói feladatok elvégzésére, hogy segítsem az iskolai könyvtárostánár munkáját szakmai és könyvtárpedagógiai téren. A könyvtárostánárokat olyan információs helyzetbe szerettem volna hozni, hogy azoknak a kívánatos céloknak megfelelően tudják működtetni, irányítani, koordinálni az iskolai könyvtár munkáját, hogy ezek segítsék az oktatási intézmények tartalmi és szerkezeti, filozófiai és stratégiai megújulásakor megfogalmazott céljaik eredményes és sikeres megvalósítását. Ezeket a célokat a következő feladatok mentén irányítottam és szerveztem az elmúlt 5 évben:

- Helyzetfelmérést készítettem

1997-ben a megyei iskolai könyvtárakról.

- A felmérésből adódóan megfogalmaztam a fejlesztési elképzeléseimet és a tevékenységlistát ezen a területen az eredményes továbblépés érdekében.
- Szakmai munkakapcsolatot építettem ki a megyében dolgozó könyvtárostánárokkal.
- Tanfolyamokat szerveztem, irányítottam, tartottam, segítő a könyvtárhasználati helyi tantervek elkészítését.
- Magam is kidolgoztam egy könyvtárhasználati makrotantervet.
- 1988-ban az egyik első akkreditált 60 órás tanfolyam tematikáját készítettem el.
- Minden esztendőben megszerveztem és tartalmilag összeállítottam, irányítottam a megyei könyvtárhasználati vetélkedőt.
- Minden évben az országos Bod Péter könyvtárhasználati verseny feladatainak az összeállításában és a zsűrizésében veszek részt.
- A szakmai kommunikáció kialakításakor és a kapcsolatépítés valamennyi szakaszában mindig azt tartottam fontosnak, hogy a különböző földrajzi területeken egymáshoz közel lévő iskolák könyvtárosai között jöjjön létre, alakuljon meg egy működő szakmai munkaközösség, mely segítheti mindannyiuk munkáját.
- Egyedi, egyéni szaktanácsadást az elmúlt öt évben több mint 100 esetben végeztem el könyvtárszakmai és könyvtárpedagógiai kérdésekben egyaránt, vagy pályázat készítésekor, vagy fejlesztési tervek, pedagógiai programok, makrotervek készítésekor, és/vagy adaptálásakor, azok szakmai megvalósításakor stb.

- Szakmai bemutató órákat szerveztem, tartottam a könyvtárpedagógiai kérdések megvitatása céljából.
- Szakmai előadásokat, tájékoztatókat tartottam különféle témákban könyvtárostánároknak és iskolavezetőknek, fenntartóknak.
- Könyvtárhasználati csapatversenyt szerveztem.
- Lektoráltam több könyvtárhasználati írást, tankönyvet, munkafüzetet.
- Magam is írtam egy feladatgyűjteményt.
- Önművelésem, önképzésem során elsősorban azokat a továbbképzéseket választottam, melynek során olyan ismeretekre tettem szert, amelyeket könyvtárosi szaktanácsadói munkám során is fel tudtam/tudok használni bármely területen (multiplikátor képzés, szakértői tanfolyam, mérési, minőségbiztosítási ismereteket kialakító tanfolyam).

Természetesen sokféle olyan tevékenységet nem említettem meg, amely a mindennapi könyvtárostánári munkám során az elmúlt öt évben feladatul jelentkezett, ám úgy vélem, hogy ezzel a rövidített felsorolással is jelezni tudtam, hogy igen sokrétű és sokszínű tevékenységet végzek. A könyvtárhasználat terén a szervezett, az irányításmódszertani, a könyvtárszakmai és könyvtárpedagógiai céljaim megvalósítását szeretném eredményesen és sikeresen teljesíteni.

Azért vállalkoztam a Könyvtárostánárok Egyesülete elnökségi munkájára, mert késznek és képesnek érzem magam, hogy elméleti tudásommal és gyakorlati tapasztalataimmal, valamint rendszerszemléletű fejlesztési elképzeléseimmel segítséget nyújtsak a könyvtárostánároknak.

A Kölcsey Ferenc Gimnáziumban több, mint két évtizedes hagyományra tekintenek vissza a könyvtári tárgyú, könyv- és könyvtárhasználatra épülő magyar- és történelemórák.

A kezdet kezdetén minden osztályban sor került évente egy-egy ilyen témájú órára magyarból és történelemből egyaránt. Mivel az akkori 20,5 m²-es alapterületű könyvtárhelyiségbe nem fértek be az osztályok, „a könyvtár ment be az osztályokba”: bevittük a tanterembe az egy tanév során használható magyar, illetve történelmi tárgyú könyveket (segédkönyvek, ismeretterjesztő művek, szépirodalom). A tanulók füzetükben rögzítették a bemutatott könyvek legfontosabb adatait, közben előszóban útbaigazítást, tájékoztatást kaptak tőlem azzal kapcsolatban, hogyan kell használniuk a különféle segédleteket, melyik könyvtípustól milyen szintű információt várhatnak. Amennyire az idő lehetővé tette, néhány egyszerű adatkeresési feladattal is próbáltam elmélyíteni a tanulók könyvhasználati ismereteit.

Változást hozott könyvtári tárgyú óráink szervezésében a fakultáció beindulása (1981-től). Mivel iskolánkban mindig sok tanuló választotta a magyar és a történelem fakultációt a 11–12. évfolyamon, a szaktanárokkal egyetértésben jutottunk el arra a felismerésre, hogy ezeknek a csoportoknak a számára célszerű évente mintegy 4 könyvtári tárgyú órát tartanunk folyamatosan egymás után. A kiscsoportos foglalkozásokon már lehetőség nyílik a könyv- és könyvtárhasználati jártasságok kialakítására, illetve ezek mérésére egyéni feladatok formájában. A faktos órák bevezetése után már elhagytuk a 11–12. évfolyamok osztálykeretek között tartott könyvtáróráit magyarból és történelemből, de megmaradt a 9–10. évfolyam valamennyi osztálya számára tartott évi egy alapozó könyvtárra a fent ismertetett tematika szerint. 1987-ben a könyvtár új, nagyobb (54 m²-es) helyiségbe került, így már nem kellett a könyveket bevinnünk az osztályokba,

hanem az osztályok jöhettek be a könyvtárba. A technika fejlődése azt is lehetővé tette, hogy sokszorosított irodalomjegyzéket osszunk ki a tanulók között, így módon több idejük jutott a könyvekkel való behatóbb ismerkedésre.

1993-ban jelent meg iskolánk képzési kínálatában a magyar és a történelem emelt szintű oktatása a humán tagozatos osztályokban. Ez a tény minőségi változást hozott a könyvtárhasználati órák szervezésében. A szaktanároktól lehetőséget kaptam, hogy a 9–12. évfolyamon évente epochális rendszerben könyv- és könyvtárhasználati órákat tartassak. A ciklusok végén a tanulók egyéni feladatok elvégzése alapján érdemjegyeket is kapnak, és ezek a jegyek a magyar, illetve a történelem osztályzatai közé kerülnek be.

1999 őszen az iskolaépület bővítése jóvoltából újonnan berendezett, 104 m²-es alapterületű helyiségbe költöztünk, ahol végre igazán megfelelő körülmények között folytathatjuk haladó hagyományainkat.

Iskolánk már harmadik tanéve élvezi a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Köznevelési Közalapítvány támogatását mint a könyvtárostani továbbképzés bázisintézménye. Az általam vezetett tanfolyamok hallgatói és a bázisintézményi rendezvényeink résztvevői egy-egy óralátogatáson már betekintést nyerhettek az iskolánkban folyó könyvtárhasználati oktatásba. Kiadványunk egészében mutatja be ezt a folyamatot: rendszerezve találja az általam összeállított, a gyakorlatban is kipróbált tematikát, feladatsorokat. Mivel (információim szerint) a középiskolákban még ritkaságnak számítanak a rendszeres és értékeléssel záruló könyvtárhasználati órák, valószínűsíthető, hogy közreadott módszertani segédanyagomat haszonnal forgathatja minden újításra kész könyvtárostani.

Bizonyára minden középiskolai könyvtárostani kolléga izgatottan várja a könyvtárhasználati ismeretek kezzelírt anyagának megjelenését. 2001

szeptemberétől mindnyájunknak szembe kell néznünk azzal a ténnyel, hogy az általunk művelt szakterület előadói-ként be kell kapcsolódnunk az iskolában folyó oktató munkába. Báziskönyvtári füzetünk segíthet az új szerepkörre való ráhangolódásban. Forgatása nyomán ötletek nyerhetők, amelyek továbbgondolható kezdeményezések kiindulópontjai lehetnek.

Jó szívvel teszem közkinccsé több mint két évtizedes könyvtárostani tevékenységem szintézisét, másokat is buzdítva könyvtárostani tapasztalataik közreadására.

Válogatás a szerző írásaiból (A szerk.)

1. Rendhagyó magyarórák a nyíregyházi Kölcsey Ferenc Gimnázium és Szakközépiskolában. In: Szabolcs-Szatmár megyei Könyvtári Híradó, 1977. 1–2. sz., 13–18. p.
2. Rendhagyó történelemórák a nyíregyházi Kölcsey Ferenc Gimnázium és Szakközépiskolában. In: Szabolcs-Szatmár megyei Könyvtári Híradó, 1978. 3. sz., 51–57. p.
3. Itt és most [Díjazott pályamű]. In: Könyvtárosok a fiatal olvasókról és a nem olvasó fiatalokról. Bp., OSZK KMK–MKE Ifj. Kvt. Szekc., 1983., 54–65. p.
4. Könyv- és könyvtárhasználati foglalkozások a gimnáziumi fakultációs magyar- és történelemórákon. In: Szabolcs-Szatmár megyei Könyvtári Híradó, 1986. 1–2. sz., 53–57. p.
5. A könyv- és könyvtárhasználati foglalkozások helye a középiskolai oktatásban. In: Könyvtáros, 1987. 10. sz., 587–590. p.
6. Könyvtári témájú magyar- és történelemórák a gimnáziumban = A Kölcsey Ferenc Gimnázium füzetek I. Nyíregyháza, 2000.

Könyvtár a változó világban

Bemutatkozik a Zánkai Ifjúsági Centrum könyvtára

P. MIKLÓS TAMÁS

A Balaton-felvidék Tapolca és Balatonfüred közötti térségének legnagyobb állománnyal és szolgáltatási körrel rendelkező könyvtára a zánkai *Gyermek és Ifjúsági Centrum Oktatási és Üdültetési Közhasznú Társaságnál* működik. Fennállásának közel három évtizedes története nem volt mentes a változásoktól, környezetének átalakulásától, melyek során az egykori speciális könyvtárból napjainkra a zánkai *Egry József Szakközépiskola és Gimnázium* iskolai könyvtárává, illetve intézményi szakkönyvtárrá alakult. A változásokat mindenkor a fenntartó, illetve a társadalmi és politikai életben beállt „paradigmaváltások” határozották meg.

Úttörővárostól a közhasznú társaságig

Az 1960-as évek elején a hazai gyermek- és ifjúsági (úttörő-) táboroztatásban jelentkezett problémák kiküszöbölésére központi úttörőtábor-építési tervek születtek. Ennek keretében a tervezők a Zánka és Balatonakali közötti Ság-pusztta területére úttörőparkot álmodtak. Az elképzelés az évtized végé-

re Közép-Európa legnagyobb – a kormány által kiemelt egyedi nagyberuházásként – megépülő – gyermeküdülőjének, a *zánkai Balatoni Úttörőváros* megépítésének koncepciójára változott. 1969-ben lerakták a város alapkövét, s megkezdtek a nagyszabású építkezést. A beruházás félidejében, 1971 júliusában már úttörők vették birtokukba a Balaton-parti gyermekvárost, 1972 októberétől pedig megkezdődött az iskolai tananyag feldolgozásával egybekötött, tanév közbeni egy hónap időtartamú úttörő őrvezető, rajtítkár, később gyermek-tisztségviselő képzés. Az épülő „város” egyes részei fokozatosan készültek el, s végül 1975. május 25-én ünnepélyes keretek között avatták fel a zánkai Balatoni Úttörővárost. A bentlakásos képzések mellett az 1980-as évek második felére a szakirányú programok kerültek előtérbe. A nyári üdülő- és szaktáborok mellett Zánka országos és nemzetközi rendezvényeknek, valamint nemzetközi táboroknak is otthont adott. A kilencvenes évek fordulóján bekövetkezendő társadalmi és politikai rendszerváltás idején neve *Balatoni Gyermekközpont*ra változott, majd 1991. január 1-jétől nagyfokú létszám-

leépítés mellett zánkai *Gyermeküdülőcentrum* elnevezéssel működött tovább. Újabb átalakulás után 1996. szeptember 1-jétől nonprofit szervezetként Zánkai Gyermek és Ifjúsági Centrum, Oktatási és Üdültetési Közhasznú Társaság – rövidebb elnevezéssel *Zánkai Gyermek és Ifjúsági Centrum Kht.* – elnevezéssel működik és szolgálja a gyermek és ifjúsági korosztályt.

Könyvtárunk múltjából

Az egykori Balatoni Úttörőváros könyvtárát a korszak egyetlen gyermek-egységsszervezetének, a Magyar Úttörők Szövetségének határozata alapján 1973-ban alapították. Létrejöttét követően az 1990-es évekig hármas – úttörőmozgalmi szakkönyvtári, általános iskolai, valamint intézményi – könyvtári feladatkört töltött be. Mint *úttörőmozgalmi szakkönyvtár* a teljesség igényével gyűjtötte, dolgozta fel és tette hozzáférhetővé az úttörőmozgalom szerteágazó, elsősorban módszertani irdodalmát. De ebben a működési periódusban beszerzett cserkész történeti kiadványokat is. *Iskolai könyvtárként* az iskolarendszerű gyermekvezető-képzéshez kapcsolódó oktató-nevelő munkát szolgálta. A korabeli őr- és rajtítkár-képző képzésben a hatodik osztályos diákok vettek részt, akik számára rendszeres könyvtárhasználati foglalkozásokat tartottak. *Intézményi könyvtárként* egyrészt kb. ötszáz dolgozó napi munkavégzéséhez, szakmai fejlődéséhez szükséges szakirodalmat biztosította, másrészt a bentlakó munkatársak és családtagjaik művelődési lehetőségeit is segítette.

A politikai gyámködést levetkőzve az 1990-es évek elejére az úttörőtáboroztatást egyrészt a nyári általános gyermek- és ifjúsági üdültetés, másrészt iskolarendszerű oktatási tevékenység (idegenforgalmi szakközépis-

Az állománygyarapodás alakulása 1980–2000 között

Állomány/év	1980	1985	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Darabszám	4433	2690	426	472	844	940	540	514
Érték (Ft)	132 991	123 101	348 005	441 393	929 837	1 133 740	796 945	888.909

kolai képzés, munkanélküliek átképzése stb.) váltotta fel. Ezzel összefüggésben módosult a könyvtár feladatköre is.

... és jelenéből

Könyvtárunk régi helyén, ám megújulva fogadja olvasóit, vendégeit. A belső tér és a könyvtári állományok átrendezésével, új egyedi kölcsönzőpulttal esztétikusabbá, áttekinthetőbbé és nem utolsó sorban otthonosabbá vált. Megvalósult a könyvtári munkafolyamatok számítógépesítése (Szirén integrált könyvtári rendszer alkalmazásával) a leltározás, az elektronikus katalógusépítés és a kölcsönzés is.

Tanulóink és munkatársaink számára új szolgáltatásként – elsősorban pályázatokon nyert – videókazetta, valamint cd-lemez gyűjteményünk kínálata és folyóirat-kölcsönzés gazdagítja szolgáltatásaink körét. Friss szerzeményeinkről *Könyvajánló* címmel havonta információs levelünkkel tájékoztatjuk olvasóinkat. A diákok körében nagy si-

kernek örvendenek *Észköszörű* játékunk havonta megjelenő kérdés- és feladatsorai, melyek helyes megfejtői között értékes díjat sorsolunk ki.

A könyvtár végzi az intézmény információs falának hírekkel, képekkel történő frissítését. Sajtófigyelést, valamint pályázatfigyelést folytatunk különböző témákban, gyűjtjük és archiváljuk intézményünk szerteágazó tevékenységéről megjelent sajtóhíradásokat is. Feladatunkhoz tartozik az intézmény teljes folyóirat-rendelésének bonyolítása, érkeztetése és célba juttatása. Információs szolgáltatásként biztosítjuk a cd-jogász adatbázisban való jogszabálykeresést. Emellett ezer szállal kapcsolódunk fenntartó nonprofit intézményünk sokoldalú konferenciaszervező, gyermek- és ifjúsági üdültető tevékenységéhez.

Munkánk egyik fontos területe az országos gyűjtőterületű szakmúzeumunk, a zánkai Gyermekszervezet-történeti Múzeum muzeális könyvtárában lévő kiadványok és folyóiratok számítógépes feldolgozása.

Állománygyarapítás

Tevékenységünk és szolgáltatásaink hátterét az állománygyarapítás során beszerzett kiadványok biztosítják. Sajnos, az elmúlt évtizedek során lehetőségeink igen beszűkültek. (1. sz. táblázat)

Az elmúlt esztendőben erőteljes könyvtári profiltisztítás során több mint tízezer kötetet selejteztünk, s vásárlásaink mértéke is erőteljesen csökkent. A múlt esztendő végén közel 32 000 kötet könyv, 800 db bekötött folyóirat, 350 videókazetta, 120 cd-lemez, 800 hagyományos hanglemezt és 55 cd-rom áll olvasóink rendelkezésére. Az országos napilapok mellett különféle közlönyökkel együtt mintegy 100 folyóirat érkezik intézményünkbe, illetve olvasható könyvtárunkban.

Könyvtárhasználat

Míg az előző évtizedekben kötelező jellegű rendszeres könyvtári foglalkozásokon vettek részt a bentlakásos gyermekvezető-képzésben részt vevő hatodik osztályos tanulók, ezzel szemben az utóbbi évtizedben könyvtárunknak „piaci körülmények” között

2. sz. táblázat

A forgalom alakulása 1995–2000 között

1995	1996	1997	1998	1999	2000
6753	6137	4213	5832	4789	5078

kell hirdetni szolgáltatásait, becsalogatni olvasóit. (2. sz. táblázat)

Munkánknak köszönhetően iskolánk tanulói és intézményi dolgozóink számára természetessé vált a rendszeres könyvtárhasználat. (Beiratkozott olvasóink száma 320 fő.) Nyáron üdülővendégeink is gyakran felkeresik olvasótermeinket, s főleg tájékoztatási szolgáltatásunkat és a napilapok és folyóiratok helybeolvasási lehetőségét használják ki.

A tényekhez tartozik, hogy a fenti tevékenységet és szolgáltatást lényegében heti 40 órás – egy délután meghosszabbított – nyitva tartással végezzük. S miután a könyvtár a fenntartó intézmény belső struktúrája szerint a múzeummal közös irányításban működik, a könyvtár- és múzeumvezető mellett az egykori hat könyvtárost foglalkoztató „intézményben” egy munkatárs (Kissné Hevesi Edit) látja el a könyvtárosi teendőket.

Az elmúlt évek során könyvtárunk új környezetben, karcsúsodva, új kihívásokkal szembesülve igyekezett megfelelni változó korunk követelményeinek. Történetünk tanulsága, hogy a jelen és a jövő iskolai könyvtárosának a változások és a modernizáció közepette szükséges szakmai merészség és kezdeményezőképeség mellett továbbra is megkülönböztető figyelmet kell fordítani az értékek megőrzésére, s nem utolsósorban a jövő olvasóira, a gyerekekre és fiatalokra.

A szerkesztőség közleménye

Tájékoztatjuk szerzőinket, olvasóinkat, hogy az Iskolakönyvtáros számára elsősorban az alábbi témakörökben várunk (ha lehetséges, fotókkal stb.) illusztrált kéziratokat:

- az iskolai könyvtár működése, fejlesztési tervei,
- tanórák a könyvtárban,
- egyéb tevékenységek a könyvtárban (szak-

kör, tanulmányi verseny, diák kutatómunka stb.),

- pedagógus családi (magán)-könyvtárak,
- könyvtárelméleti tanulmányok,
- iskolakönyvtáros portrék,
- diákok segítőmunkája a könyvtárban,
- a tanulók könyvolvasási szokásai.

Természetesen, más, a folyóirat profiljába tartozó írásokat is szívesen fogadunk.

A könyv részei

Könyv- és könyvtárhasználati foglalkozás 3. osztályosoknak

KOVÁCS EMILNÉ

Az óra anyaga: Részletes tájékoztatás a könyv adatairól, tartalmáról.

Célok, feladatok: A könyv részeinek megismertetése. A könyv legfontosabb adatairól való ismeretek elmélyítése.

A foglalkozás menete:

Módszerek, eszközök:

I. Ismétlés

1. Az előző könyvtári foglalkozáson hallottak ismétlése.
A könyv és a könyvnyomtatás történetéről olvasottak felidézése.
2. Az asztalon elhelyezett könyvek csoportosítása tartalmuk szerint.
Mit fejeznek ki a megkülönböztető jelzetek?

beszélgetés

önálló illetve csoportmunka értékelés

II. A könyv részei

1. Motiváció
A mai foglalkozás témáját megtudhatjátok, ha az asztalon levő boríték betűit helyes sorrendbe rakjátok.
Megoldás: KÖNYVBŐL

csoportmunka

2. Mit árul el magáról a könyv?
Vegyétek kézbe az asztalon levő Csodaország c. kötetet!
Milyen adatokat tudtok leolvasni róla?
Megtudhatjuk, hogy:
 - ki írta, szerkesztette, rajzolta, kinek készült,
 - melyik kiadó adta ki, melyik évben.Hol találjuk meg az adatokat?
Mit árul el még ezeken kívül magáról a könyv?

irányított beszélgetés

közös feldolgozás

3. Azért, hogy pontosan meg tudjátok keresni, hol található a megbeszélte információk, ismerkedjünk meg a könyv részeivel!

- a) Vegyük kézbe most az Ablak-zsiráf gyermeklexikont!
Fogalmak megismerése:
 - kötetstábla (borítólap)
 - előzők
 - szennycímlap
 - kolofon (záradék)
 - számozott oldalak
 - tartalomjegyzék
 - gerinc

tanítói bemutatás
magyarázat

táblai rajz:

a könyv részei

- b) Hasonlítsd össze a címlap adatait a borítólap adataival!

egyéni válaszok meghallgatása

- c) A címlap hátoldalán található kolofonból keresd meg a helyes válaszokat!
 - Hányadik kiadású a te könyved?

- Melyik városban adták ki?
- Melyik évben jelent meg?

- d) A könyvnek vannak külső és belső részei.
A táblai kép és eddigi ismereteitek segítségével mondjátok el, melyik tartozik az egyes részekhez!

egyéni válaszadás

III. A tanultak összefoglalása

1. Nyissátok ki a Vár a könyvtár című munkafüzetet, és oldjátok meg a 16. o. 3., 4., 5. feladatát!
2. Házi feladat kijelölése
Mf. 16/6.; 17/8. feladat

önálló munka, közös ellenőrzés

IV. Játék a könyvekkel

A Repül a, repül a ... című játék szabályainak ismertetése.
Válassz ki egy könyvet, figyelmesen nézd meg!

Jókor repült-e a könyv?
közös ellenőrzés

Felhasznált irodalom:

Könyvek:

Hubolya Ibolya: Vár a könyvtár. Könyvtárhasználati ismeretek 3–4. o. számára.

Sándor Gertrúd: Könyves füzet. Segédeszköz és feladatgyűjtemény a könyvhasználat gyakorlásához az ált. isk. 2–8. o. számára.

Tarkaforgó. Módszertani kiadvány iskolai és gyermekkönyvtárosoknak.

Hanglemek:

100 Folk Celsius: A nagy ho-ho-ho horgász: ABC c. dal.

KÖNYVISMERTETÉS * KÖNYVISMERTETÉS * KÖNYVISMERTETÉS

Levél, író, irodalom

A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Karának Irodalomtudományi Intézete „Pázmány Irodalmi Műhely” címmel indított sorozatának első kötete a fenti című tanulmánygyűjtemény, amelyet a levéltudomány történetéről és elméletéről írtak az intézet oktatói és hallgatói.

Nem példa nélküli az olyan munka, amelyben tanárok és diákok tanulmányai együtt olvashatók, ennek ellenére jelentős szakmai tettek értékelhetjük e választást, mert közöttük megteremtődik az a kontinuitás, amely feltételezi a jövőbeli kutatások folyamatosságát, azaz, az új kutatónemzedék törésmentesen követheti elődeiket.

A kötetben feldolgozott irodalomelméleti és -történeti téma múltjának, problémaháttérének megvilágítását az előszóban *Tarjányi Eszter* írta meg (aki *Az episztola és Arany János*

költői leveleinek poétikai háttére címmel tanulmányt is közöl), s az ehhez választott cím egyben ki is fejezi azt az utat, amelyet a levél, mint irodalmi műfaj megtett az elmúlt évezredekben: A viasztáblától az e-mailig, avagy „epistola non erubescit”. Ez utóbbi (azaz, a levél nem pirul el), azt is jelzi, mennyire szemérmes vagy éppenséggel profán is tud lenni ennek a műfajnak a tartalma.

A kötet különböző szemléletű, a szövegközlést és néhány versértelmezést is magukban foglaló tanulmányok gyűjteménye. Ezek különlegességei nemcsak a feldolgozások módszereiben, az elemzések alapján levont (filológiai, értelmezési, kor- és fejlődéstörténeti stb.) következtetésekben vannak, hanem egyrészt abban is, hogy számos szerző olyan megközelítésben tárgyalja témáját, amely új szemléletet, új iroda-

lomtörténeti, műfajmegközelítési törekvéseket jelez, másrészt pedig, hogy számos levélszöveg ebben a kötetben jelenik meg először.

A kötet tanulmányainak tartalmáról csak vázlatos megjelölés adható e helyen: többek között a szerzők írtak egy késő antik görög levélregényről, a hazai misszilisekről, s olyan személyek leveleit elemezték, mint *Kalmár György*, *Barkóczy Ferenc*, *Barcsay Ádám*, *Toldy István*, *Justh Zsigmond*, *Sík Sándor*, *Babits Mihály*, *Reményik Sándor*, *Pilinszky János*. Egyetlen külföldiként *Rainer Maria Rilke* szerepel.

E művet elsősorban irodalomkutatóknak és -tanároknak, valamint irodalomtörténetet, kommunikációelméletet tanuló hallgatóknak ajánlom.

(*PPKE, Piliscsaba, 2000. – 357 p.*)

T. J.

Könyves totók iskolai versenyekhez

BAJTAI MÁRIA

Az Olvasás Éve iskolai rendezvényeihez szeretnék segítséget adni, s az iskolai könyvtáraknak.

Iskolánkban, a kecskeméti Bányai Júlia Gimnáziumban jelenlegi helyén csaknem három évtizede működik egy folyamatosan és tervszerűen fejlesztett, a mindenkori változásokhoz, kihívásokhoz is igazodó iskolai könyvtár. A lassan 10. évébe lépő nyolcosztályos gimnázium évfolyamaihoz, korosztályaihoz, valamint nevelő-oktató munkánk színvonalának megőrzéséhez, a tehetségápoláshoz, az önműveléshez és a szabad idő kulturált eltöltéséhez nyújt/hat sok segítséget iskolánk könyvtára, és az intézmény minden dolgozója, de az iskolai életet segítő, szervező csoportosulások is, mint a szakmai munkaközösségek, a diákönkormányzat, a szülői munkaközösség és az iskolai alapítvány, alkalmanként a pályázati támogatások és a külső intézmények, szervezetek is.

Az idei évben, az Olvasás Évében átgondolt tervvel – építve a meglévő, jól bevált és kipróbált eddigi törekvéseinkre – igyekszünk az iskola minél több tanulóját és tanárát az olvasás fontosságára figyelmeztetni, az iskolai könyvtárba hívni, az újabb és régi állomány jobb megismerését szorgalmazni, minden korosztályt érdeklődés és kedv szerint foglalkoztatni, ún. könyves, könyvtári vetélkedőbe, versenyre, pályázatra, felolvasásra, rejtvényfejtésre, könyvek megismerésére, elolvasására, illusztrálására, adására-vevésére, csereberéjére rábírnunk.

Felhívásokat tettünk közzé könyvtári gyűjtőmunkára buzdítva; könyvismertetések tartunk havonta–kéthavonta egy-egy emlékeztető és ajánlható könyvről vagy írásról, sikeres pályamunkákról; rendezvényeket, irodalmi kirándulásokat tervezünk könyvtárak és könyvgyűjtemények és a könyves szakmát (könyvkereskedő, antikvárius, könyvkötő, könyvtáros) megismertetésre.

Folyamatos, könyvekkel, könyvtárhasználattal, így olvasással kapcsolatos, szinte minden évfolyamot, egyéneket és osztályközösséget is megmozgató iskolai versenyünk a diák-szervezet által gondozott, immár csaknem 20 éves az ún. Szellemi totó, mely az évenkénti osztályok közti tanulmányi mozgalomnak, versenynek is része. A totó kérdéseinek összeállításakor az iskolai könyvtár lehetőségeire építenek a diákok, tanárok és a könyvtárostánár is. Az idei évben, hangsúlyosan az Olvasás Évében ajánlott és újonnan beszerezett szép és értékes könyveinkből, könyveinkről szerkesztettünk kérdéseket az iskolai szellemi totóhoz, sőt külön csak ún. könyves totó is készült. A választott és ajánlott könyvek sora bármely korosztálynak tetsző és hasznos lehet.

Könyvtári kérdések az Olvasás Éve alkalmából

IRODALOMJEGYZÉK

1. Az írás – Szemtanú-sorozat
2. Biblia

3. *Keresztury Dezső*: Híres magyar könyvtárak
4. Erdélyi féniks – Misztótfalusi Kis Miklós
5. *Grétsy László*: A mi nyelvünk – Íróink és költőink a magyar nyelvről
6. Európa vadvilága – Tudorka könyvek
7. Állat- és növényhatározó természetjáróknak
8. Nők a magyar történelemben (összeáll.: *R. Várkonyi Ágnes*)
9. Itt élned, halnod kell (összeáll.: *Németh Tibor*)
10. *Benedek Elek*: Hazánk története – történelmi olvasókönyv
11. *Benedek Elek*: A magyarok története a honfoglalás előtti időktől
12. *Benedek Elek*: Honszerző Árpád
13. Magyarok – Egy európai nemzet születése
14. *Estók János*: Királynék könyve
15. Nagy képes millenniumi arcképcsarnok – 100 portré a magyar történelemből
16. Nagy képes millenniumi hadtörténet – 1000 év a hadak útján

*

1. Mire használták a palatáblát?
1. hirdetésre 2. tálalásra 3. írásra
2. Mi volt az ún. szarukönyv?
1. kézikönyv 2. nyeles ábécéskönyv 3. tankönyv
3. Mit nevezünk a Könyvek könyvének?
1. a Bibliát 2. az Énekek énekét 3. a Dekameront
4. Mikor készült a Képes Krónika?
1. 1500-ban 2. kb. 1370-ben 3. a XI. sz.-ban
5. Ki készítette Magyarország legrégebb részletes térképét?
1. *Lázár deák* 2. Julianus barát 3. Ibrahim efendi
6. Ki tervezte a híres sárospataki könyvtár nagytermét?
1. *Hiid József* 2. *Pollack Mihály* 3. *Ybi Miklós*
7. Mely írónknak lesz emlékéve 2001-ben?
1. *Németh László* 2. *Jókai Mór* 3. Nagy Lajos
8. Kit neveztek Erdélyi féniks-nek?
1. *Báthory Istvánt* 2. *Bolyai Jánost* 3. *Misztótfalusi Kis Miklóst*
9. Mi volt a foglalkozása Misztótfalusi Kis Miklósnak?
1. tanár 2. könyvnyomató 3. hittérítő
10. Ki mondta?: Nem a föld, nem a folyók tartják össze a nemzetet, hanem a nyelv.
1. *Kazinczy Ferenc* 2. *Kisfaludy Sándor* 3. *Csokonai V. M.*
11. Ki mondta?: Óh jól vigyázz, mert anyád nyelvét bízták rád a századok!
1. *Füst Milán* 2. *Széchenyi István* 3. *Kazinczy Ferenc*
12. Melyik sorozatban jelent meg az Európa vadvilága című könyv?
1. Mozaik 2. Képes diák-sorozat 3. *Tudorka könyvek*
13. Mi a verőköltő bodobács?
1. pókfajta 2. növény 3. rovar
14. Mi az ún. „fakín”?
1. fagyöngy 2. gyanta 3. aljnövényzet
15. Mi a héjakútmácsonya?
1. ragadozó 2. területrészt 3. növény
16. Mi a téli fülőke?
1. téli csemege 2. gombafajta 3. ruhadarab

17. Mi a kapotnyak?
1. tyúkfajta 2. italféle 3. farkasalmaféle
18. Kinek a képe díszíti a Nők a magyar történelemben című könyv borítóját?
1. Zrínyi Ilonáé 2. Kanizsay Orsolyáé 3. Bányai Júliáé
19. Kit neveztek Európa legbátrabb asszonyának?
1. Dobó Katicát 2. Zrínyi Ilonát 3. Bányai Júliát
20. Kinek a képe díszíti az Itt élned, halnod kell kötet címlapját?
1. Zichy Mihály 2. Benczúr Gyula 3. Munkácsy Mihály
21. Ki festette az Isten kardja című képet?
1. Benczúr Gyula 2. Iványi-Grünwald Béla 3. Than Mór
22. Ki írta Honszerző Árpád című kötetet?
1. Benedek Elek 2. Szakály Sándor 3. László Gyula
23. Kinek a könyvében olvasható az Erdély aranykora véget ért című fejezet?
1. Jókai Mór 2. Benedek Elek 3. Zrínyi Miklós
24. Melyik könyvben olvashatunk az ún. vegyesházbeli királyokról?
1. Hazánk története
2. A magyarok története
3. Honszerző
25. Kinek a képe díszíti A magyar – egy európai nemzet születése című kötetet?
1. Munkácsy Mihályé
2. Zichy Mihályé
3. Than Mór
26. Melyik kötet 66. oldalán található a középkori templomfestészet (Hidegség) egyik remeke?
1. Hazánk története
2. Magyarok
3. Honszerző Árpád
27. Ki a szerzője a Királynék könyve című kötetnek?
1. László Gyula 2. Kristó Gyula 3. Estók János
28. Kinek a képe látható a Királynék könyve c. kötet 153. lapján?
1. Erzsébet királyné
2. Zita királyné
3. Mária Teréziáé
29. Hány portrét közöl a magyar történelemből a Nagy képes millenniumi arcképcsarnok?
1. ötszázat 2. százat 3. ezret
30. Miről olvashatunk a Nagy képes millenniumi hadtörténet 192. oldalától?
1. A magyar huszárságról
2. Az 1848/49-es szabadságharcról
3. Bem erdélyi harcairól
8. *Benedek Elek: Hazánk története – történelmi olvasókönyv*
9. *Benedek Elek: A magyarok története a honfoglalás előtti időktől*
10. *Benedek Elek: Honszerző Árpád*
11. *Őrizem a szemed-versek ... (Válogatta és ...: Baranyi Ferenc)*
12. Németh László munkái-sorozat darabjai
13. *John Simmons: 100 tudós*
14. *Andrási Gábor et. al.: Magyar képzőművészet a 20. században*
15. *Kecskemét anno ... (Szerk., vál.: Székelyné Kőrösi Ilona)*
16. *Geoffray Nowell-Smith: Oxford Filmenciklopédia – a világ filmtörténetének kézikönyve*
17. Új magyar irodalmi lexikon I–III.
18. A magyar olimpiai érmesek – Sydney, 2000

*

1. Nevezd meg a Magyar népmesék-sorozat néhány darabját! (2)
Babszem Jankó; A kiskakas gyémánt félkrajcárja
2. Ki illusztrálta a Grimm-mesék *Jancsi és Juliska* című kötetét?
Hauai József
3. Hol adták ki 2000-ben Andersen meséinek 1874. évi kiadását?
Kecskeméten, a Dán Kulturális Intézet Egyesületénél
4. Ki fordította le először magyarra *Andersen meséit*?
Szendrey Júlia
5. Kinek a meséje A Kristálygolyó?
Grimmé
6. Nevezd meg a *Tudod-e?-sorozat* 2 darabját!
Kiről, miről nevezték el?; Szólások és közmondások
7. Mely íróinknak van könyvtárunkban olvasókönyve? (3)
Gárdonyi, Jókai, Krúdy
8. Ki írt könyvet *Emlékezetes napok a magyar történelemből* címmel?
Gárdonyi Géza
9. Írd le Móra Ferenc *Mondák és mesék* című kötetének fejezetcímeit! (5)
Rege a csodaszarvasról; Hunyadi kardja; Recsep basa borbélyai; A kis kuruc; Szegedi Béni csákója
10. Nevezd meg hármat Benedek Elek *történelmi tárgyú művei* közül!
Hazánk története; Honszerző Árpád; A magyarok története a ...
11. Mely sorozatban jelentek meg Benedek Elek történelmi tárgyú könyvei?
Irodalmi értéktár diákoknak-sorozatban (Szalay – K. v. – Esély – Mozaik ...)
12. Melyik 3 várat vették be a kurucok az *emlékezetes napon*: 1705. december 8-án?
Kőszeg, Kapuvárt és Borostyánköt
- +1. kérdés
Ki illusztrálta a *Mondák és mesék* című Móra-kötetet?
Reich Károly

Könyves totó (kérdések és feladatok)

IRODALOMJEGYZÉK

- Magyar népmesék-sorozat darabjai (pl.: Babszem Jankó; A kis kakas ...)
- Grimm-mesék (Jancsi és Juliska stb.)
- Andersen meséi (Ford.: Szendrey Júlia)
- Tudod-e?-sorozat darabjai (Pl.: Kiről, miről nevezték el?; Szólások és közmondások)
- Gárdonyi-, Jókai-, Krúdy-olvasókönyv (7–12 éves gyerekeknek)
- Gárdonyi Géza: *Emlékezetes napok – A magyar történelemből*
- Móra Ferenc: *Mondák és mesék*

Könyvtári betűrend

Rejtvényes feladatok a Magyar értelmező kéziszótár és az Idegen szavak és kifejezések szótára használatához

PAPPNÉ VŐNEKI ERZSÉBET

Tedd betűrendbe a *Magyar értelmező kéziszótár* alábbi címszavait! Ha jól dolgoztál, a betűket átlósan összeolvasva egy értelmes szót kaptál. Mi a **jelentése**, hogyan függ össze a betűrenddel?

A címszavakat keresd is meg a szótárban! Írd az oldalszámot a szavak mellé! Melyek idegen eredetűek? Ezeket az *Idegen szavak és kifejezések szótárában* is keresd meg!

1.

hangyaboly
masiniszta
áramszünet
angolszász
melankólia
levelibéka
hadifogoly
cselekedet
hagymaszár
anarchikus

1.										
2.										
3.										
4.										
5.										
6.										
7.										
8.										
9.										
10.										

Megfejtés: ANALFABÉTA

- A) Mely szavakat volt nehezebb megtalálni amiatt, hogy nem önálló címszóként, hanem egy másikon belül szerepeltek? **angolszász, áramszünet, hangyaboly**
 B) Mely szavak választékos színezetűek? **cselekedet, melankólia**
 D) Melyik idegen eredetű? **anarchikus, masiniszta, melankólia**

2.

Ebben a rejtvényben két szó a megfejtés!

dongólégy
lélegzetű
durchmars
levendula
demagógia
definíció
algaliszt
lepkefogó
allegória

1.										
2.										
3.										
4.										
5.										
6.										
7.										
8.										
9.										

Megoldás: ALFA OMEGA

- A) Mely szavakat volt nehezebb megtalálni amiatt, hogy nem önálló címszóként, hanem egy másikon belül szerepeltek? **dongólégy, demagógia, algaliszt**
- B) Melyik szó vulgáris (pongyola) és régies eredetű? **durchmars**
- C) Melyik ritkán használt? **lélegzetű**
- D) Melyik idegen eredetű? **durchmars, demagógia, definíció, alga, allegória**

3.

tejföl
előjog
tolvaj
eleség
termet
élelem

1.					
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					

Megfejtés: **ÉLŐFEJ**

- A) Melyik szót volt nehezebb megtalálni amiatt, hogy nem önálló címszóként, hanem egy másikon belül szerepelt? **előjog**
- B) Mely szavak választékos színezetűek? **élelem, előjog, termet**
- C) Melyik népies? **eleség**

KÖNYVISMERTETÉS * KÖNYVISMERTETÉS * KÖNYVISMERTETÉS

Rákóczi a néphagyományban

Magyar Zoltán könyve Rákóczi és a kuruc kor népi emlékezetét összegzi az utóbbi háromszáz év írott forrásai és a szóshagyomány alapján. E máig kontinuus hagyománykör fő vonalaiban már a XVII. század első felében kialakult, és különféle szövegváltozataiban a Kárpát-medence túlnyomó részén elterjedt. Kivált a szabadságharc élére álló és azt személyében jelképező *II. Rákóczi Ferenc* mondái, mondaköre vált népszerűvé, olyannyira, hogy az északkeleti országrész folklórában a fejedelem kimagaslóan a legismertebb és legkedveltebb népi hőssé vált.

A kötet áttekinti e hagyománykör kialakulását, a Rákóczi személyéhez kapcsolt mondák típusait és jellemző motívumait, s a főbb csaták és egyéb

történelmi események, a kuruc hadvezérek, ellenségeik és a kor nevezetes betyárjainak folklóráját, s végül külön fejezet foglalkozik a Rákóczi-kultusz alakulásával, egészen a fejedelem hamvainak hozahozatala alkalmából rendezett országos ünnepséggig.

A szerző a kötet bevezető tanulmányában vázolja fel a Rákóczi- és kuruc hagyománykör jellemzőit. Ebben írja, hogy „*Folklorisztikai közhely, hogy a nemzetközileg ismert és elterjedt mondatmotívumok fennmaradásában milyen jelentős szerepük volt a meghatározó történelmi eseményeknek, a háborúknak, a sokak által már életükben is tisztelt történelmi személyiségeknek ... (s így) ... a népköltészeti személyiségjegyek egyes*

elemeit a Rákóczi alakját megörökítő népi emlékezet is átvette”. Ezt jól tükrözik a gazdag forrásanyag alapján készült mondák, mondarészek, népi vélekedések leírásai. A szinte hihetetlenül gazdag mondakincs összehasonlító vizsgálata is azt bizonyítja, a népi emlékezet a valóság és az irracionálitás között képes elrendezni a megélt vagy áthagyományozott történelmet.

A kötet irodalom-, történelem- és ének-zene órákon egyaránt felhasználható háttéranyagot nyújt, de önmagában is remek (de az adatolás miatt kissé nehezen olvasható) folklórmű.

(Magyar Zoltán: *Rákóczi a néphagyományban*. Bp.: Osiris Kiadó, 2000. – 361 p.)

Szemléltetés az iskolában

LÁNYI KATALIN

A legtöbb pedagógus oktató-nevelő munkájában tapasztalati alapon is érzi, hogy milyen jelentős szerepe van a szóbeli közlés hitelességét alátámasztó és azt megerősítő szemléltetésnek.

Hazai fejlődésének történetéről átfogó, összefoglaló mű eddig még nem készült, pedig igen érdekes témát kínálna az iskolai szemléltetés, a szemléltető képek alkalmazásának története, annak elemző feldolgozása, hogy információk nyújtásához miként ad segítséget a szemléltetendő-szemléltetett kép. Az, hogy hogyan válik személyiséget fejlesztő, pedagógiai értékű tényezővé: figyelmet és érdeklődést felkeltő, megismerő gondolatai tevékenységet serkentő eszközzé, ami a fantáziát is élénkíti. Alkalmazása lényegében meghatározó módszer, mert a megismerést segíti. Különös jelentősége volt és van ma is a történelem tanításában.

Az ókori és középkori iskolai oktatás általában nem ismerte (el) a rendszeres történelem tanítását. Bár jóllehet már abban az időben is törekedtek a hagyományok, a múltbeli értékek, a haladó emberi tapasztalatok megismertetésére. Változás a XVI. században kezdődött, s itt többek között *R. Erasmus*, *J. L. Vives*, *M. Montaigne*, a korszak humanista tudós pedagógusainak személyét kell felidézni, akik a történelem rendszeres iskolai oktatását javasolták.

Hazánkban *J. A. Comenius* szorgalmazta sárospataki működése során, amikor is előtérbe állította a szemléleti oktatás elméleti tételeit, elveit, melyek gyakorlati munkáját alakították. Ékes bizonyítéka ennek *Comenius Orbis Pictus-a*. Megteremtette Patakon a korszerű szemléltetés formáit, módjait és eszközeit. (Lásd erről *Bakos József* tanulmányát!)

A szemléltetés tehát a pedagógiai munkában vagy irányító elvként, vagy tanítási segédeszközként szerepel, és az újkori bölcsélet kialakulása óta mindinkább hódít. Ugyanis az értelmi ismeretek alapja az érzéki ismeret. Alkalmazását pedig a lélektani törvények befolyásolják, mert képzeletünk, fogal-

maink szemléleti eredetűek, melyek elősegítik a figyelmet és emlékezetet, továbbá a megértést. Azaz az elvont a konkrét dologra, a fogalom a tárgyra, a szabály a példára épül. Az ismeretek megértése és feldolgozása pedig alapozza az erkölcsi nevelést is.

Mindez igen jelentős a történelem tanításánál, hiszen abban a múlt történései nem mutathatók meg a valóságban.

Ezért keltette fel érdeklődésemet neveléstörténeti kutatómunkámban a nemrég kéziratban talált, több évtizeddel ezelőtt készített történelmi dokumentum értékű forrásanyag.

Az összeállítás forrása *Gyulai Ágost* (1868–1957) – irodalmár, irodalomtörténész, pedagógiai történetíró, gyakorló pedagógus, intézményigazgató a Paedagogiumban, a későbbi Polgári Iskolai Tanítóképzőben, majd Polgári Iskolai Tanárképző Főiskolán, továbbá intézményszervező és -alapító a Testnevelési Főiskolán, illetve annak első pedagógiai igazgatója – kéziratban található írása (*Opuscula II.* 1952. *Gyulai Ágost* kézíratait a család őrzi).

A magyarázó füzet a népiskolai történelmi szemléltető képekhez c. művet 80 évvel ezelőtt (1916-ban) akarták megjelentetni. Művészeti értékű szemléltető képek létesítését tervezték, mellyel a jövő nemzedékének, a népnevelésének céltudatos alakítását (értelmi, erkölcsi, esztétikai és érzelmi nevelés) kívánták szolgálni. Azonban a tényleges megvalósulásról nem tudunk szólni.

Gyulai Ágost említett művében a szemléltetés fontosságáról, meggyőző erejével kapcsolatos, a fejlődő személyiségre gyakorolt, az oktatást kiteljesítő hatásáról fogalmazta meg gondolatait. A téma kifejtésekor történelmi előzményeket ismertet. A népoktatási törvény (1868) óta a magyar közoktatási kormányzat fontos feladatának tartotta a népiskolai szemléltető képek megjelenítését a tanításban, különösen a történelem tanításában. 1894-ben indult útjára a terv, de a koncepció megvalósulása évtizedeket (!?) vett igénybe.

A leírásból megtud(hat)juk, hogy a gondolattal foglalkozott a magyar közoktatási kormányzat, az Országos Közoktatási Tanács, az Országos Tanszermúzeum, majd széles körű társadalmi mozgalom bontakozott ki s mindebben meghatározó szerepet játszott a NIKIB (=Népiskolai Ifjúsági Könyvtárakat Intéző Bizottság).

A kézirat jegyzője, *Gyulai Ágost* hiteles, történelmi adatokkal alátámasztott beszámolót közöl a NIKIB-ről: létrejöttéről, működési feladatáról, személyi összetételéről, vagyis a művelődési céllal alakított szervezet munkásságának történetéről, mely 1902-ben kezdte tevékenységét. Munkálkodása nyomán jött létre az iskolai irodalmi könyvjegyzék, és valósult meg annak magyarázatos könyvjegyzéke.

A kollektív munka (miniszteri rendelet, művészeti intézmények, művészeti alkotók, valamint leendő művészek munkája) segítségével jött létre, illetve jött volna létre a 20 képből álló történelmi képsorozat. (A képek címe, továbbá egy képről szóló leírás a tanulmány végén szerepel.)

Azonban mindezt több körülmény megakadályozta: az időközben kitört háború, továbbá betegség, haláleset. Így kapott szerepet *Gyulai Ágost* mint a NIKIB tagja a magyarázatok hátralévő részének elkészítésére s a jegyzék végleges megszerkesztésére a bizottság elnökének megbízásából. Ez 1916 végére kefelenyomatban elkészült, s hogy mi lett vele, az nem ismert.

A leírt történetet az Országos Széchényi Könyvtárban egy nyomtatott kiadvány is közli, A népiskolai ifjúsági könyvtárak számára ajánlott művek magyarázatos jegyzéke címmel megjelent műben. A könyvet a könyvtárakat intéző bizottság közreműködésével és megbízásából dr. *Gyulai Ágost* pedagógiumi tanár, a NIKIB tagja szerkesztette (Bp., 1917. a NIKIB kiadása). Azonban a 20 kép leírásával csak a szerző kéziratában találkoztam.

E múltbeli anyag már készítésének idején is hagyományértéket jelentett,

de a benne foglaltak ma is és a jövőben is művelődés- és művészettörténeti, továbbá pedagógiai értéket képviselnek. Az összeállítás, e ma is időszerű nővum értékes dokumentum.

A képgyűjtemény a következő 20 képet tartalmazza:

- I. Árpád pajzsra emelése
- II. Asztrik püspök átadja Szent Istvánnak a koronát
- III. IV. Béla hazatér a tatárjárás után
- IV. A magyarok megalapozzák a Habsburg-ház nagyhatalmát
- V. Nagy Lajos elfogadja a lengyel koronát
- VI. A nándorfehérvári diadal
- VII. Mátyás király Bécs előtt
- VIII. II. Lajos tetemének megtalálása
- IX. Szondi György
- X. Az egri nők
- XI. Zrínyi Miklós hősi halála
- XII. Bethlen Gábor tudósai körében
- XIII. Budavár visszafoglalása a töröktől
- XIV. Zrínyi Ilona
- XV. Rákóczi vezérlelő fejedelemmé választják
- XVI. Életünket és vérünket!
- XVII. A Magyar Tudományos Akadémia megalapítása
- XVIII. Kossuth Lajos Cegléden
- XIX. I. Ferenc József a koronázási dombon
- XX. Erzsébet királyné Deák Ferenc ravatalánál

A képek közül az egyik leírását a következőkben olvashatjuk.

XVII. A Magyar Tudományos Akadémia megalapítása.

1. A kép szemléltetésének erkölcsi és esztétikai célja. A magyar áldozatkészség fölemelő példáját és mintaképét újabb történelmünkben gróf Széchenyi Istvánban ismerjük. Az ő korszakot alkotó munkásságának méltánylása és értékelése a magyar történelem tanításának egyik nevezetes feladata és er-

kölcsnevelő témája. Széchenyinek föllépése a Magyar Tudományos Akadémia érdekében, melyet e világos kompozíciójú kép élénken vés be a gyermek lelkébe, az ő első, de nem egyetlen szereplése közéletünkben, egy emberöltőn keresztül való áldásos törekvéseinek és tetteinek azonban mindenestre legtipikusabb képviselője. Széchenyi, a huszárcapitány az egyetlen katona a nemesek gyülekezetében, legbiztosabban találja el, mi a tennivaló nemzete érdekében, s ez tanulságosan tükröződik egyrészt: szerény, de határozott megjelenésében, másrészt: abban a fölviharzó lelkesedésben, mellyel a gyűlés tagjai ajánlatát fogadják. Széchenyi alakjának jó elhelyezése, mely által a figyelem azonnal ráterelődik, a díszes környezet, a színezés stílszerű komoly egyszerűsége méginkább biztosítják a jelenet erkölcsi hatásának érvényesülését.

2. A kép történeti alapja. Soha nem volt hazánkban erőszakosabb az önkényuralom, mint I. Ferenc uralkodása alatt. Több mint egy évtizeden át országgyűlést nem hívott össze, a nemzet akarata ellen erőszakkal adót és újoncot szedett, s mindenben önkényesen járt el. Szerencsére ez időben a legtöbb országban mozgalmak indultak a királyok önkényeskedése ellen. Ezeknek a hatása alatt Ferenc jónak látta felhagyni az önkényes kormányzással, s 1825-ben összehívta az országgyűlést. Ezen az országgyűlésen sokat tanakodtak a nemzet követői azon, hogy a magyar nyelv kiműveléséért mit tegyenek. Ekkor előállt gróf Széchenyi István s Arany Jánosnak költői szavai szerint:

„Megjelenve, mint új fény az égen,
Felgyújtá az oltár szövétnékét.”

Nagylelkűen felajánlotta egy évi jövedelmét, 60 ezer forintot egy olyan tudós társaság szervezésére, mely művelje és terjessze a magyar nyelvet, s emelje a magyar tudományt. A társaság, a Magyar Tudományos Akadémia meg is alakult. Ettől kezdve Széchenyi lett a magyar nemzet vezetője s alkotásainak egész sorával kiérdemelte a „legnagyobb magyar” nevét.

Bottka Miklós képe azt a jelenetet mutatja, mikor Széchenyi az országgyűlésen felajánlja a 60 ezer forintot, hogy megvesse vele egy tudós társaság alapját.

3. Tárgyi szempontból szemléltető. Széchenyinek huszárdíszben ragyogó alakja, az egyetlen színesebb külsejű jelenség az egész képen, ami még inkább a jelenet főszemélyévé teszi az előtérben álló s a kép szerkezete által is kiemelt főnemeset; a magyar nyelv műveléséről lelkesen tárgyaló népes országgyűlési bizottság, köztük Károlyi György, a második nagy alapító, Felsőbüki Nagy Pál, a jeles szónok s a magyar nyelv ügyének tüzes védelmezője és más történeti alakok; a mozdulatok által kifejezett hatás; a díszes gyűlésterem; az egykorú katonai és nemesi öltözetek.

*

Gyulai Ágost a szemléltető képekről akkoriban így fogalmazott: „Ha valahol igazán jelentősége van annak, hogy a hazai történelemből fakadó nagy erkölcsi erők eleven hatást gyakoroljanak a legközelebbi jövőnk alakulására s a nemzeti önértéket újabb hatalmas fejlődés eredő forrásává avassák, úgy bizonyára nálunk van az.” Hangsúlyozta: a tanítóságra vár a feladat, hogy a szemléltetés nagy problémáját minden tárggyal kapcsolatban megoldja.

FORRÁSMUNKA

1. J. A. Comenius: Orbis Pictus – „A világ le-festve”- . A Tiszánin-neni Református Egyházkerület Nagykönyvtárában Sárospatakon őrzött kötet hasonmás kiadása. Bibliotheca Comeniana I. Sorozatszerkesztő: dr. Földy Ferenc. Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár, 1986.
2. Dr. Bakos József: A hazai szemléltető oktatás fejlődése a comeniusi törekvések és hagyományok tükrében, különös tekintettel a nyelvi ismeretek népiszkolai tanítására. = Neveléstörténeti tanulmányok. MPT. Budapest, 1970. 7–66. p.
3. Gyulai Ágost: Opuscula II. 1952. Kézirat.

Egy pedagógus magánkönyvtár évtizedei

CS. BÁNYAI GYÖRGY

Aligha van ma Magyarországon olyan család, ahol ne lennének könyvek, ha mások nem is, mint legalább a tankönyvek, ahol gyerekek is vannak, vagy másutt az innen-onnan származók: néhány bizonyára ott található egy-egy polcon vagy másutt, ahol éppen helyet kaptak. A könyvnelküliség ma már talán nem jellemzője egyetlen családnak sem, csak a mértékben, számukban és minőségükben lehetnek eltérések, ez utóbbiban – a tapasztalatok alapján – igen nagy szélsőségekben.

Az, hogy mennyi és milyen könyvek találhatóak a családi (magán)könyvtárakban, több tényező is befolyásolja: ilyen például, hogy mennyi az „öröklött” könyv, hány tagú a család, milyen mértékű az iskolázottságuk és milyen anyagi forrásokkal rendelkeznek, s nem utolsósorban: milyen a viszonyuk a könyvekhez, ebben mennyire játszik szerepet foglalkozásuk, illetve az az érdeklődési körük, amely a könyvekhez kötődik. Mindezeket befolyásolja a lakóhely is, az a mikrotársadalmi környezet, amelyben a családtagok élnek, dolgoznak.

Ha konkrét családról van szó, természetesen, számos más ok is befolyásolhatja, milyen a könyvekkel történő el látottság, ezeket hogyan, milyen célokra használják, milyen a tartalmi összetétel és a gyarapodás mértéke, s időközönként mennyire válnak feleslegessé bizonyos témájú kötetek, illetve, mennyi válik ki a gyűjteményből, például elköltözik a gyermek és magával viszi a számára nélkülözhetetleneket.

Könyvtárunk, amely két pedagógus munkakörben dolgozó felnőtt (és később két gyermek) főképpen tanulásához, munkájához, művelődéséhez, s a családtagok különböző egyéni érdeklődéséhez kapcsolódó könyvekből és más ismerethordozókból áll, nagyrészt a család együttléte alatt jött létre. Természetesen a gyűjtemény gyarapodásának forrása volt a családi öröklés: főképpen néhány erdészeti, műszaki, útleíró és háztartási témájú könyvvel, valamint regényekkel. Ezek eredetét bejegyzések őrzik.

A könyvekkel „élés”, mint életforma

Verbőczi törvénykönyve
1745. évi kiadásának címoldala

gyermekkoromból ered. Korosztálytól függően számosan emlékezhetnek kőtetekre, amelyeket ma már egyáltalán nem tartunk olyanoknak, amelyeket feltétlenül el kell olvasni, de nekem

Fabianus Zankl 1754-ben kiadott
Descartes-kötetének címoldala

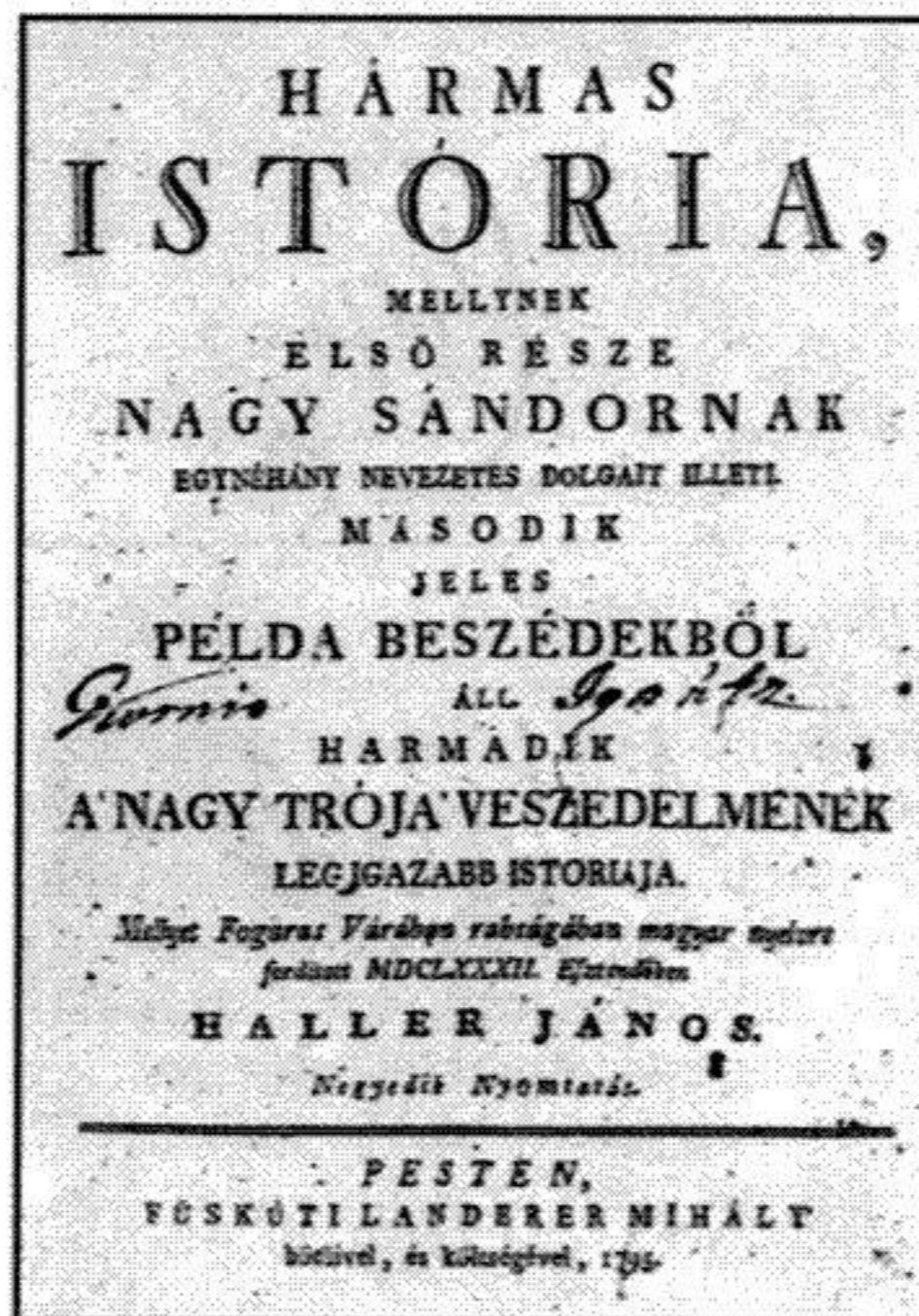
ezek jelentették az első igazi olvasmányélményt, s nagy mértékben befolyásolták későbbi érdeklődésem alakulását is. Számomra ilyenek voltak a szovjet szerzők művei, mint például Az Angara megfékezése, A volokalamszki országút, Távolban egy fehér vitorla, Timur és csapata, Az acélt megedzik, s a ma már extrémnek tarthatók: Kim Ir Szen, Mao Ce Tung, Lenin, Sztálin, Rákosi könyvei (amely utóbbiakat jutalomként is adták annak idején), Aczél Tamás, Móra Ferenc, Benedek Elek, Gárdonyi Géza munkái, de olvastam Darnay-Dornyai Béla Bakony című útleírását, Jókai- és Verne-könyveket, magyar klasszikus regényeket és rengeteg verset is. Már általános iskolás koromban igen vonzódtam az újságokhoz: érdekelték a politikai és a kulturális események, a könyvismertetések, a világ érdekességeiről szóló híradások.

Az olvasáshoz, a könyvekhez történő vonzódásom megalapozásának időszaka az általános iskolás korom volt, majd ezt erősítették középiskolás (gimnáziumi és tanítóképzős) éveim. Tizennégy éves koromig olyan egytanítós iskolákba jártam, ahol a tankönyvön túli olvasás csak esetleges volt, de az a néhány könyv, amely a kezembe került, maradandó élményeket adott. A középiskolákban (s a kollégiumokban) már nagy könyvanyagból válogathattam. A veszprémi Lovassy gimnáziumnak éppúgy nagy számban voltak régi, 19. századi (és néhány még korábbi) könyvei, mint későbbi iskolámnak, a sümegi Kisfaludy gimnáziumnak. Mindkettő könyvtárában nagy élvezettel lapozgattam a szépirodalmi, történeti, természettudományos könyveket, lexikonokat, életrajzokat. Igazi kincsek voltak ezek, amelyek elvezettek a régi korok emberei élete, az akkori tudományok megismeréséhez. Ma is fel tudok idézni szerzőket, könyvcímeket, s szinte magam előtt látok arcképeket, illusztrációkat. Fizikailag is jó volt kézbe venni ezeket a szépen kötött könyveket: közülük számos eredeti bőrkötésben kínálta az olvasnivalót. Bizonyára ezek révén kötődöm a régi, az antikvitást megjelenítő kötetekhez.

Mindkét város könyvtára is segített abban, hogy az újonnan megjelenő szépirodalmi könyveket elolvashassam. Különösen érdekelték a helyi vonatkozású kötetek. Sümegyen főképpen *Kisfaludy Sándor*, *Dornay Kálmán* művei, s itt hallottam először *Szabó Dezsőről*, aki rövid ideig a gimnázium tanára volt, vagy *Ádám Ivánról*, aki igen nagy szerepet játszott a város iskolai és kulturális életében. Székesfehérváron *Ányos Pál*, *Vörösmarty Mihály* és a várostörténeti könyvek keltették fel érdeklődésemet. Ez volt az az időszak, amikortól rendszeres könyvgyűjtő lettem, természetesen úgy, hogy azokat vettem meg, amelyeket el is akartam olvasni. Mivel különböző alkalmakkor sokszor mondtam verseket, (ráadásul, ezek igen közel álltak hozzám, mert képesek voltak jelentősen befolyásolni érzelmi életem fejlődését), nagyon sok verseskönyvet vásároltam, egyre inkább nagyobb érdeklődéssel az első kötetes szerzők műveit. Ezek ma is megvannak könyvtáramban, s néha-néha újra olvasok belőlük egy-egy, számomra emlékeztető, akkor nagy élményt jelentő vagy meghökkentő verset. E kötetek között számos olyan van, amelyek szerzői nem lettek nagy, neves költők, de akkori, fiatalon írott költeményeik, friss hangjuk más jelentettek, mint a klasszikus költők művei. De ugyanez az időszak volt az, amikor mélyen megérintettek *Juhász Gyula*, *Tóth Árpád*, *Nagy László*, *Simon István*, *Weöres Sándor* (ez utóbbi műfordításai is: A lélek idézése), *Illyés Gyula*, *Szabó Lőrinc* (főképpen A huszonhatodik év), *Somlyó György*, *Ágh István*, *Tornai József*, a vasesztergályosból lett *Lódi Ferenc* (Lepketánc című kötet, amelyet oly sokszor előveszek), *Maróti Lajos*, *Puskin*, *Rilke*, *Villon*, *Biron*, *Heine*, *Verlaine*, *Apollinaire* és mások költeményei. A versek azóta is szellemi, érzelmi kísérőim: nincs olyan hét, hogy ne olvasnék el régiakat és újakat. A zene mellett ezek jelentik nekem a könyved kikapcsolódást, a fáradság ellen-szerét.

Amikor a 60-as években főiskolai tanulmányaimat végeztem, szakmai könyvek sokaságát vásároltam meg, s ezek lettek e témájú gyűjteményem alapjai. Az akkori évek a hazai könyvkiadás nagyon intenzív időszakát jelen-

tették: talán ez volt az az évtized, amikor a legtöbb könyv fogyott, s áraikkal mindenki számára elérhetőek voltak. Számos sorozat jelent meg ekkor, s folytatódott a hetvenes években a hazai és külföldi szerzők szépirodalmi kötetivel. (A világirodalom remekei, Remekírók sorozat, a Jókai-összes, *Móricz Zsigmond*, *Mikszáth Kálmán*, *Gárdonyi Géza*, *Fekete István*, *Molnár Gábor*, *Tatay Sándor*, *Bertha Bulcsu*, *Ágh István*, *Tüskés Tibor* könyvfolyamai, a Világjárók kötetei, *Hanzelka* és *Zikmund* sorozata, művészeti albumok, a zene világába tartozók, életrajzok és természetesen pedagógus szerzők kü-

Haller János 1795-ben kiadott Hármas Istoriájának címlapja

lönböző műfajú könyvei.) Közülük nagyon sok gyarapította a könyvtáramat. E korai provenienciájú kötetek ma már jelentős értékűeknek tartom, elsősorban természetesen szellemi, könyvészeti vonatkozásaik miatt. Jó néhány olyan szerző munkája is helyet kapott a polcokon, amelyek ismeretterjesztő jellegük miatt felhasználhatóak voltak.

A könyvek beszerzésének számos forrása volt (és van): vásárlás könyvesboltokban, antikváriumokban, könyvkiadással foglalkozó intézményektől (múzeumok, levéltárak, könyvtárak, főiskolák, egyetemek, egyházak stb.), szervezetektől, magánszemélyektől, de számos könyv tiszteletpéldányként, re-

cenzióírással történő felkéréssel, baráti és más jellegű személyes ajándékként vagy szerzői példányként került a gyűjteménybe. Az évek folyamán a beszerzések forrásaiban arányeltolódások történtek. A legnagyobb változás az, hogy a könyvesboltokból és az antikváriumokból történő vásárlás radikálisan csökkent, s jelentőssé vált a térítésmentesen megszerzett kötetek száma. Az évenkénti gyarapodás átlagosan 110–150 kötet közötti, de néhányszor ezt meghaladó is volt. A jelenlegi állomány (többszöri, különböző okok miatt történt csökkenés után) kb. négyezer kötet.

Az évek folyamán – különböző személyes szükségletek és külső körülmények miatt – a témakörök szerinti összetétel aránya is változott. Az utóbbi évtizedben radikálisan csökkent a szépirodalmi és lektúr jellegű kötetek gyarapodása, s megnőtt a szakkönyvek (pedagógia, történelem, irodalomelmélet, természettudományok), a kézikönyvek, a lexikonok, a szótárak és igen intenzív lett a helyismereti, helytörténeti művek. Két speciális kisgyűjtemény színezi az anyagot: a régi, 19. század előtti könyvek, valamint minikönyvek. Mindkét csoportban inkább az egyediség jellemző rájuk, témájuk szerint együtt nem sorolhatók valamely főcsoportba.

Jelentős a kézikönyvek, lexikonok, szótárak száma. Többek között megtalálható a pedagógiai lexikon négy különböző időszaktól (a háromkötetes Az elemi népoktatás enciklopédiája 1911–1915-ből, a kétkötetes Magyar pedagógiai lexikon 1933–34-ből, a négykötetes Pedagógiai lexikon 1976–79-ből, a háromkötetes 1997-ből), A magyar irodalom története, a Magyar néprajzi lexikon, a Larousse, a Magyar írók élete és munkái, a Magyar irodalmi lexikon (négy különböző időszakból), a Magyarország története, a Magyar nagylexikon, a Minerva nagy képes enciklopédia, A magyar sajtó története, a Krónika-kötetek, zenei, képzőművészeti, művészettörténeti lexikonok stb. Ezek sokat segítettek abban, hogy nem kellett kimozdulni a dolgozószobából akkor, ha egy-egy cikk, tanulmány, könyv megírásakor szükség volt valamilyen adatra, tényre, foglalommagyarázatra. A szótárak közül né-

mely nyelvből több változat is található. (Német, angol, francia, orosz, latin, esperanto, spanyol, s természetesen hozzájuk tartozik több nyelvkönyv is.)

A szépirodalmi kötetek körében dominánsak a hazai szerzők művei. Különösen jelentős számmal szerepelnek az ismertebb költők, például Illyés Gyula (olyan korai kötetekkel is, mint a *Hősökről beszélek*, a *Koratavas*, a *Tűfoka*, a *Fáklyaláng*, az *Új versek*, s természetesen a később megjelentek másoknál is), Simon István (szintén koraiak: *Egyre magasabban*, *Nem elég*, *Himnusz az értelemhez*, *Pacsirtaszó*, *Almafák*, *Gyümölcsoltó*), Nagy László (*Tűnj el fájás*, *Erdőn*, *mezőn gyertya*, *Adok nektek aranyvesszőt*, műfordításai, naplói), Ágh István (prózai kötetei is), a jóbarát *Garai István* valamennyi kötete, egyik kedves költőm, *Várnai Zseni* könyvei, s ugyanígy *Rab Zsuzsa*, *Egerszegi Ferenc*, *Bodosi György*, *Géczi János*, *Kemény Géza*, *Németh István Péter*, *Szentmárki László* verseskötetei és számosan mások egy (például *Cserhát József*, *Koncz István*) vagy több művükkel. De nem hiányoznak *Balassi*, *Batsányi*, *Kölcsey*, *Kisfaludy Sándor*, *Vörösmarty*, *Petőfi*, *Endrődi Sándor*, *Ady*, *József Attila*, *Juhász Gyula*, *Tóth Árpád*, *Szabó Lőrinc* és a későbbi szerzők művei, s a Szép versek kötetei sem.

A szépprózai művek között ott található Jókai, Mikszáth, Móricz, Eötvös József és Károly, Gárdonyi Géza s mások sorozatai vagy egynéhány alkotásuk (a költők közül is), de szinte teljes a *Tatay Sándor* által írott kötetek sora (olyan koraiakkal, mint a *Zápor*, a *Simion család*, s természetesen a számomra kedves későbbi, a *Bakonyi krónika*), valamint *Fekete István*, *Molnár Gábor*, *Kodolányi János*, *Krúdy Gyula*, *Váth János*, *Szentmihályi Szabó Péter*, *Lipták Gábor*, *Jankovich Ferenc*, *Passuth László*, *Lengyel József*, *Tornai József*, *Darnay Kálmán*, *Vathy Zsuzsa*, *Bartalis Imre*, *Kellei György*, *Hogyor József*, *Szalóky Károly*, *Kapcsándy Sándor*, *Fülöp Lajos* és mások művei.

A külföldi prózaírók és költők közül minden földrésről képviselve van egynéhány, nem túl sok kötetel, azonban a könyvek e csoportja esetleges összetételű, nem tudatosan válogatott.

A könyvtár mennyiségileg is jelentős

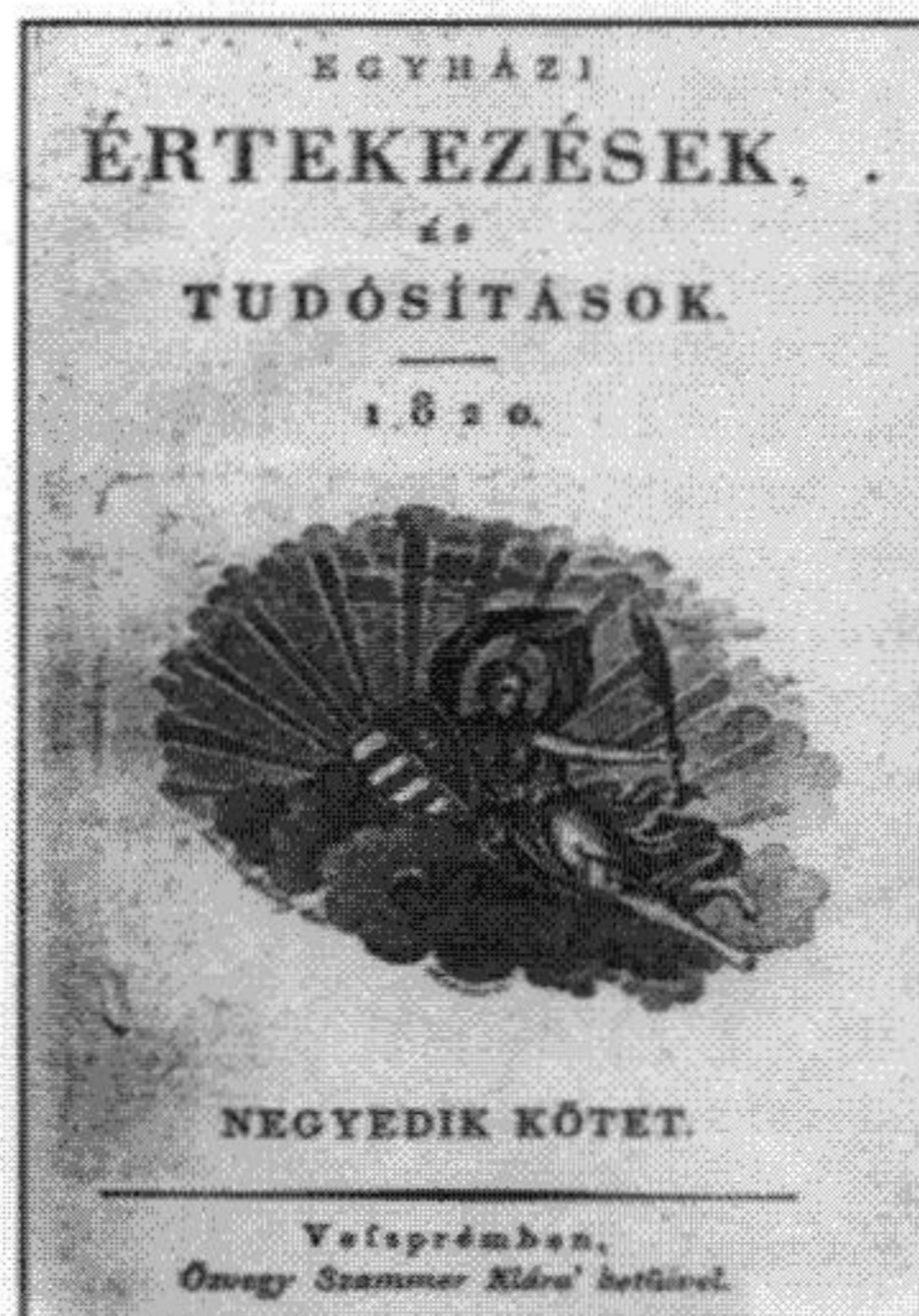
része a pedagógiai körébe tartozik. Tanulmányokhoz, foglalkozáshoz kötődnek. Főképpen vásárlással gyarapodott e gyűjteményrész: korábban a Tan-

Illusztráció a *Hármas (h)istóriából*

könyvkiadó, majd a Nemzeti Tankönyvkiadó, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum kiadványaival (ez utóbbinak jelentősek a reprintjei), főiskolák, egyetemek, helyi kiadók által megjelentetettekkel (múzeumok,

A Veszprémben az 1820-as években megjelent folyóirat címlapja

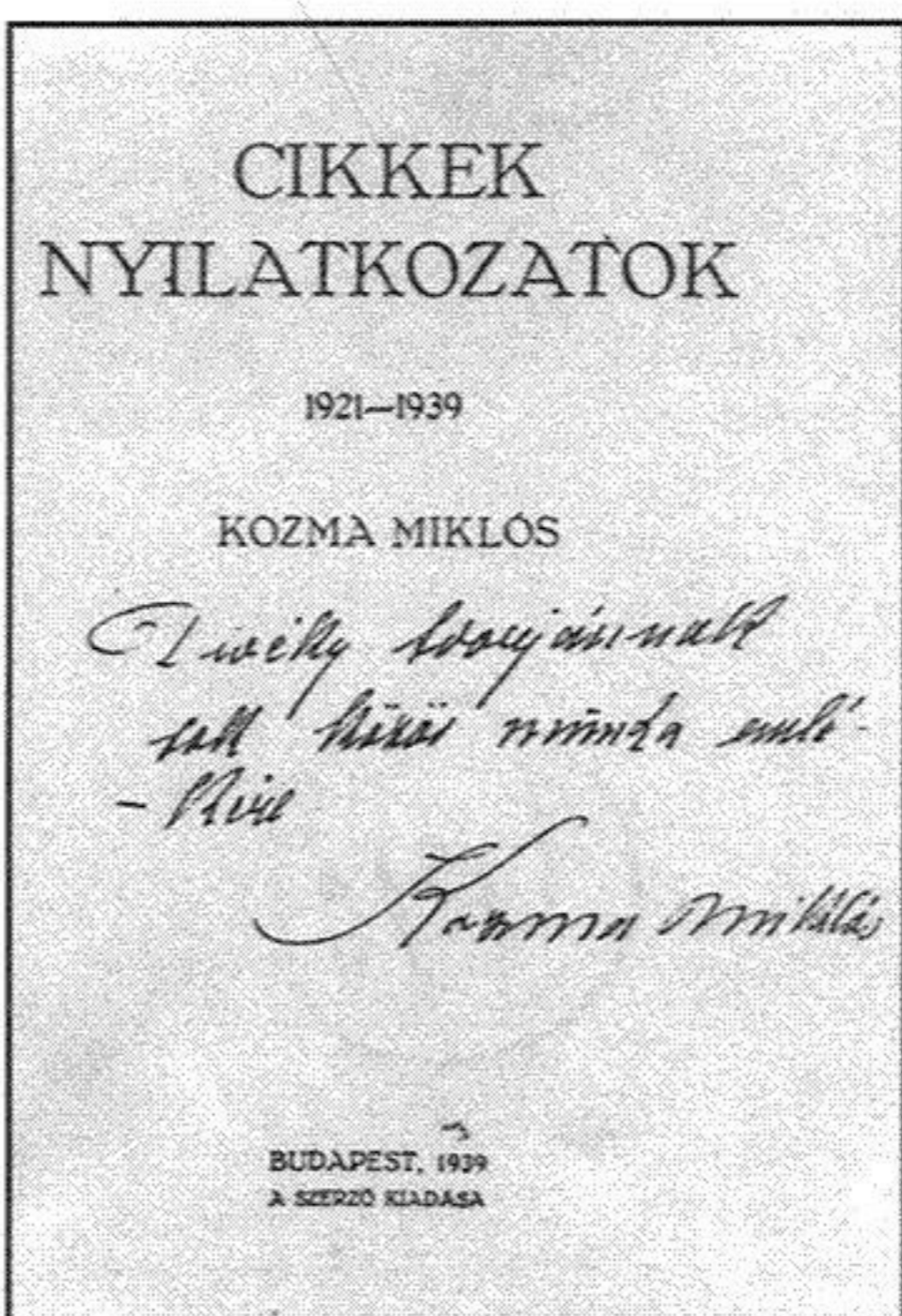
pedagógiai intézetek, levéltárak, magánkiadások stb.) Számosat antikváriumban vásároltam, s ugyancsak jelentős mennyiségűek azok, amelyeket baráti közvetítéssel vagy ajándékként kaptam. Közöttük számos történelmi értékű is van: a legkorábbi *Szilasy János* Nevelés tudománya című kétkötetes munkája, amely Budán 1827-ben jelent meg. Első kiadású kötet(ek)ből olvashatom például *Lubrich Ágost*, *Kármán Mór*, *Fináczy Ernő*, *Békefi Remig*, *Nagy László*, *Kiss Áron*, *Imre Sándor*, *Kornis Gyula*, *Pintér Jenő*, *Drozdy Gyula*, *Huszár Győző*, *Veszely Ödön* munkáit. Mindig nagy élményt jelentenek, ha kézbe veszem ezeket: visszavezetnek a maguk korába, s szinte átélem azt a kort, amikor megfogalmazták a hazai nevelés aktuális teendőit, s irányt szabtak a hazai közoktatásnak, a felsőoktatásnak. Későbbi kiadásban vannak könyveim például *Brunszvik Teréztől*, *Vajda Pétertől*, *Tessedik Sámuel*től, *Táncsics Mihály*től és sok más jeles pedagógustól. Foglalkozásom, hivatásom révén sokszor idézem őket, azokat a gondolataikat, amelyek átvezették a későbbi, nagy pedagógusokhoz, teoretikusokhoz. Késztetést éreztem ahhoz, hogy a közelmúlt és napjaink pedagógiai szerzőinek munkái számomra mindig kéznél legyenek. Olyan szerzők munkái segítettek, segítik oktatómunkámat, mint *Ágoston György*, *Zibolen Endre*, *Simon Gyula*, *Nagy Sándor*, *Petrikás Árpád*, *Bajkó Mátyás*, *Gáspár László*, *Tóth Lajos*, *Medvegy Antal*, *Mészáros István*, *Mann Miklós*, *Horváth Márton*, *Komlósi Sándor*, *Pataki Ferenc*, *Orosz Sándor*, *Zsolnai József*, *Nagy József*, *Kelemen Elemér*, *Lányi Katalin*, *Kovátsné Németh Mária*, *Fehér Erzsébet*, *Fehér Katalin*, *Kurucz Rózsa*, *Szekszárdi Júlia*, *Sallai Éva*, *Németh András*, *Pukánszky Béla*, *Horvánszky Nándor*, *Bábosik István*, *Falus Iván*, *Kotnyek István* és mások. Külön részt alkotnak azok a kötetek, amelyeket a Veszprém megyében működő (tt) pedagógus kollégáim írtak. Közülük elsőként is a közelmúltban elhunyt majd negyedszázadon át két jó barátomat, *Süle Sándort* és a több, mint húszkötetes *Fonay Tibort* kell említenem. Mindkettőhöz nemcsak emberi kvalitások, hanem szakmai és közéleti munkájuk révén is kötődtem. Olyan kitűnő

pedagógus kollégáim munkáit őrzöm és hasznosítom, mint *Pacsuné Fodor Sára, Bontó Józsefné, Mester Miklósné, Tatai Zoltán, Tungli Gyula, Tóth József, Kapor Károly, Balassa Benő, Oszvald József, Tóth Dezső, Miklós Tamás, Borsi Lőrinc*. Szerencsémre, könyveik száma folyamatosan gyarapodnak, s nemcsak érdeklődéssel olvasom ezeket, hanem találkozásaink, jóízű beszélgetéseink emlékezetessé is teszik személyüket.

Rendszeresen gyűjtöm a megyében újonnan megjelenő iskolatörténeti évkönyveket. Ha antikváriumban fellelek egy-egy régebbit (1948 előtti), megvásárolom, nemcsak azért, hogy teljes legyen a gyűjteményem, hanem azért is, mert munkáimhoz sok segítséget adnak ezek tanulmányai, adatai. Örömmel töltenek el a közelmúltbeli és az új kötetek, mert számos iskolával volt (és részben van) kapcsolat, s nagyon sokan személyes ismerőseim azok a tanítók, tanárok, igazgatók, akik ezekben a régi, klasszikus iskolai értesítők hagyományait követve jelentetik meg tanulmányaikat, ismertetőiket. Mindezek mellett különböző, más, a pedagógiai interdiszciplináris területeihez tartozó művek színesítik az állományt.

Természetesen külföldi szerzők művei is megtalálhatók, inkább csak esetleges, céljellelű alkalmi vásárlásból vagy más forrásból, többek között *Comenius, Erasmus, Kant, Chmaj, Makarenko, Dewey, Krupszkaja, Dupanloup, Mjelnikov, Kairov, Rousseau, Pestalozzi, Montessori* stb. egy vagy több munkája.

A természettudományok köréből a biológiai, földrajzi könyvek a dominánsak. Kézikönyvek, lexikonok, külföldi és hazai tájakat, országokat bemutató kötetek, útleírások, határozókönyvek, kutatóintézetek, múzeumok kiadványai, atlaszok, térképek reprezentálják e két témakört. Jelentős számúak a Bakonnyal és a Balatonnal foglalkozó kötetek (geológiai, zoológiai, botanikai tanulmánygyűjtemények, útikalauzok stb.) Közülük többnek, főképpen a régebbieknek már csak tudománytörténeti jelentőségük van. Számomra jól hasznosíthatók azok a sorozatok, amelyek e két térség kutatási eredményeit tartalmazzák, így a zirci Bakonyi Természettudományi Múze-

*Kozma Miklós dedikációja
Divéky Adorján történésznek
kötete belső címoldalán*

um Közleményei, A Bakony természeti képe című kutatóprogram kiadványai, A Balaton tudományos tanulmányozásának eredményei, a Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei természettudományos kötetek. Olyan, helyi kötődésű szerzők munkáit őrzöm, mint *Cholnoky Jenő, Lóczy Lajos, Rómer Flóris, Entz Géza, Majer Antal, Pap Jenő, Tóth Sándor, Ditzel Gyula, Barta Zoltán, Bali József, Zákonyi Ferenc, Illés Ferenc, Jármay Ervin, Tóth József*. Szívesen lapozgatom a Magyar Földrajzi Társaság Könyvtára múlt század elején megjelent kötetét, a hazai és külföldi tájakat, városokat bemutató albumokat (többek között a veszprémi *Szelényi Károlyéit*), a nemzeti parkokról szólókat, s mindig kíváncsisággal olvasom újra és újra például az 1909-ben kiadott *Séta a világ körül* című munkát, vagy az újabbakat, például a Magyar Könyvklub és a Reader's Digest kiadványait. (Csak néhány ez utóbbiak közül: *Vonattal a Föld körül, Vadregényes tájakon, Varázslatos Föld körüli utazás, A természet ABC-je*.)

A történelmi témájú könyvek valamennyi kort felölelik, ezek szoros tartozékai, szükségletei néhány munkámnak. Közöttük vannak monográfiák, életrajzok, albumok, kronológiák, tanulmánykötetek, lexikonok, fogalomtá-

rak, levéltárak ismertetői, országtörténelmek stb. Néhány régi kötet színezi ezeket, például *Verbőczy István Magyar és Erdély országnak törvénykönyve 1745-ből, II. Frigyes élete 1789-ből, Haller János Hármaskönyve 1795-ből, országgyűlési naplók a 19. század első feléből* stb.

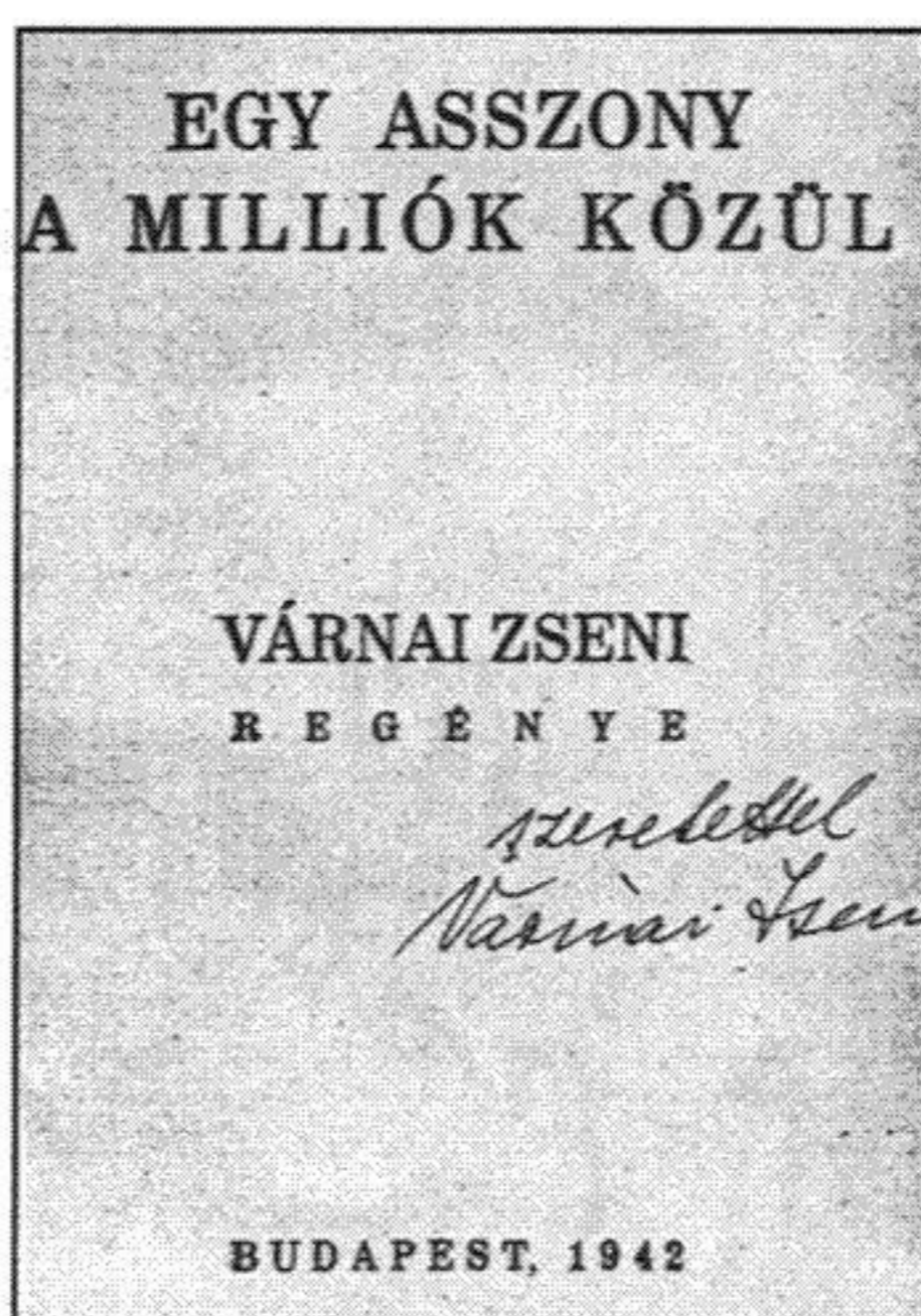
Nagyszámúak azok a helytörténeti, történelmi kötetek, amelyek Veszprém megyei vonatkozásúak. Múzeumok (pl. a veszprémi, a pápai, a sümegi, a tapolcai), a megyei levéltár, különböző intézmények, civil szervezetek, önkormányzatok és magánkiadások több száz kötete jelzik a helyi kutatások gazdagságát, eredményességét. Közöttük számos az, amely ismeretterjesztő jellegű: a helyi lakosok számára készültek vagy a kiránduló diákok, a turisták érdeklődését igyekeznek kielégíteni. Ezeket és a tudományos célúakat kivétel nélkül gyűjtöm. Így megtalálhatók a Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei történelmi kötetek, a Magyarország régészeti topográfiája Veszprém megyei kötetek, a pápai és a sümegi múzeumok kiadványsorozatai, s olyan közelmúltbeli és mai megyei szerzők, mint *Veress D. Csaba* hadtörténeti és falumonográfia sorozata, *Zákonyi Ferenc, Hungler József, Pacsuné Fodor Sára, Illés Mária, Oláh Ferenc, Rátz István, Kövy Zsolt, Mezei Zsolt, Hudi József, Miklós Tamás, Hamar Imre, Andrassy Antal, Körmendy József, Lichtnecker András, Somfai Balázs, Miklósi Sikes Csaba, Hoga György, Dalányi József, Tatai Zoltán, Törőcsik Zoltán, Bándi László, Márkus Zoltán, Giay Frigyes, Nádházi Lajos* egy vagy több kötete.

A könyvtár néhány további gyűjteményrésze: Néprajzi, amelyekben főképpen a megyebeli vonatkozásúak vannak nagyobb számban (*Vajkai Aurél, Lackovits Emőke, Tamás Károlyné* munkái), de jónéhány más hazai tájakra is (*Vankóné Dudás Juli, Erdélyi Zsuzsanna* könyve stb.), s több erdélyi vonatkozású is (fotóalbumok). Jelentős a vallásos, szakrális kötetek száma: egyháztörténeti művek, vallásos néprajzi munkák, albumok alkotják e csoportot. Ugyancsak számos mű alkotja a könyv- és könyvtártörténeti részt. A művészeti gyűjteményben fotóalbumok, zenei és képzőművészeti (festé-

szeti, grafikai, szobrászati, iparművészeti), az életrajziakban főképpen politikusokról, írókról, költőkről, zeneszerzőkről, énekművészekről, történelmi személyiségekről, pedagógusokról szóló művek és életrajzi lexikonok, bibliográfiák találhatók. Családi indíttatásúak az erdőművelési, erdőtörténeti, vadászati témájú kötetek.

A gyűjtemény különlegességei az erdélyi vonatkozású kötetek, így például az erdélyi rendek 1792-ben tartott országgyűlésének Kolozsváron kiadott korabeli jegyzőkönyve, az Erdélyi Nagyfejedelemség 1834. évi, ugyancsak Kolozsváron kiadott országgyűlési jegyzőkönyve, az 1940-ben a Magyar Történelmi Társulat által kiadott Erdély-kötet, útleírások, fotóalbumok, életrajzi kötetek. Ugyanígy a különlegességek közé sorolhatók az 1575-ben Strassburgban kiadott gyógyító eljárások leírását és kézzel színezett, gyógynövényrajzokat tartalmazó német nyelvű kötet, vagy az 1649-ben Rotterdamban megjelent, *Joanne de Medionalo* által írt orvosláskönyv (Salernitana), az 1745-ben kiadott, Descartes filozófiáját magyarázó Fabianus Zankl kötete, s az Egyházi Értekezések és Tudósítások című, az 1820-as években Veszprémben megjelent folyóirat kötet terjedelmű lapszámai. De számos unikális darab van a XIX. század második feléből is.

Több száz kötetben található dedikációk. Nagyobb részük az utóbbi két évtizedből származik, azoktól, akikkel különböző munkáim során kapcsolatba kerültem. Közöttük vannak írók, költők, pedagógusok, művelődéstörténészek, képzőművészek, helytörténeti és természetkutatók stb. Ezek nagyon kedves emlékeim, mindig meghatódok, ha ilyet veszek a kezembe, mert ekkor nem csak rájuk emlékezem, hanem azokra a pillanatokra, órákra is, amelyekkor megszülettek ezek a bejegyzések. Természetesen, vannak olyan dedikációk, ex librisek, amelyek más provenienciájúak, ezekre többnyire antikváriumokban bukkantam rá. (Például Várnai Zseni, Lőrincze Lajos, Finácz Ernő, Kozma Miklós és mások kötetére.) Emlékeztetések számomra azok a dedikációk, amelyekkel azok a szerzők tisztelték meg, akiknek a kötetit lektoráltam vagy/és szerkesztettem.

Várnai Zseni dedikációja regénye belső címodalán

A könyvanyagot folyóiratok, cd-k, cd-romok, hanglemezek és hangkazeták egészítik ki.

Az évek folyamán számos könyvet, aprónyomtatványt juttattam el különböző múzeumoknak, levéltáraknak, mert úgy tartom, amelyek számomra már szükségtelenek, vagy felesleges példányom is van, egy másik gyűjteményben a helyük.

A könyvtáram csak egyik forrás a munkámhoz, mert természetes, hogy igénybe veszem a közművelődési és a szakkönyvtárak szolgáltatásait, többek között még a könyvtárközi kölcsönzést is. Azt azért még hozzáteszem, hogy a könyvek olyan eszközök számomra, amelyek úgy kapcsolódnak a munkámhoz, hogy elengedhetetlenek, másrészt olyan intellektuális és érzelmi élményt adnak, amelyet csak azok érezhetnek át, akik becsülni tudják a múlt világának, embereinek nyomtatásban megőrzött tudását, azt a milliót, amely számunkra már a múlt, de elmerenghetünk azon, hogy a könyvek által ment-e előbbre a világ. Bizonyára igen. A ma és a jövő nemzedékeinek átörökített tudás a bizonyíték erre, amely alapja minden továbbinak, hogy divatos, de nagyon fontos kifejezéssel mondjam, a tudásalapú társadalom jövőjének, amelyért és amelyben mindenkinek személy szerint is sokat kell majd tennie, főképpen nekünk, tanítóknak, tanároknak a tantermekben és a könyvtárakban egyaránt.

KÖNYVISMERTETÉS

Tokaj a világirodalomban

A tájirodalom gazdag hazai könyvészete újabb, rangos kötetel gyarapodott. A tokaji táj nemcsak természeti látványként különleges, hanem elsősorban azért, mert Európaszerte (sőt, a tengerentúl is) ismert borféléseink szőlőinek termőhelye.

Szerteszórtan számos adat, szöveg volt ismert arról, hogy különböző népek, jeles személyiségek milyen kitüntetett rangra érdemesítették a tokaji borokat. E kultusz megteremtésében (igaz, koronként más-más hőfokon) nagy szerepe volt azoknak, akik nemcsak áldoztak Bacchus itteni nedűjének, kóstolgatták a vulkántűz erősségű, zamatos aszúborokat, hanem írtak is róluk tudósításokat, verseket, beleszótták irodalmi alkotásaikba, vagy anekdotaként adtak tovább egy-egy vagabundusos, bormámorban megtörtént tréfát, eseményt.

A kötet a Tokaji Íróklub Egyesület kezdeményezésére jött létre. Ebbe összegyűjtötték a Tokajt vagy/és az itteni bort említő, nem magyar nyelvű szépirodalmi és más szövegeket. Az első rész, a Tanulmányok számos szerző (köztük Kiss Gy. Csaba, Szörényi László, Mádl Antal, Ircsik Vilmos) írását közli arról, hogy egy-egy nemzet irodalmában vagy szerzője által hogyan, miként említették a tokaji. A középkori előzményeket A tokaji bor dicsérete a humanista, illetve jezsuita neolatin irodalomban című tanulmány mutatja be.

A második rész, a Szöveggyűjtemény nemzetek, ezen belül kronológiai rendben tartalmazza a szépirodalmi és más (útirajz, visszaemlékezés, levélrészlet) szövegeket. (A kitűnő, az eredeti hangulatot, szövegmielőtt visszaadó fordítások nagyban emelik az olvasásélményt.) A szemlézett irodalom nemzetei: lengyel, olasz, német, ukrán, orosz, svéd, dán, norvég, finn, angol, üz-bég, chilei. A Benedicta terra, benedictus ego című rész anekdotákat, érdekességeket tartalmaz. A kötetet idegen nyelvű összefoglalók, az irodalmi szemelvények forrásai és a gazdag képanyag jegyzéke zárják.

(Sturm László szerk.: Tokaj a világirodalomban. Miskolc: Felsőmagyarországi Kiadó, 2000. – 252 p.)

T. J.

Jelentés a magyar közoktatásról 2000

Az Országos Közoktatási Intézet (1995 és 1997 után) harmadszor jelentetett meg összefoglaló jelentést a hazai közoktatás állapotáról a korábbiaknál lényegesen megnövekedett, öt és félszáz oldalas terjedelemben.

E kötetek időszakonkénti megjelenetésének számos oka és értéke van: többek között, egyrészt, hogy a kilencvenes években a közép-kelet-európai térségben szinte példátlan mértékben alakult át a magyar közoktatás (a fenntartás, a struktúra, a tartalom és a gazdasági környezet vonatkozásában egyaránt), s e változások nyomon követése, regisztrálása uniós követelmény is, másrészt a hazai nyilvánosság, a szakma tájékozódásához nélkülözhetetlen információbázis. Ezért is olvasható az Előszóban, hogy „A kötetet a korábbiakhoz hasonlóan azoknak ajánljuk, akik akár egyszerű állampolgárként, akár döntéshozóként érdeklődnek a közoktatás ügye iránt. Reményünk szerint nemcsak a közoktatás helyi és központi irányítói, az oktatással foglalkozó politikusok, közigazgatási szakemberek és vezetők fogják olvasni, hanem mindazok a pedagógusok, szülők, pedagóguspályára készülő egyetemi, vagy főiskolai hallgatók és érdeklődő polgárok is, akik kíváncsiak arra a tágabb oktatásügyi környezetre, amelyben az iskolák működnek.”

A korábbi kötetekhez képest nemcsak a terjedelemben történt lényeges változás (ami lehetőséget adott a részletesebb adatközléshez, a folyamatok elemzéséhez és részben az értékelésekhez), hanem abban is, hogy az egyes fejezeteket a szerzők nevével jegyezték (ami bizonyos személyes megközelítést is feltételezhet a témakör feldolgozásában). Változás az is, hogy a korábbiaktól eltérően nemcsak az utóbbi évekről nyújt áttekintést, hanem az elmúlt évtized egészéről, ennek folyamairól is tájékoztat, s figyelmet fordít a szövegben alkalmazott fogalmak és a bemutatott összefüggések magyarázatára. A szerkesztők megjegyzése szerint dilemmát jelentett számukra az ismétlődő és az új elemek megfelelő arányának megtalálására. Ezt úgy oldották

fel, hogy bár át is vettek ezekből, de számos esetben csak hivatkoznak a korábbi kötetek adataira, szövegeire.

Az első fejezetben, amely a közoktatás gazdasági és a társadalmi környezetének változásáról szól, olyan folyamatokat mutat be *Halász Gábor* és *Lenner Judit*, amelyek a legjelentősebb hatást gyakorolták erre a szektorra. A meghatározó tényezők között említik a hazai és a globális kihívásokat, a negatív tendenciájú (ld. születési ráta) demográfiai folyamatokat (amelyen belül vagy ellenére a hazai populáció iskolázottsága jelentős mértékben nőtt). Elemzik a jövedelem és fogyasztás alakulását, a munkaerő-piaci folyamatokat, a szegénység jellemzőit, a fiatalok egészségi állapotát, a deviancia különböző megnyilvánulási formáit és jelentős terjedelemben az oktatás és a közvélekedés néha ellentmondásos problémakörét.

A közoktatás-irányítás különböző aspektusairól, eredményeiről és problémáiról *Palotás Zoltán* írt összefoglalót. Bár viszonylag jól működik a többszintű (központi, területi, helyi) irányítási struktúra, néhány területen stabilizálni, másutt átformálni, módosítani szükséges a kapcsolódó tevékenységeket. E fejezetben olvashatunk a jövő egyik legfontosabb közoktatási struktúrájáról, az értékelési, statisztikai és információs rendszerről, valamint a pedagógiai szolgáltatásokról. Ugyancsak nagyobb szerepe lesz talán az irányító szférában a társadalmi partnereknek, amelyek a nagyobb nyilvánosság megteremtéséhez is ösztönzést és segítséget adhatnak.

A kötet egyik kulcsfejezete az, amelyik a közoktatás finanszírozását taglalja. (Szerzője *Balogh Miklós*). Ebben négy problémakör elemzéséről olvashatunk: a közoktatási kiadások (pozitív tendenciájú) alakulásáról, a finanszírozási rendszerben történt változásokról, a kiadások és a bevételek szerkezetének módosulásáról és a finanszírozás hatékonyságáról.

Egészen a közelmúltig a közoktatás egyik nagy problémája a rendszerben történő tanulói továbbhaladás volt. Im-

re *Anna* és *Lannert Judit* e kérdéskört az oktatási rendszer elemzésével, a nemzetközi tendenciák bemutatásával dolgozta fel: ismertetik a hazai iskolaszerkezet alakulását, s részletesen jellemzik a közoktatás egyes szintjeit, a szabályozások hatását, a korrekciós lehetőségeket, a kilépőket fogadó rendszereket, s kitérnek az oktatás és a munka világa közötti átmenet pedagógiai és foglalkoztatási kapcsolataira. Áttekintést adnak a felnőttoktatás helyzetéről, valamint bemutatják az oktatási rendszer két, nem önkormányzati szektorát, az egyházi és magánoktatást.

Terjedelms részt az oktatás tartalmával foglalkozó fejezet, amelyet *Vágó Irén* készített. Az általános összefüggések bemutatása után a tartalmi szabályozás rendszeréről, magáról az oktatás tartalmában bekövetkezett változásokról és ezek közvetítőiről (ez utóbbiakban a tankönyvekről, a taneszközökről és a szakmai fejlesztési programokról és alapokról) ír. Az iskolák belső világát *Szekszárdi Júlia* elemzi, benne a tanítás, a tanulás és a nevelés változásait, az iskolán belüli viszonyok alakulását, valamint a tanulókat és a tanulói közösségeket. A pedagógusokról szóló részben *Nagy Mária* a statisztikai adatok alakulásának bemutatását követően jellemzi a foglalkoztatást és a bérezést, s egy nagyon fontos kérdésre is kitér: a tanárok pedagógiai tudására, a tantestületek szakmai kultúrájára. Végül a pályára történő felkészülést tekinti át.

Egy következő fejezetben *Halász Gábor* a minőség és az eredményesség fogalmait értelmezi, majd bemutatja az 1999-es Monitoring vizsgálat eredményeit, az ezt meghatározó tényezőket és az eredményesség mutatóit.

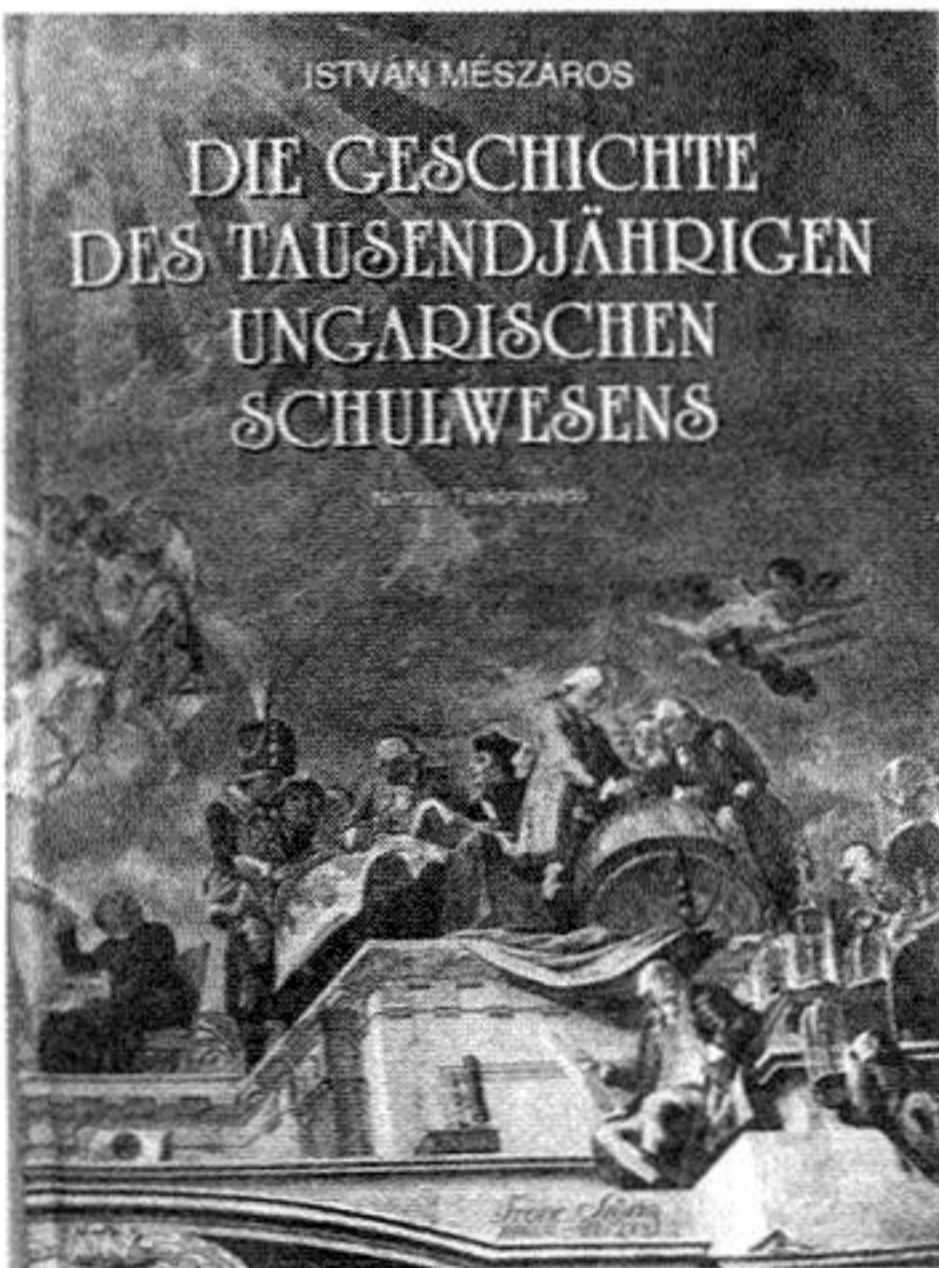
Az oktatás speciális, a fogyatékos és a kisebbségekhez tartozó gyermekek igényeiről és a közoktatásban megnyilvánuló egyenlőtlenségekről és méltányosság-problémákról *Radó Péter* írt meg gondolkodtató tanulmányt.

(Jelentés a magyar közoktatásról 2000. Szerk.: *Halász Gábor* és *Lenner Judit*. Bp.: Országos Közoktatási Intézet, 2000.)

Az ezeréves magyar iskolaügy története

A fenti címmel jelent meg egy neveléstörténeti kötet. A hazai oktatásügy alakulásáról szóló dokumentum szöveg- és képanyagának összeállítását *Mészáros István* neveléstörténész végezte a Nemzeti Tankönyvkiadó felkérésére.

A mű különlegessége, sőt jelentősége, hogy két külön kötetben angol és német nyelven jelent meg. Németre *Lieber Péter*, angolra *Pásztor Péter* fordította. Ily módon külföldi érdeklődők is megismerhetik a magyar iskolaügy és ezzel együtt kultúránk (ki)alakulását. Ebben a történeti folyamat-

ban generációk egész sora kapott képzést.

Az olvasó felfigyelhet arra – amire a szerző is rámutat –, hogy a magyar iskolaügy és kultúra, valamint az európai szellemi és kulturális értékek kibontakozása között szoros az egymásra hatás, a képzésben a kölcsönhatás.

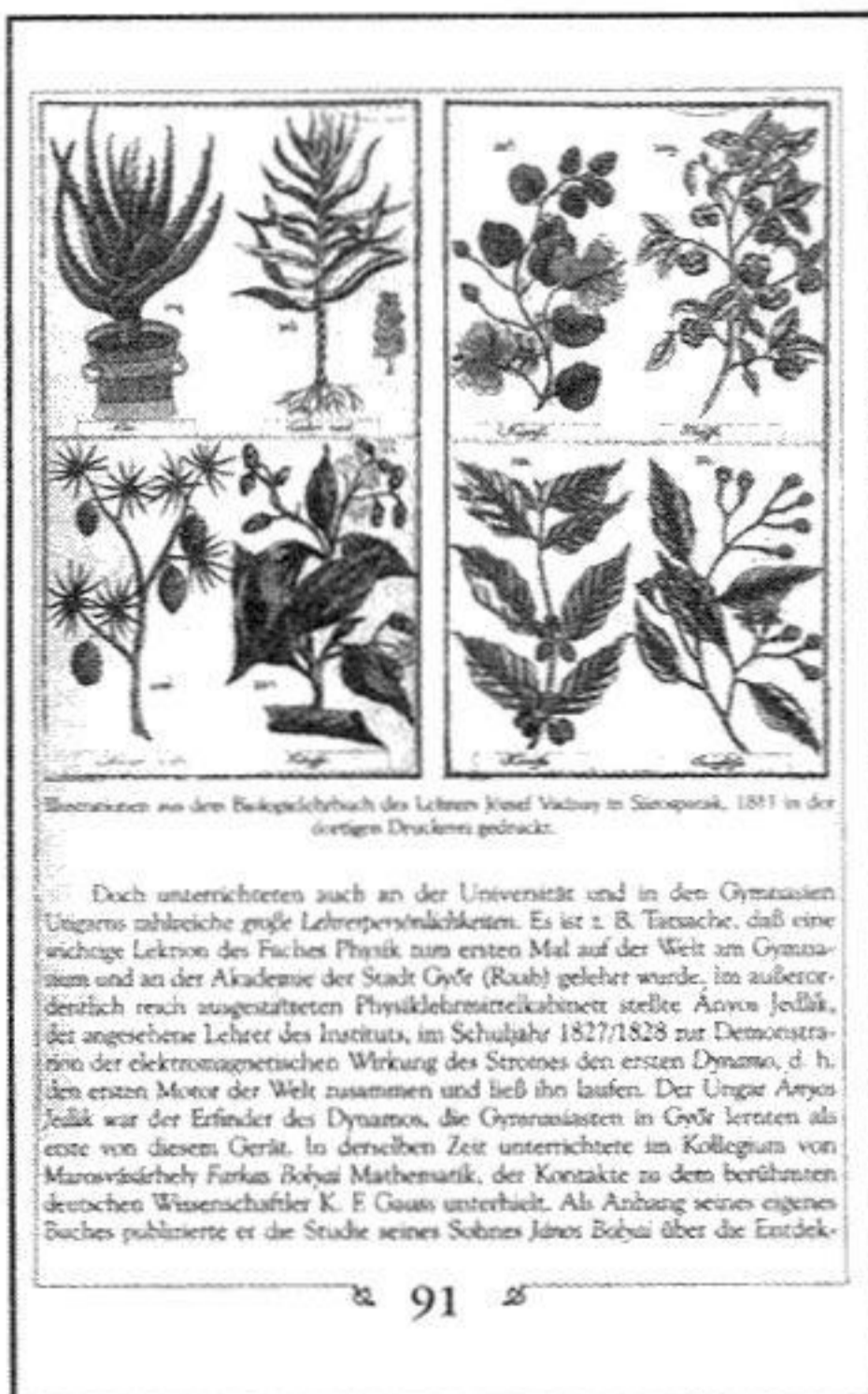
Sok olvasónak – kutatóknak, szakembereknek, de érdeklődő kívülállóknak is – érdekes olvasmányt jelenthet a magyar fejlődés tíz évszázadának áttekintése.

Kultúránk és történelmünk alakulását, a magyarság kálváriáját már a könyv tartalomjegyzéke is érzékelteti a következő fejezetekben: Európa szívében (Im Herzen Europa), Fejlődés akadályokkal (Entwicklungsprobleme), Az iskola jelen útja (Die Schule heute), Az iskola jövője (Die Schule morgen), Az iskola a 21. században (Die Schule im 21. Jahrhundert), Az iskola a 21. században (An der Schwelle des 21. Jahrhunderts).

Fejlődés akadályokkal (Entwicklungsprobleme), Az iskola jelen útja (Die Schule heute), Az iskola jövője (Die Schule morgen), Az iskola a 21. században (Die Schule im 21. Jahrhundert), Az iskola a 21. században (An der Schwelle des 21. Jahrhunderts).

Az nyilvánvalóan ismert – írja a szerző –, hogy a magyar törzsek több évszázad után a 890-es években telepedtek le mai hazájukban, a Kárpát-medencében. Tehát több mint 1100 éve él a magyar nép ezen a területen más népekkel együtt Európa közepén. Ezer évvel ezelőtt az esztergomi érsek helyezte István fejére a pápától kapott koro-

Doch unterrichteten auch an der Universität und in den Gymnasien Ungarns zahlreiche große Lehrpersonen. Es ist z. B. Tatsache, daß eine wichtige Lektion des Faches Physik zum ersten Mal auf der Welt am Gymnasium und an der Akademie der Stadt Győr (Raab) gelehrt wurde, im außerordentlich reich ausgestatteten Physiklaboratorium stellte Ányos Jedlik, der angesehenste Lehrer des Instituts, im Schuljahr 1827/1828 zur Demonstration der elektromagnetischen Wirkung des Stromes den ersten Dynamo, d. h. den ersten Motor der Welt zusammen und ließ ihn laufen. Der Ungar Ányos Jedlik war der Erfinder des Dynamos, die Gymnasialisten in Győr lernten als erste von diesem Gerät. In derselben Zeit unterrichtete im Kollegium von Marosvásárhely Ferenc Bolyai Mathematik, der Kontakt zu dem berühmtesten deutschen Wissenschaftler K. F. Gauss unterhielt. Als Anhang seines eigenen Buches publizierte er die Studie seines Sohnes János Bolyai über die Entdek-

nát. Ezzel Magyarország csatlakozott a közép-európai keresztény államok közösségéhez – idézi a szerző –, és vált Európa szilárd részévé. Az első évezredfordulónak ehhez az időpontjához kell visszatérni, ha az ember Magyarországot területén az első képző intézmény nyomai után kutat; ha az ember az első magyar oktatók és az első diá-

Lehrerausbildungseinrichtungen, die Lehrer für die Oberstufe, für die Schuljahre V-VIII, an den pädagogischen Hochschulen und die Lehrer für die Mittelschulen, für die 14- bis 18-jährigen Mittelschüler, an den Universitäten ausgebildet. Infolge der Heranzüchtung der neuen Schulstruktur ist auch eine Neuorganisation der Lehrerausbildung notwendig, indem in zwei Blöcken der Oberstufe und der Mittelstufe gelehrt werden muß, in einer dieser entsprechenden dualen Strukturen.

Bereits damals, um die Mitte der 1990er Jahre, war im Zusammenhang mit den unterschiedlichen Stufen der schulischen Erziehung und des Unterrichts immer häufiger von den Möglichkeiten der Anwendung des Internets und zugleich von seinen Problemen in Unterricht und Erziehung die Rede. Innerhalb von kurzer Zeit können nämlich den Plänen des Ministeriums nach die meisten ungarischen Schulen in das Weltnetz des Internets eintreten. Die

Gedenkplakette des Millenniums des ungarischen Staates auf der Vorderseite des 1000-jährigen Jubiläums des Bestehens des ungarischen Staates. Entworfen von Péter Vajda, 1891 in der obersten Druckerei gedruckt.

— auf der Rückseite das Bild des hervorragenden ungarischen Unterrichtsphilosophen Eötvös. Entworfen des Künstlers Gyula Bock.

kok képviselőinek hatását fel akarja idézni magának.

Ebben az időben, a X. század végén kezdte meg tevékenységét az első magyar iskola. A mai Pannónhalmán 996-ban építették az első szerény kolostort, és nyugat-európai szokásoknak megfelelően megalapították iskolájukat. Az ezredforduló körül István alapító oklevelet adományozott a kolostornak „a pro stabilitate regni nostri” működés-meghatározással. Azaz, a Pannónhalmán élő szerzeteseknek az ország megszilárdításán kell fáradozniuk, természetesen a szellemi, lelki és erkölcsi értékek alapján, amely keretében az országot a kultúra és tanítás eszközeivel erősítik és szilárdítják.

A kolostor falai között működő iskola kezdettől fogva jól megfelelt a célkitűzéseknek. Elsőrendű feladata volt a papok, tehát az egyházi értelmiség képzése. Az új, éppen alakuló szervezetek ugyanis sok különböző területen igényeltek képzett papokat. Rájuk mind az egyháznak, mind az államnak, továbbá a közélet különböző területeinek szüksége volt.

A magyar iskolaügy 1000 éves múltja tekinthet vissza. Az ország gyakran kényszerült fegyveres harcokra ellenséges benyomulók (tatárok, törökök és egyéb támadók) ellen. Külső és belső politikai erők számtalan esetben törekedtek arra, hogy Magyarország imázsát, mentalitását és kultúráját erőszakkal megváltoztassák. Az ország mégis megtartotta magyarságát, miközben nemcsak saját szabadságáért, hanem életéért és saját tulajdonáért hozott nagy áldozatokat. Az ország Európa békéjéért harcolt, az európai kultúra békés fejlődését biztosította és védte.

Az ország polgárai tapasztal(hat)ják az 1000 éve kiépült képző és nevelő iskola hatását.

A könyvben a magyar iskolaügy története iránt érdeklődőknek a Kárpát-medencében épült intézményeket és a szellemi értékeket gazdag képanyag és dokumentáció illusztrálja.

A 2000. október 12-én Frankfurtban nyílt nemzetközi könyvkiállításon ott volt a magyar iskolaügy történetéről hírt adó könyv. (Sajnálatos, hogy magyar nyelven nem olvasható.)

A kötet képei jól érzékeltetik a magyar iskoláztatás sokszínűségét. Megismerése minden érdeklődőnek ajánlható. (István Mészáros: Die Geschichte des Tausendjäh-

rigen ungarischen Schulwesens. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1999.)

Lányi Katalin

Néhány gondolat a Bod Péter írásaiból, írásairól című könyvről

„Isteni találmány az írásnak mestersége az emberek kezében: mely megbecsülhetetlen drága kegyelmességét Istennek nem lehet eléggé meghálálni, mivel ezáltal nemcsak maga akaróját közölheti ember felebarátjával, hanem a szükséges dolgokat általadhatja a sok száz esztendőök után következő maradék nemzedéknek is.” – ezekkel a szavakkal kezdte el Bod Péter 1767-ben Magyar Athenasának ajánlását. E gondolatot folytatva mondhatjuk, hogy Bod Péter is ilyen értelemben élt az írás mesterségével, és ilyen értelemben kamatoztatta az itthoni tanulmányai és külföldi peregrinációja során szerzett tudását. Igen nagy szerepe volt a nemzeti tudományosság kibontakoztatásának folyamatában. Felkutatta, leírta és ezáltal átörököltette a nemzeti múlt emlékeit egy olyan század közepén, amelyben a magyar kultúra és tudomány helyett még mindig a hagyományos deák vagyis latin nyelvű literatura és az egyre terjedő franciás műveltség volt divatos.

„Sok vigyázással és fáradsággal az mostan élőknek s az után következőknek tanúságokra s jóra való felserkentésére tette közönségessé” munkáit az egyháztörténet, egyházjog, teológia, irodalom- és nyelvtudomány stb. területén. Világosan látta, milyen írásokra van szüksége a magyar nemzetnek. Igyekezett azokat megalkotni, s emellett napról napra prédikált, szolgált mint református lelképásztor. Ábrándozott egy *Literata Societas* életre hívásáról is, amely kiadványaival, grammatikájával, régi magyar szövegek újrakiadásával Magyarországon és Erdélyben diadalra viszi a tiszta magyar nyelv használatát.

A Societas életre hívása csak vágyálom maradt számára. Manapság viszont annak örvendezhetünk, hogy létezik a Bod Péter Társaság, amely már évek óta az ő emlékének ébresztésével és írásainak megismertetésével munkálkodik a nemzeti múlt értékeinek minél szélesebb körben történő elterjesztésén. Konferenciákat szervez Magyarországon és Erdélyben, munkájába aktívan bevonja a XVIII. század történetével foglalkozó szakembereket, a közgyűjteményeket, az iskolákat, az iskolai könyvtárakat és a

diákokat. Sikeres és elismerésre méltó tevékenységének ékes bizonyítéka e kedves kötet *Bod Péter írásaiból és írásairól*.

A kötet Bod Péter elképesztően gazdag életművének három legfontosabb vonulatát mutatja be: Először *Bellágh Rózsa* tudós bevezetőjét követően részleteket olvashatunk benne a Magyar Athenasból, azaz első magyar irodalomtörténeti lexikonunkból, majd Bod Péter egyetlen szépirodalmi igényű művének, a Szent Hiláriusnak néhány részlete következik, amelyet *Korompay Bertalanné* ismertetett és válogatott. Egyházi jellegű műveit *Ladányi Sándor* mutatta be. Az ő válogatásában olvashatunk részleteket egyháztörténetéből, az egyházi ünnepekről szóló összefoglalásából és bibliai lexikonokból. Eddig a Bod Péter írásaiból vett nagy fejezete a kötetnek.

Ezután további „megolvasásra méltó dolgok” következnek, először *Hubert Ildikó* írása. Ő a Bod-életmű felvázolása során utal a további tennivalókra is: Bod-bibliográfia kellene, amely számbavenné nyomtatott és máig kiadatlan, kéziratok munkáit, továbbá korszerű monográfiát érdemelne Bod Péter is.

Sok még tehát a tennivaló, de éppen a kötet következő része a garancia arra, hogy előbb-utóbb akadni fognak talán közöttünk, vagy az ifjabb irodalomtörténeti érdeklődésű generációban olyan lelkes kutatók, akik megoldják e feladatokat. E részben ugyanis néhány lelkes pedagógus és tanítványuk Bod Péterről írt nagyon okos, szimpatikus gondolata olvasható.

Tanulságos és jó dolog az is, hogy akadnak olyan politikusok is ma Magyarországon, akik reálsan látják a veszélyét annak, hogy a mai, globalizáció felé rohanó világban híveknek kell maradnunk nemzetünkhöz, meg kell őriznünk múltunk örökségét, és, hogy a szinte korlátlan lehetőségek előtt álló magyar ifjúság számára – hiszen világot láthatnak, tanulhatnak, képezhetik magukat külföldön is –, a külföldre való kijutás peregrináció legyen és ne emigráció. Ezért örvendetes, hogy Bod Péter Ákos ilyen értelmű gondolatai is olvashatók a kötetben. Az utolsó lapokon szomorú dokumentumok számolnak be Bod Péter Magyarigenének történetéről napjainkig: a 48-as szabadságharc után ott lezajlott véres tragédiáról és a mai nehéz állapotokról. A Péter Társaság konferenciáiról is beszámolnak viszont annál

A

emelhetőleg minél szélesebb körben ismer-
té válik: a szakembereken kívül haszonnal
forgatják a középiskolákban tanító kollégá-
ink is, és hasznosítják a történelem-, iroda-
lom- és nyelvtanórákon. Reméljük, hogy
megszívlelik a kötet szerkesztőjének, *Ugrin*
*Gáborné*nak a javaslatát: bemutatják, olvas-
tatják majd a diákokkal.

Végül, de nem utolsósorban köszönet il-
leti a kötet életrehívóját: a kötet szerkesztő-
jét, a Bod Péterért munkálkodó *Ugrin* *Gá-*
bornét, s kívánjuk, hogy megvalósuljanak
további nemes célkitűzései. Hasonlóképpen
köszönet illeti a válogatókat, tanulmány-
írókat, tanárokat és a gyerekeket. Köszön-
jük a Bod család tudós, politikus és művész
tagjainak közreműködését. A kötet borító-
ján *Bod László* festőművész alkotása látha-
tó.

S nem győzünk eléggé hálásak lenni a
Püski házaspárnak és munkatársainak a kö-
tet kiadásáért és kinyomtatásáért.

Olvassuk e kötetet, terjesszük, vegyük
elő újra és újra Bod gondolatait, és sosem
felejtjük el egyik legfontosabb üzenetét,
amely egyben a Bod Péter Társaság jel-
mondata is, hogy „*A hazának ... nem hasz-
nálni, mikor lehetne, nagy vétek.*”

P. Vásárhelyi Judit

Pomogáts Béla: Az írás értelme

„*Ennek a címnek, az én felfogásom
szerint, kettős jelentése van. Egyrészt utal
arra, hogy az itt olvasható tanulmányok va-
lóban műelemzések... másrészt, hogy az iro-
dalomnak mint alkotó tevékenységnek köz-
hasznú jelentősége van, a nagyobb emberi
közösség javára végzett hasznos cseleke-
det.*” – írja a szerző a bevezetésében.

A kiadvány tanulmányok és elemzések
gyűjteménye. A válogatások nemzeti iro-
dalmunk értékes darabjai közül kerültek ki:
Móricz Zsigmond, Krúdy Gyula, Szomory
Dezső, Kosztolányi Dezső, Csáth Géza,
Tersánszky J. Jenő, Bánffy Miklós, Kós Ká-
roly, Tamási Áron, Herceg János, Kodolá-
nyi János, Déry Tibor, Lengyel József, Re-
menyik Zsigmond, Kolozsvári Grandpierre
Emil, Sőtér István, Rónay György, Szent-
ivány Miklós, Ottlik Géza írásaiból.

A kiadvány közelsége közelbe viszi az olvasót az
irodalom világához, megértéséhez. A
kötet szerkesztésében, a stilá-
stól a tartalomig minden egyes egység-

Az adott minták értékelése kitér az írójuk
szemléletére, élet- és irodalomfelfogására,
előadásmódjára, pályafutására. Munkájuk
szépsége, mély mondanivalója érzékelteti
figyelmük irányultságát, tapasztalataikat,
hiszen életsorsokat, kortörténeti aktualitáso-
kat dolgoznak fel.

A feldolgozás megkönnyíti a novellák és
a regények értelmes befogadását. Kodolá-
nyi János tevékenységét érintve bevezeti az
érdeklődőt a *Julianus barát* című regény
forrásvidékébe, a mű keletkezését kísérő
ideológiájába, az ideálként bemutatott fő-
hős ábrázolásmódjába, a vezér- és visszatérő
motívumokkal színesített szerkezetébe.
Részletesen kifejti az üzenetközvetítést se-
gítő archaizáló nyelvezet célját.

Más írók esetében egész munkásságuk-
kal kapcsolatban pontosíthatjuk, bővíthet-
jük ismereteinket *Pomogáts Béla* vélemé-
nyével. Ezek a tanulmányok közül kieme-
lem a *Déry Tiborról* szólót. Őt személyes és
ideológikus mondanivalója, egyedi stílusa
miatt irodalomtörténetünk modern mesterei
közé sorolja. A munkásságát összefoglaló
közlés elvezet a tárgyi és személyes ábrázo-
lásmód objektivitásától, a szociográfiai, tár-
sadalomtörténeti törekvéseitől a szkeptikus
történetek írásának indítékáig. Írásai tükrö-
zik emberi és írói hitvallásának lényegét,
amelyet a „*szépség és igazság, művészet és*
erkölcs, szabadság és felelősség fogalmai”
teljesítették ki. Ennek megfelelően helyezte
az emberiség szolgálatába az életét és élet-
művét.

A bemutatott íróegyéniségre vonatkozó
és irodalomelméleti tudásunkat teljesebbé
tevő ismeret mellett az írások értelmét az
írásművek értelmezését követően találjuk
meg. Ezért ajánljuk a kiadványt az iskolai
könyvtáraknak és azok használóinak, bele-
értve a tanítókat, tanárokat, s a diákokat ti-
zenéves kortól.

(*Pomogáts Béla: Az írás értelme. Kortárs*
Könyvkiadó, Budapest, 2000. 255 p.)

Horváth Elvira

Irodalom és küldetés

Imre László közel három évtizede
publikál irodalomelméleti, -történeti és -
esztétikai köteteket. Írt könyvet *Rákos Sán-*
dorról, Arany János balladáiról, értekezett
a magyar verses regényről, az irodalmi mű-
fajokról és *Brjusov* kapcsán az orosz szim-
bolista regényről.

Újabb munkája tanulmányokat tartalmaz,

amelynek bevezetőjében (Egy nemzedék
számvetése dogmákkal és ellendogmákkal),
az irodalommal kapcsolatos, fél évszázad
alatti felfogásokat elmezi és foglalja össze
konkrét példákra (regényekre, szerzőkre),
de különösen az ún. küldetéses irodalmat,
amely évtizedeken át jelen volt hazánkban
is. Bár e kötet tanulmányainak egy része
1990 előtt készült, mégis érdemes volt
megjelentetésük, mert egyrészt ezeknek
„sajátos olvasástörténeti érdekessége van”,
másrészt, ahogy a szerző megfogalmazza:
„*A korabeli olvasói és értelmezői beállító-
dás dokumentumai lehetnek ezek a tanul-*
mányok, melyek egy adott irodalompolitikai
helyzetben igyekeztek megszüntetni vagy
szűkebb körre korlátozni bizonyos tabukat,
anélkül, hogy a teljes igazság valamikori
kimondásának reményéről lemondtak vol-
na...”

A „*Kicsiny nép lélekben mily nagy le-*
het” címmel összefoglalt tanulmányok a két
világháború közötti romániai magyar iroda-
lom körében íródtak: *Reményik Sándor* pá-
lyájáról, *Makkai Sándorról, Kós Károly* Az
országépítő című regényéről, amelyet a
szerző a nemzetegység regényballadájának
nevez és *Berde Mária* regényéről.

A kötet terjedelmes, második fejezete a
Németh László-i életművet elemzi, főkép-
pen élményanyagának tükrében. Talán
nem is meglepő, hogy e sokoldalú, számos
műfajban alkotó író mennyire érzékenyen
reagált a társadalom, a világ különböző
megnyilvánulásaira, azokra az erkölcsi, eti-
kai visszasságokra, amelyektől féltve óvta
az emberiséget. (Lásd például a *Harc a jólét*
ellen című művét.) De ugyanezeket nyo-
mon követhetjük az *Életmű szilánkokban*
című könyvében is, amelyet – aligha túlzás
– létünk erkölcsi vonatkozású alappillére-
nek tarthatunk.

A harmadik fejezetben (Nép, nemzet,
irodalom és küldetés) *Szabó Dezső* Az
egész látóhatár című kötetéről, *Veres Péter*
szabadverseiről és *Illyés Gyula* *Bartók* című
költeményéről olvashatunk elmezt.

A kötet tanulmányai jó háttéranyagot
nyújtanak középiskolák irodalomóráihoz,
az egyes életműveket elmélyültebben tanul-
mányozni kívánó diákoknak.

(*Imre László: Irodalom és küldetés. Fel-*
sőmagyarországi Kiadó, Miskolc. 2000.
174 p.)

CSBGY

Lakossági Számlacsomagok

A Magyar Külkereskedelmi Bank Rt. 50 éves múltra visszatekintő univerzális bankcsoport, amely mind a lakossági, mind a vállalati ügyfélkör teljes körű kiszolgálását tűzte ki célul maga elé. Vállalati hitelezés tekintetében piacvezető, mérlegfőösszege alapján pedig a második helyet foglalja el a bankok között ma Magyarországon.

Az MKB a lakosság minden rétege számára igényre szabott szolgáltatást nyújt lakossági szolgáltatáscsomagjai segítségével. Az MKB-számlacsomagok kedvező átalánydíjért egyes ügyfélcsoportok jellemző pénzügyi szokásaihoz alkalmazkodó szolgáltatásokat csomagként ajánlanak.

Az MKB Komfort Szolgáltatáscsomag havi 150 Ft-ért a számla mellé Visa Electron forintalapú kártyát kínál belépési és éves díj felszámítása nélkül. A bankkártyához társkártya is igényelhető. Betétlekötési szolgáltatás már 25.000 Ft-tól igénybe vehető. A csomag része az MKB Telebank, a havonta küldött számlakivonat és az állandó átutalások. A számlacsomaghoz 50.000 Ft értékig hitelkeret igényelhető.

Az MKB Családi Kassza Szolgáltatáscsomag esetén a forintszámlához két Visa Electron bankkártya kapcsolódik, belépési és éves tagsági díj felszámítása nélkül. Devizaszámla és értékpapír nyilvántartási számla nyitható. A magasabb hozam elérésének érdekében a pénzösszegek lekötethetők, már minimum 25.000 Ft értékben. Havi számlakivonatban küldünk értesítést a számla egyenlegéről. Fix összegű és állandó átutalások teljesítésének díja mindössze 15 Ft. A Családi Kasszához 100.000 Ft értékben hitelkeret igényelhető. A szolgáltatáscsomag díja jelenleg 50 %-os kedvezménnyel 200 Ft havonta (az akció 2001. 02. 28-ig tart).

Az MKB Exkluzív Szolgáltatáscsomag igénybevételével ügyfeleink egy Visa v. EC/MC Gold bankkártyát kapnak 3 banki munkanapon belül. A szolgáltatáscsomag további előnyei közé tartozik, hogy bankügyleteik kezeléséről személyes ügyintéző gondoskodik. A tőzsdei részvények eladására/vételére adott megbízások díjának 50 %-át átvállaljuk. Emellett forintszámláról történő valutafelvétel esetén a konverzió az MKB kereskedelmi deviza árfolyamán történik évente legfeljebb 5.000 USD értékben. Ügyfeleink számára telefonos megbízás alapján előkészítjük a pénztári kifizetéseket, valamint 1 millió forint értékhatárig átutalásokat teljesítünk (mindkettőhöz kódszavas megállapodás szükséges). A fenti kedvezmények igénybevétele MKB forint-, deviza-, ill. értékpapír-nyilvántartási számlához kötött, azzal a feltétellel, hogy ezen számlákon megtakarítása összességében eléri a 10 millió forintot.

Az MKB Pedagógus Szolgáltatáscsomag pedagógus igazolvánnyal vehető igénybe. Havi 150 Ft-ért a bankszámla nyitás mellett két Visa Electron kártya, deviza- és értékpapír nyilvántartási számla, MKB Telebank része a csomagnak. Havi számlakivonatban küldünk értesítést a számla egyenlegéről. Közüzemi számlák és fix összegű állandó átutalások teljesítésének díja mindössze 15 Ft. A forintszámlához 100.000 Ft nagyságú hitelkeret is kapcsolódhat. A számlával rendelkezők a Könyvtárellátó Közhasznú Társaság által forgalmazott magyar nyelvű könyvekből 30 % kedvezményre jogosultak.

Az MKB Bankcsoport ügyfelei igényeikhez alkalmazkodó, **mindent egy helyen** szolgáltatást, személyes kiszolgálást és magas minőséget kapnak. Központunkban és fiókhálózatunkban szakértőink készséggel állnak rendelkezésükre. Előzetes információk az **MKB Ügyfélszolgálatán (06-1-373-33-33)** és **Internet honlapján (www.mkb.hu)** érhetők el.

Európai Polgár

Tizenéveseknek a világról, a jogról, az európai integrációról

Az Európai polgár című könyv az Emberi Jogok Magyar Központja Közalapítvány legújabb, ifjúsági kiadványa. A szerzők - akik az állam - és jogtudományok művelői - kutatásaik során szerzett tapasztalataikat kívánják megosztani a fiatal - 12-16 éves - olvasókkal.

A kötet - amely se nem tankönyv, se nem regény - tehát annak a generációnak szól, amelynek tagjai Magyarország EU csatlakozása esetén az első "igazi", demokratikus társadalmi környezetben felnövekedett európai polgárok lesznek. Hiánypótló mű annyiban, hogy az Unióval kapcsolatos eddig megjelent kiadványok és kézikönyvek elsősorban felnőttek, egyetemi hallgatók számára készültek, esetleg középiskolai tankönyv formáját öltötték.

A szerzők arra törekedtek, hogy színesen, szemléletesen foglalják össze mindazt, amit az Európai Unióról, és annak tágabb környezetéről, a globális világról tudni érdemes. A könyvecske felvázolja a legfontosabb globális jelenségeket, kihívásokat, az azokra adott európai válaszokat, illetve az emberi jogok helyzetét. Kitér a gazdasággal, a biztonsággal, a környezettel és a kultúrával kapcsolatos globális és európai problémákra. Mindenekelőtt azonban arra próbál rávilágítani, hogy mi az ember, az egyén szerepe, helye a gyorsan változó jelenségek világában. Abban kíván segítséget nyújtani a tizenévesek számára, hogyan legyen belőlük európai polgár, miközben magyar polgárok maradnak.

Az elsődlegesen ifjúsági kiadványt általános és középiskolai tanárok is hasznosíthatják a történelem és az állampolgári ismeretek oktatása során segédanyagként.

A gyermekjogok érvényesülése és védelme Tanulmányok és dokumentumok

Csak a jogait megfelelően ismerő ember képes azokat ténylegesen gyakorolni, érvényesíteni. Csak az emberi jogok teljességét élvező polgár képes demokráciát teremteni és működtetni, csak a jogaink birtokában értékelhetjük igazán mások jogait.

Különösen fontos ez a tudás a szülők és a tanárok számára, akik a jövő nemzedékét nevelik, s ezáltal - saját sorsukon kívül - befolyást gyakorolhatnak a jövő társadalmának alakulására is. A gyermekek jogi helyzetére, védelmére vonatkozó ismeretek nélkül nem végezhetik eredményesen munkájukat a családvédelemmel foglalkozó szakemberek, a pszichológusok, jogászok, a gyámhivatalok, a rendvédelmi szervek dolgozói. Lényeges ez az összeállítás a kormányzati, önkormányzati szervek munkatársai, a civil szervezetek vezetői, önzetlen segítői számára is.

A közreadott tanulmányok és dokumentumok a gyakorlati munkára készítene fel, de segítik a felsőoktatási intézmények hallgatóit, a tudományos kutatókat, a publicistákat, ami rendkívül fontos: a diákönkormányzatok vezetőit.

A könyvek megrendelhetők az OKTKER Kft.-nél
8201 Veszprém, Postafiók 207

Ára: 680,- Ft

